

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кафедра загальної та прикладної лінгвістики

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ОСНОВИ ТЕЛЕ- ТА РАДІОЖУРНАЛІСТИКИ

Для напрямку 6.020303 Філологія (Прикладна лінгвістика)

Автор: Бабій Ю.Б.,
кандидат філологічних наук,
доцент

Затверджено на засіданні кафедри прикладної лінгвістики від «28» серпня 2017 р.

Затверджено на засіданні навчально-методичної комісії філологічного факультету

від «28» серпня 2017 р.

Затверджено на засіданні вченої ради філологічного факультету від «29» серпня 2017 р.

Миколаїв 2017

ОПП
ВИТЯГ ІЗ
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
6.020303 “Філологія. Прикладна лінгвістика”
Напрямок підготовки – 0203 “Гуманітарні науки”
освітньо-кваліфікаційного рівня “Бакалавр”

1. Завдання курсу.

1. З’ясувати місце і роль ефірного мовлення в контексті сучасних знань, у колі лінгвістичних та нелінгвістичних дисциплін.
2. Розглянути питання ефірного мовлення як науково-практичної проблеми. Роль і стан ефірного мовлення в Україні.
3. Ознайомити історію становлення та розвитку теле- та радіомовлення в Україні.
4. Розглянути теле- та радіомовлення в системі засобів масової інформації, їх характерні особливості.
5. Ознайомитися з функціями теле- та радіомовлення.
6. Засвоїти різновидами теле- та радіомовлення.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими *фаховими компетентностями*: орієнтується в наукових парадигмах прикладного мовознавства, теорії та практиці ефірної комунікації; уміє застосовувати знання мови на практиці, користуватися мовними одиницями; критично оцінює набутий досвід із позицій останніх досягнень філологічної науки; володіє сучасною мовознавчою термінологією; володіє уміннями та навичками здійснювати мовленнєву діяльність, зумовлену комунікативною метою в межах теле- та радіо простору; оволодіває принципами та прийомами ефірної журналістики шляхом формування професіограми компетентного ведучого.

ВИТЯГ ІЗ
ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
6.020303 “Філологія. Прикладна лінгвістика”
Напрямок підготовки – 0203 “Гуманітарні науки”
освітньо-кваліфікаційного рівня “Бакалавр”

Фахівець здатний виконувати таку професійну роботу:

- диктор на радіо та телебаченні (при державних установах та приватних організаціях різного профільного спрямування);
- редактор газетних видань;
- лінгвіст-інформатик: розробник програмного забезпечення лінгвістичного спрямування; фахівець з оброблення даних та створення банків даних;

2. Статус у навчальному плані.

Вибірковий курс із циклу професійних компетентностей.

5. **Лектор:** кандидат філологічних наук, доцент Бабій Ю.Б.

6. **Форми і методи навчання:** Лекційні та практичні заняття з використанням традиційних та інноваційних методів, упровадженням інтерактивного навчання та інноваційних технологій, індивідуальна робота, самостійна робота.

7. **Форми організації контролю знань та система оцінювання.** Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F. (приклад для заліку) 100% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного і підсумкового контролю, що регламентується робочою програмою викладача.

(приклад для іспиту) 60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, що регламентується робочою програмою викладача, 40% балів студенти набирають на іспиті.

8. **Мова викладання:** українська.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кафедра загальної та прикладної лінгвістики

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ Н. І. Василькова

28 серпня 2017 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ТЕЛЕ- ТА РАДІОЖУРНАЛІСТИКИ
Ступінь бакалавра

Галузь знань: 0203 Гуманітарні науки

Напрямок підготовки: 6.020303 Філологія (Прикладна лінгвістика)

Філологічний факультет

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет
імені В.О.Сухомлинського

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Бабій Ю.Б., доцент кафедри загальної та
прикладної лінгвістики, кандидат філологічних наук, доцент.

Програму схвалено на засіданні кафедри загальної та прикладної лінгвістики
Протокол від «28» серпня 2017 року № 1

Завідувач кафедри загальної та прикладної лінгвістики _____(Коч Н. В.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією філологічного
факультету

Протокол від «28» серпня 2017 року № 1

Голова навчально-методичної комісії _____ (Мхитарян О. Д.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «28» серпня 2017 року № 1

Голова навчально-методичної комісії університету _____(ВасильковаН. І.)

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Основи теле- та радіожурналістики» складена Бабій Ю.Б. складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 6.0203003 Філологія (Прикладна лінгвістика).

Об'єктом вивчення дисципліни є сучасне українське ефірне мовлення, що презентовано національними державними та приватними радіо- та телепрограмами в Україні.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є критерії, принципи та мовні засоби реалізації ефірного мовлення на сучасному етапі розвитку інформаційного простору, а також типові випадки його порушення:

Міждисциплінарні зв'язки: «Психолінгвістика», «Семіотика», «Дискурсологія», «Сучасна українська літературна мова», «Історія української мови», «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Культура та техніка усного мовлення», «Мовні технології громадських відносин та реклами».

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Основи теле- та радіожурналістики» є засвоєння основних етичних правил, норм ділового мовлення.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Основи теле- та радіожурналістики» є:

1. З'ясувати місце і роль курсу «Основи теле- та радіожурналістики» у колі лінгвістичних та нелінгвістичних дисциплін.

2. Розглянути питання ефірного мовлення як науково-практичної проблеми. Роль і стан ефірного мовлення в Україні.

3. Ознайомити історію становлення та розвитку теле- та радіомовлення в Україні.

4. Розглянути теле- та радіомовлення в системі засобів масової інформації, їх характерні особливості.

5. Ознайомитися з функціями теле- та радіомовлення.

6. Засвоїти різновидами теле- та радіомовлення.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні: Застосовує досягнення національної та світової культури у вирішенні власних професійних та життєвих завдань; володіє розвиненою культурою мислення, умінням ясно й логічно висловлювати свої думки; володіє навичками наукової організації праці; розвиває навички самостійного опанування нових знань; уміє працювати з довідковою літературою, різнотипними словниками, електронними базами даних, системами інформаційного пошуку.

II. Фахові: орієнтується в наукових парадигмах прикладного мовознавства, теорії та практиці ефірної комунікації; уміє застосовувати знання мови на практиці, користуватися мовними одиницями; критично оцінює набутий досвід із позицій останніх досягнень філологічної науки;

володіє сучасною мовознавчою термінологією; володіє уміннями та навичками здійснювати мовленнєву діяльність, зумовлену комунікативною метою в межах теле- та радіо простору; оволодіває принципами та прийомами ефірної журналістики шляхом формування професіограми компетентного ведучого.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. ЕФІРНЕ МОВЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЗНАНЬ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФАХУ.

Тема 1. Історія становлення та розвитку теле- та радіомовлення в Україні.

Тема 2. Поняття ефірного мовлення, сучасні підходи у забезпечення теле- та радіоефіру.

Тема 3. Теле- та радіомовлення в системі засобів масової інформації, їх характерні особливості. Функції теле- та радіомовлення: інформування, вираження і формування громадської думки, пропагандистська, агітаційно-організаторська, просвітницько-педагогічна, виховна, естетична, розважальна, спілкування, інтегруюча.

Кредит 2. ПРОБЛЕМАТИКА ТЕЛЕ- ТА РАДІОМОВЛЕННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

Тема 1. Різновиди теле- та радіомовлення: інформаційні, політико-ідеологічні, історико-культурологічні, соціально-економічні, освітньо-пізнавальні, релігійні, передачі для дітей та юнацтва, для молоді, літературно-драматичні, музично-розважальні, рекламні.

Тема 2. Інформаційні жанри ефірного : повідомлення, звіт, інтерв'ю, репортаж, виступ, огляд преси. Аналітичні жанри: кореспонденція, коментар, бесіда, огляд.

Кредит 3. ЛІНГВІСТИЧНІ ПРИНЦИПИ В СИСТЕМІ ТЕЛЕ ТА РАДІОЖАНРУ.

Тема 1. Проблеми якісного ефірного мовлення в Україні. Критерії побудови ефірного мовлення сучасних ЗМІ.

Тема 2. Мовна ситуація в телеефірі.

Тема 3. Типові випадки порушення основних лінгвістичних принципів побудови ефірного мовлення в Україні. Порушення норм на українських телеканалах мовлення, типові лексичні та стилістичні порушення, шляхи їх усунення).

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання: самостійні роботи, модульні контрольні роботи.

6. Рекомендована література

Базова

1. Бакинська О. Культура телевізійного мовлення та його вплив на телеаудиторію. Телерадіожурналістика: історія, теорія, практика, погляд у

майбутнє / Збірник науково-методичних праць – Львів : Ред. – вид. відділ Львівського університету, 1997. – 160 с.

2. Дмитровський З.Є. Телевізійна журналістика. Навч. посібник. Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2006. – 208 с.

3. Лизанчук В. В. Основи радіожурналістики : Підручник. / Лизанчук Василь Васильович. – К. : Знання, 2006. – 628 с.

Додаткова

1. Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо: 4-е вид. перероб. і доп. – К. : Знання, 1997. – 336.

2. Базюк Л. Штрихи до характеристики мовної особистості тележурналіста // Телевізійна й радіожурналістика : Зб. наук. – метод. праць. Львів : Світ, 2000. – 332 с.

3. Бабич Н. Основи культури мовлення. – Львів : Світ, 1990. – 376 с.

4. Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови: Навч. посібник. – Львів : Світ, 2003. – 432 с.

5. Білянська О. Мовна агресія як антипод культури мовлення // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. – Львів : Світ, 2003. – 432 с.

6. Ваніна О. Значення голосу і манери говорити для теле- і радіожурналістів // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. Львів : Лілея, 2002. – 312 с.

7. Жугай В. Проблеми якісної продукції в українському телеєфірі // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. Львів : Світ, 2000. – 32 с.

8. Капелюшний А. Росіянізми в телевізійному мовленні і в газетному тексті // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. Львів : Світ, 2002. – 241 с.

9. Кузнєцова О.Д. Засоби масової комунікації. Посібник: Вид. 2-ге, перероблене й доповнене. – Серія «Навчальні та наукові видання професорсько-викладацького складу Львівського національного університету імені Івана Франка». – Львів : ПАІС, 2005. – 200 с.

10. Лизанчук В.В. Радіожурналістика: засади функціонування. Підручник. – Львів : ПАІС, 2000. – 366 с.

11. Мітчук О. Нова суспільно-політична лексика сучасних ЗМІ // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. Львів : Світ, 2003. – 242 с.

12. Пономарів О.Д. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навч. посібник. 2-ге вид., стереотип. – К. : Либідь, 2001. – 240 с.

13. Сербенська О. Актуальні проблеми екології української мови та сучасні засоби масової комунікації // Українська періодика: Історія і сучасність: Доповіді та повідомлення сьомої Всеукр. наук. – теорет. конф. / За ред. М.М Романюка. – Львів : Світ, 2002. – 312 с.

14. Сербенська О. Суржик: «низька мова» безлад чи мовна патологія // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. Львів : Світ, 2001. – 182 с.
15. Сербенська О.А. Ефірне мовлення у взаєминах з усною мовою // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук-метод. Праць. – Львів : Світ 2002. – 162 с.
16. Сербенська О.А. Культура усного мовлення. Практикум: Навч. посібник. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.
17. Сербенська О.А., Волощак М.Й. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем: 140 запитань і відповідей. – К. : Вид. центр «Просвіта», 2001. – 204 с.
18. Шаповал Ю.Г. Телевізійна публіцистика: методологія, методи, майстерність: Монографія. – Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2002. – 233 с.
19. Штурнак О. Порушення мовних норм на українських телеканалах (УТ-1, 1+1, ІНТЕР) // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. Львів : Світ, 2003. – 32 с.
20. <http://ktf.franko.lviv.ua/vivat/book.html>
21. <http://www.glavred.info/ukr/>
22. <http://www.slovnyk.net/>
23. <http://www.internews.ua>

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кафедра загальної та прикладної лінгвістики

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ Н. І. Василькова

28 серпня 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ТЕЛЕ- ТА РАДІОЖУРНАЛІСТИКИ

ОКР «бакалавр»

Галузь знань: 0203 Гуманітарні науки

Напрямок підготовки: 6.020303 Філологія (Прикладна лінгвістика)

Філологічний факультет

2017-2018 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи теле- та радіожурналістики» для студентів ОКР «бакалавр» за напрямом підготовки 6.020303 Філологія (Прикладна лінгвістика).

Розробник: Бабій Юлія Борисівна, доцент кафедри загальної та прикладної лінгвістики, кандидат філологічних наук, доцент _____ (Бабій Ю.Б.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загальної та прикладної лінгвістики

Протокол № 1 від «28» серпня 2017 р.

Завідувач кафедри _____ (Коч Н. В.)

«28» серпня 2017 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 0203 Гуманітарні науки	Вибіркова	
Загальна кількість годин – 90	Напрямок підготовки: 6.020303 Філологія (Прикладна лінгвістика)	<i>Рік підготовки:</i>	
		4-й	
		<i>Семестр</i>	
		8-й	
		<i>Лекції</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання 5: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	10 год	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		20 год	
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год	
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 90 год.: 30 год. – аудиторні заняття, 60 год. – самостійна робота (30%/70%).

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: засвоєння основних етичних правил, норм ефірного мовлення, що презентовано основними інформаційними каналами в Україні.

Завданнями курсу є:

1.З'ясувати місце і роль ефірного мовлення в контексті сучасних знань, у колі лінгвістичних та нелінгвістичних дисциплін.

2.Розглянути питання ефірного мовлення як науково-практичної проблеми. Роль і стан ефірного мовлення в Україні.

3. Ознайомити історію становлення та розвитку теле- та радіомовлення в Україні.

4. Розглянути теле- та радіомовлення в системі засобів масової інформації, їх характерні особливості.

5. Ознайомитися з функціями теле- та радіомовлення.

6. Засвоїти різновидами теле- та радіомовлення.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні: Застосовує досягнення національної та світової культури у вирішенні власних професійних та життєвих завдань; володіє розвиненою культурою мислення, умінням ясно й логічно висловлювати свої думки; володіє навичками наукової організації праці; розвиває навички самостійного опанування нових знань; уміє працювати з довідковою літературою, різнотипними словниками, електронними базами даних, системами інформаційного пошуку.

II. Фахові: орієнтується в наукових парадигмах прикладного мовознавства, теорії та практиці ефірної комунікації; уміє застосовувати знання мови на практиці, користуватися мовними одиницями; критично оцінює набутий досвід із позицій останніх досягнень філологічної науки; володіє сучасною мовознавчою термінологією; володіє уміннями та навичками здійснювати мовленнєву діяльність, зумовлену комунікативною метою в межах теле- та радіо простору; оволодіває принципами та прийомами ефірної журналістики шляхом формування професіограми компетентного ведучого.

2. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. ЕФІРНЕ МОВЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЗНАНЬ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФАХУ.

Тема 1. Історія становлення та розвитку теле- та радіомовлення в Україні.

Тема 2. Поняття ефірного мовлення, сучасні підходи у забезпечення теле- та радіоефіру.

Тема 3. Теле- та радіомовлення в системі засобів масової інформації, їх характерні особливості. Функції теле- та радіомовлення: інформування, вираження і формування громадської думки, пропагандистська, агітаційно-організаторська, просвітницько-педагогічна, виховна, естетична, розважальна, спілкування, інтегруюча.

Кредит 2. ПРОБЛЕМАТИКА ТЕЛЕ- ТА РАДІОМОВЛЕННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

Тема 1. Різновиди теле- та радіомовлення: інформаційні, політико-ідеологічні, історико-культурологічні, соціально-економічні, освітньо-пізнавальні, релігійні, передачі для дітей та юнацтва, для молоді, літературно-драматичні, музично-розважальні, рекламні.

Тема 2. Інформаційні жанри ефірного : повідомлення, звіт, інтерв'ю, репортаж, виступ, огляд преси. Аналітичні жанри: кореспонденція, коментар, бесіда, огляд.

Кредит 3. ЛІНГВІСТИЧНІ ПРИНЦИПИ В СИСТЕМІ ТЕЛЕ ТА РАДІОЖАНРУ.

Тема 1. Проблеми якісного ефірного мовлення в Україні. Критерії побудови ефірного мовлення сучасних ЗМІ.

Тема 2. Мовна ситуація в телеєфірі.

Тема 3. Типові випадки порушення основних лінгвістичних принципів побудови ефірного мовлення в Україні. Порушення норм на українських телеканалах.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви кредитів	Кількість годин					
	ус ьо го	у тому числі				
		л	п	ла б	інд.	ср
1	90	10	20			60
Кредит 1. ЕФІРНЕ МОВЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЗНАТЬ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФАХУ						
Тема 1. Ефірне мовлення у світлі науково-практичної проблеми. Роль і стан ефірного мовлення в Україні. Історія становлення та розвитку теле- та радіомовлення в Україні.	7	1	2			4
Тема 2. Поняття ефірного мовлення, сучасні підходи у забезпечення теле- та радіоефіру.	3	1				2
Кредит 2. ПРОБЛЕМАТИКА ТЕЛЕ- ТА РАДІОМОВЛЕННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ						
Тема 3. Теле- та радіомовлення в системі засобів масової інформації, їх характерні особливості. Функції теле- та радіомовлення: інформування, вираження і формування громадської думки, пропагандистська, агітаційно-організаторська, просвітницько-педагогічна,	18	2	4			12

виховна, естетична, розважальна, спілкування, інтегруюча.						
Тема 4. Різновиди теле- та радіомовлення: інформаційні, політико-ідеологічні, історико-культурологічні, соціально-економічні, освітньо-пізнавальні, релігійні, передачі для дітей та юнацтва, для молоді, літературно-драматичні, музично-розважальні, рекламні.	16	2	4			10
Тема 5. Інформаційні жанри ефірного : повідомлення, звіт, інтерв'ю, репортаж, виступ, огляд преси. Аналітичні жанри: кореспонденція, коментар, бесіда, огляд.	12	2	2			8
Кредит 3. ЛІНГВІСТИЧНІ ПРИНЦИПИ В СИСТЕМІ ТЕЛЕ ТА РАДІОЖАНРУ						
Тема 6. Проблеми якісного ефірного мовлення в Україні. Критерії побудови ефірного мовлення сучасних ЗМІ. Мовна ситуація в телеєфірі.	17	1	4			12
Тема 7. Типові випадки порушення основних лінгвістичних принципів побудови ефірного мовлення в Україні. Порушення норм на українських телеканалах.	17	1	4			12
Усього годин:	90	10	20			60

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. ЕФІРНЕ МОВЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЗНАНЬ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФАХУ		
1	Ефірне мовлення у світлі науково-практичної проблеми. Історія становлення та розвитку теле- та радіомовлення в Україні. Сучасний стан теле- та радіоефіру.	2
2	Теле- та радіомовлення в системі засобів масової інформації, їх характерні особливості. Функції теле- та радіомовлення: інформування, вираження і формування громадської думки, пропагандистська, агітаційно-оранізаторська, просвітницько-педагогічна, виховна, естетична, розважальна, спілкування, інтегруюча.	4
Кредит 2. ПРОБЛЕМАТИКА ТЕЛЕ- ТА РАДІОМОВЛЕННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ		

3.	Різновиди теле- та радіомовлення: інформаційні, політико-ідеологічні, історико-культурологічні, соціально-економічні, освітньо-пізнавальні, релігійні, передачі для дітей та юнацтва, для молоді, літературно-драматичні, музично-розважальні, рекламні.	4
4	Інформаційні жанри ефірного : повідомлення, звіт, інтерв'ю, репортаж, виступ, огляд преси. Аналітичні жанри: кореспонденція, коментар, бесіда, огляд.	2
Кредит 3. ЛІНГВІСТИЧНІ ПРИНЦИПИ В СИСТЕМІ ТЕЛЕ ТА РАДІОЖАНРУ		
5	Проблеми якісного ефірного мовлення в Україні. Критерії побудови ефірного мовлення сучасних ЗМІ. Мовна ситуація в телеєфірі.	4
6	Типові випадки порушення основних лінгвістичних принципів побудови ефірного мовлення в Україні. Порушення норм на українських телеканалах.	4
Разом:		20

8. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. ЕФІРНЕ МОВЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЗНАТЬ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФАХУ		
1	Ефірне мовлення у світлі науково-практичної проблеми. Історія становлення та розвитку теле- та радіомовлення в Україні. Сучасний стан теле- та радіоефіру.	2
2	Сучасні концепції та технології забезпечення ефірного мовлення в Україні. Теле- та радіомовлення в системі засобів масової інформації, їх характерні особливості.	4
Кредит 2. ПРОБЛЕМАТИКА ТЕЛЕ- ТА РАДІОМОВЛЕННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ		
3.	Різновиди теле- та радіомовлення: інформаційні, політико-ідеологічні, історико-культурологічні, соціально-економічні, освітньо-пізнавальні, релігійні, передачі для дітей та юнацтва, для молоді, літературно-драматичні, музично-розважальні, рекламні.	30
Кредит 3. ЛІНГВІСТИЧНІ ПРИНЦИПИ В СИСТЕМІ ТЕЛЕ ТА РАДІОЖАНРУ		
4	Критерії побудови ефірного мовлення сучасних ЗМІ. Мовна ситуація в телеєфірі. Специфіка ефірного	12

	мовлення на національних телеканалах. Зіставна характеристика ефірного мовлення в синхронії та діахронії.	
5	Типові випадки порушення основних лінгвістичних принципів побудови ефірного мовлення в Україні. Соціофонетичний нарис ефірного мовлення в Україні: вимова голосних/приголосних. Типові лексичні порушення в ефірі популярних телепрограм. Явище сленгу/суржику: причини та наслідки для ЗМІ.	12
Разом:		60

9. Індивідуальні завдання

Завдання для індивідуальної роботи:

1. Дайте визначення понять: «телебачення», «радіомовлення», «телерадіокомпанія», «тележурналіст», «радіожурналіст».
2. Назвіть та охарактеризуйте журналістські професії на телебаченні та радіо.
3. Обґрунтуйте поліпрофесійність телерадіожурналістики.
4. Суспільні, економічні, політичні, культурологічні, національні аспекти сучасного телерадіомовлення. Як розвивається вітчизняне телебачення й радіо. Які можете назвати основні тенденції?
5. Технічні, виробничі та творчі стандарти сучасного телерадіомовлення: проаналізуйте на прикладах сучасних ТРК.

Завдання для індивідуальної роботи:

1. Сформулюйте основні позиції журналістської творчості в різних типах програм сучасного телерадіомовлення.
2. Назвіть найбільш поширені типи та формати телерадіомовлення. Дайте визначення «типу» та «формату» і наведіть приклади.
3. Жанр. Як на ваш погляд змінюється жанрова структура сучасного телерадіомовлення. Проаналізуйте вітчизняні ефірні проекти з точки зору жанрової різноманітності. Обґрунтуйте власні висновки.
4. Підготуйте ефірні приклади застосування в телерадіомовленні інформаційних жанрів. Як працює в інформації журналіст?
5. Наведіть приклади використання аналітичних жанрів у вітчизняному телерадіоефірі й назвіть українських журналістів, які займаються телерадіоаналітикою. Проаналізуйте їхню творчість.

Завдання для індивідуальної роботи:

1. Дайте визначення телерепортажу і радіорепортажу. Проведіть моніторинг інформаційних програм вітчизняного телебачення і радіо (по три на вибір) з метою визначення частотності використання репортажу в ефірі.
2. Назвіть поширені види репортажу. Обґрунтуйте свою позицію. Запропонуйте по 3 теми й поясніть, як їх можна втілити в ефірі.
3. Чим відрізняється репортаж в газеті від репортажу на радіо і репортажу на телебаченні? Які відмінності є принциповими? Що є спільного?

4.Визначте етапи підготовки та проведення репортажу. Які з них є обов'язковими?

5.Прямий репортаж (пряме включення): ефективність та ефектність матеріалу. Як має працювати журналіст?

Завдання для індивідуальної роботи:

1.Назвіть етапи написання журналістського тексту для телевізійної та радіопроеграми.

2.Проаналізуйте спільне та відмінне у створенні тексту для радіо і телебачення.

3.Які типи образів використовуються на практиці в телевізійному та радійному репортажах?

4.Що необхідно знати журналістові про монтаж?

5.Аудіовізуальність репортажу: дайте вичерпну характеристику поняття і наведіть приклади.

10. Методи навчання

Усний виклад матеріалу, проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, вправи, спостереження над усним мовленням, спостереження над мовним матеріалом, порівняльний аналіз, виразне читання текстів; інтерактивні імітаційні методи (рольові ігри, ситуативні завдання); специфічні прийоми: фонетичний, лексичний, граматичний, стилістичний розбори).

11. Методи контролю

Самостійні роботи, виконання тестових завдань, контрольні модульні роботи.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Кредити	1			2		3			Сума
	T1	T2	T3	T1	T2	T1	T2	T3	
Поточне оцінювання	5	5	10	5	15	10	5	5	300
Сам.роб.	20	20	40	20	30	15	15	20	
Контрольна робота					30			30	
Всього за кредитом	100			100		100			

Шкала оцінювання: національна та ECTS (для I-III, V,VI курсів)

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано

B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FХ	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано
F*	1-34		

13. Методичне забезпечення

14. Рекомендована література

Базова

4. Бакинська О. Культура телевізійного мовлення та його вплив на телеаудиторію. Телерадіожурналістика: історія, теорія, практика, погляд у майбутнє / Збірник науково-методичних праць – Львів : Ред. – вид. відділ Львівського університету, 1997. – 160 с.

5. Дмитровський З.Є. Телевізійна журналістика. Навч. посібник. Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2006. – 208 с.

6. Лизанчук В. В. Основи радіожурналістики : Підручник. / Лизанчук Василь Васильович. – К. : Знання, 2006. – 628 с.

Додаткова

24. Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо: 4-е вид. перероб. і доп. – К. : Знання, 1997. – 336.

25. Базюк Л. Штрихи до характеристики мовної особистості тележурналіста // Телевізійна й радіожурналістика : Зб. наук. – метод. праць. Львів : Світ, 2000. – 332 с.

26. Бабич Н. Основи культури мовлення. – Львів : Світ, 1990. – 376 с.

27. Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови: Навч. посібник. – Львів : Світ, 2003. – 432 с.

28. Білянська О. Мовна агресія як антипод культури мовлення // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. – Львів : Світ, 2003. – 432 с.

29. Ваніна О. Значення голосу і манери говорити для теле- і радіожурналістів // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. Львів : Лілея, 2002. – 312 с.

30. Жугай В. Проблеми якісної продукції в українському телебаченні // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. Львів : Світ, 2000. – 32 с.

31. Капелюшний А. Росіянізми в телевізійному мовленні і в газетному тексті // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. Львів : Світ, 2002. – 241 с.

32. Кузнєцова О.Д. Засоби масової комунікації. Посібник: Вид. 2-ге, перероблене й доповнене. – Серія «Навчальні та наукові видання професорсько-викладацького складу Львівського національного університету імені Івана Франка». – Львів : ПАІС, 2005. – 200 с.

33. Лизанчук В.В. Радіожурналістика: засади функціонування. Підручник. – Львів : ПАІС, 2000. – 366 с.
34. Мітчук О. Нова суспільно-політична лексика сучасних ЗМІ // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. Львів : Світ, 2003. – 242 с.
35. Пономарів О.Д. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навч. посібник. 2-ге вид., стереотип. – К. : Либідь, 2001. – 240 с.
36. Сербенська О. Актуальні проблеми екології української мови та сучасні засоби масової комунікації // Українська періодика: Історія і сучасність: Доповіді та повідомлення сьомої Всеукр. наук. – теорет. конф. / За ред. М.М Романюка. – Львів : Світ, 2002. – 312 с.
37. Сербенська О. Суржик: «низька мова» безлад чи мовна патологія // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. Львів : Світ, 2001. – 182 с.
38. Сербенська О.А. Ефірне мовлення у взаєминах з усною мовою // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук-метод. Праць. – Львів : Світ 2002. – 162 с.
39. Сербенська О.А. Культура усного мовлення. Практикум: Навч. посібник. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.
40. Сербенська О.А., Волощак М.Й. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем: 140 запитань і відповідей. – К. : Вид. центр «Просвіта», 2001. – 204 с.
41. Шаповал Ю.Г. Телевізійна публіцистика: методологія, методи, майстерність: Монографія. – Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2002. – 233 с.
42. Штурнак О. Порушення мовних норм на українських телеканалах (УТ-1, 1+1, ІНТЕР) // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. Львів : Світ, 2003. – 32 с.
43. <http://ktf.franko.lviv.ua/vivat/book.html>
44. <http://www.glavred.info/ukr/>
45. <http://www.slovnyk.net/>
46. <http://www.internews.ua>

**МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри загальної та прикладної
лінгвістики _____ Н.В.Коч

«__» _____ року

**ПРОГРАМА
ПРАКТИКИ РЕДАКТОРІВ РАДІО, ТЕЛЕБАЧЕННЯ, ГАЗЕТНИХ ТА
ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ**

**студентів спеціальності «Прикладна лінгвістика»
філологічного факультету**

2017 – 2018 навчальний рік

Програма практики редакторів радіо та телебачення для студентів за напрямом підготовки 6.020303 Філологія, спеціальності «Прикладна лінгвістика», «__» _____, 2017

Програма затверджена на засіданні кафедри загальної та прикладної лінгвістики

Протокол № _ від «__» _____ 2017 р.

Завідувач кафедри _____ (Коч Н. В.)

«__» _____ 2017 р.

Схвалено методичною комісією філологічного факультету

Протокол № _ від «__» _____ 2017 р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Прищеплення майбутнім спеціалістам навичок редакторської діяльності є необхідною умовою формування професійного фахівця у галузі прикладного мовознавства. У сучасну епоху розвитку новітніх видавничо-інформаційних технологій студент має як ніколи усвідомлювати той факт, що практика – один із найважливіших компонентів його навчання на спеціальності «Прикладна лінгвістика».

Зміст практики редакторів радіо, телебачення, газетних та Інтернет-видань визначають: особливості роботи видавця-редактора, диктора як суб'єкта практичної діяльності; специфіка роботи видавничо-інформаційної структури, в якій відбувається практика, а також завдання професійної підготовки. Різноманітність видів роботи студентів під час практики забезпечується, по-перше, завданнями, що їх ставить керівник практики; по-друге, спілкуванням з керівником практики від підприємства; по-третє, універсальністю самої видавничої, редакційної, ефірної діяльності.

Навчальна практика редакторів радіо, телебачення, газетних та Інтернет-видань тісно пов'язана зі змістом провідних академічних курсів, зокрема з такими дисциплінами як практична стилістика, основи теле- та радіожурналістики.

Метою практики редакторів радіо, телебачення, газетних та Інтернет-видань є оволодіння студентами сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професії, формування у них на базі отриманих у вищому навчальному закладі знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Навчальна практика редакторів радіо, телебачення, газетних та Інтернет-видань передбачає вирішення таких завдань:

- поглибити і синтезувати знання із дисциплін «Мовні технології громадських відносин та реклами», «Основи теле- та радіожурналістики», «Практична стилістика»;

- ознайомити студентів з функціональними обов'язками працівників видавничо-інформаційних структур;

- навчити майбутніх фахівців усвідомлювати мету, зміст і наслідки своїх професійних дій,

- поінформувати про принципи роботи у специфічних умовах життєдіяльності свого професійного середовища, про дотримання соціальних норм;

- ознайомити з типологічними особливостями видавничо-інформаційних структур та видавничої продукції певного регіону України,
- сформувані у студентів уміння редагувати тексти різних видів, готувати та оприлюднювати власні журналістські матеріали, триматися у кадрі та поза ним, володіти навичками дикторської діяльності на телебачення та радіоефірі.

Проходження виробничої практики кожним студентом є таким же обов'язковим, як і вивчення теоретичних дисциплін навчального плану, і тісно пов'язане з їх опрацюванням.

До виробничої практики допускаються студенти, що виконали всі вимоги навчального плану, без заборгованостей склали залікову та екзаменаційну сесію.

Виробнича практика передбачає вирішення наступних завдань:

- закріпити в умовах, максимально наближених до професійної діяльності, набуті в університеті теоретичні знання;
- сформувані у студента як у майбутнього спеціаліста вміння і навички, необхідні для плідної самостійної роботи у видавничо-інформаційних структурах, редакціях друкованих та електронних засобів масової інформації;
- виробити у студента як у майбутнього фахівця сталу звичку продовжувати щоденне навчання в умовах практичної діяльності;
- навчити засвоювати виробничий, творчий та організаторський досвід старших колег, вивчати традиції видавничо-інформаційної структури, редакційного колективу, форми і методи роботи кожного окремого редактора, головного редактора, коректора, диктора тощо, робити власні висновки й узагальнення.

ПРАКТИКА РЕДАКТОРІВ РАДІО, ТЕЛЕБАЧЕННЯ, ГАЗЕТНИХ ТА ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ ПЕРЕДБАЧАЄ:

- детальне ознайомлення з редакціями друкованих, телевізійних та радіо ЗМІ (протягом 5 днів);
- ознайомлення з цільовою аудиторією кожного ЗМІ;
- ознайомлення із системою планування діяльності редакцій різного типу ЗМІ;
- обрати газету і спробувати себе у ролі журналіста-практиканта (протягом наступних 5 днів);
- відвідати разом з досвідченим журналістом прес-конференцію, брифінг, або засідання «круглого столу» тощо;

- брати участь у нарадах головного редактора;
- підготувати 2-3 журналістські матеріали, за можливості опублікувати їх (опублікування в газеті не є обов'язковою умовою проходження практики для студентів 1-го курсу);
- підготувати звіт за результатами проходження практики.

ПРАКТИКА В ДРУКОВАНИХ ЗМІ ТА ІНТЕРНЕТ-ВИДАННЯХ ПЕРЕДБАЧАЄ:

- детальне ознайомлення з редакцією друкованого засобу масової інформації, його історією, роллю та функціями;
- набуття практичних навичок роботи кореспондента;
- ознайомлення з читацькою аудиторією місцевого видання через вивчення роботи відділу листів;
- ознайомлення з підготовкою газети до друку (складання і вичитування матеріалів, макетування номера, чергування по номеру);
- виконання різного виду завдань редакції, участь у прес-конференціях, брифінгах, засіданнях «круглого столу»;
- укладання 4 – 6 матеріалів (інформаційних заміток, репортажу чи кореспонденції);
- опублікування в газеті не менше 3 власних матеріалів;
- підготовку звіту за результатами проходження практики.

ПРАКТИКА В ЕЛЕКТРОННИХ ЗМІ ПЕРЕДБАЧАЄ:

Практика на радіо

- ознайомлення з організацією роботи редакції (визначити обсяг радіомовлення радіостанції; основні джерела інформації; структуру і штат редакційного колективу; службові обов'язки творчих працівників відділу інформації);
- вивчення слухацької аудиторії радіо;
- ознайомлення із системою планування діяльності радіоредакції;
- участь у планерках;
- виявлення ініціативи в пошуку тем і варіантів їх втілення в радіосюжетах, радіопередачах;
- ознайомлення з матеріалами досвідчених журналістів;
- отримання досвіду роботи з аудіотехнікою як у студійних, так і позастудійних умовах;
- удосконалення навичок роботи в різноманітних комп'ютерних програмах редагування аудіоматеріалів;

- закріплення знань та навичок роботи над інформаційними жанрами, зокрема інтерв'ю, радіоповідомленням, репортажем; різновидами радіопередач;

- ознайомлення з усіма етапами підготовки і випуску інформаційної, авторської програм;

- редагування інформаційних новин, авторських програм;

- засвоєння технології підготовки і проведення програм у запису та в прямому ефірі;

- участь у монтуванні передач, сюжетів;

- підготовка до виходу в ефір 7-10 різних за жанрами матеріалів (бажано, щоб 2-3 із них були аналітичними матеріалами) або 4-6 матеріалів та 1-2 програм.

Практика на телебаченні

- ознайомлення з редакцією телебачення: технологією виробництва новин, структурою, функціональним підпорядкуванням та взаємодією творчих і технічних підрозділів;

- ознайомлення з редакційною політикою каналу;

- ознайомлення з плануванням роботи редакції – участь у редакційних нарадах;

- виконання завдань, визначених головним редактором або ж куратором практики щодо підготовки інформаційних, авторських передач, прямих ефірів тощо;

- ознайомлення з технологією відеозапису, розшифровок, монтажу та озвучення авторського матеріалу;

- виїзд разом із творчими групами на оперативні зйомки;

- опанування принципів верстки новинних випусків;

- розробка та виробництво власних авторських, щонайменше трьох, відеосюжетів за жанрами: кореспонденція, інформаційний репортаж, проблемний репортаж, БЗ, інтерв'ю.

****Студенти самостійно обирають вид (друковані ЗМІ, теле- та радіо- ЗМІ) та місце проходження практики***

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ РЕДАКТОРІВ РАДІО, ТЕЛЕБАЧЕННЯ, ГАЗЕТНИХ ТА ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ

Етапи практики

Практика редакторів радіо та телебачення триває 4 тижні.

Перший тиждень – проведення настановчої конференції в університеті, на якій студенти знайомляться з програмою практики; проведення настановчої конференції в радіо та телекомпанії, де адміністрація школи та працівники знайомляться з програмою практики, а студенти – з внутрішнім розпорядком роботи радіо та телекомпаній, планом роботи радіо та телекомпанії, адміністрацією бази практики. Протягом першого тижня студенти знайомляться зі специфікою роботи радіо та телекомпанії, колегами, відвідують (за можливості) зйомки репортажів, записи радіопередач. Закінчується тиждень складанням індивідуального плану-графіка на всю практику за всіма складниками. Графік надається старостою групи студентів на кафедрі загальної та прикладної лінгвістики.

Другий-четвертий тиждень – студенти складають власні репортажі, аналізують мовлення дикторів, редагують письмові тексти радіо- та телепередач проводять пробні записи передач на радіо. Готують звітну документацію про проходження практики.

Обов'язки керівників практики

Керівництво практикою здійснюється на трьох рівнях: загальноуніверситетському, викладацько-методичному, видавничо-редакційному.

Головним завданням керівника практики від ВНЗ є забезпечення чіткої організації, планування та обліку результатів практики. Він зобов'язаний:

1. Дібрати бази для проведення практики; укласти угоди з видавничо-інформаційними, електронними, поліграфічними структурами;
2. Підготувати проект наказу та договору про проведення практики;
3. Підготувати програму навчально-ознайомлювальної та навчально-виробничої практики;
4. Здійснювати координацію дій групових керівників, надавати їм методичну допомогу;
5. Керувати роботою настановної, проміжної та підсумкової конференції;
6. Систематизувати й узагальнювати досвід проведення практики, у разі необхідності вносити пропозиції у навчальний відділ щодо покращення науково-методичного рівня стажування студентів.

Безпосередньо керує групою студентів у певному видавництві, поліграфічному підприємстві, типографії, редакції друкованих або електронних ЗМІ викладач від кафедри загальної та прикладної лінгвістики. Груповий керівник зобов'язаний:

1. Організувати діяльність кожного студента відповідно до мети та завдань практики;
2. Систематично проводити інструктивні заняття з групою студентів-практикантів, надавати навчальну допомогу при виконанні ними своїх професійних обов'язків;
3. Налагодити психічний, моральний і професійний контакт між студентами й керівниками-практиками, допомогти молодим людям гармонійно вписатися в колектив підприємства;
5. Контролювати дотримання студентами усіх вимог практики; перевіряти поточну та звітну документацію, подану студентами;
6. Узгодити оцінки за практику з керівниками відбаз практики (на основі характеристики); виставити оцінки за виконану роботу.

Керівників практики на підприємстві призначає особисто керівник структури (бази практики) або головний редактор друкованого чи електронного ЗМІ. Керівник практик зобов'язаний:

1. Підготувати проект наказу та договору про проведення практики на підприємстві;
2. Забезпечувати виконання студентами завдань практики; обговорювати практичні аспекти редакційно-видавничого фаху;
3. Ознайомити студентів-практикантів із правилами внутрішнього розпорядку, охорони праці, техніки безпеки видавничо-поліграфічної структури, редакції ЗМІ;
4. Передавати досвід роботи з усього обсягу видавничої, редакційної, поліграфічної діяльності;
5. Сприяти виробленню навичок самостійного розв'язання проблем творчого та виробничого характеру;
6. Залучати студентів до всіх видів робіт, які він виконує у своєму відділі;
7. Подати характеристику виконаної роботи студентів; виставити оцінки за практику.

Обов'язки та права студентів-практикантів

Студенти-практиканти зобов'язані:

1. Брати участь у роботі настановчої та підсумкової конференцій із питань організації і проведення практики;
2. Своєчасно з'явитися на підприємство для проходження практики;

3. Виконати в повному обсязі завдання, передбачені програмою практики;

4. Систематизувати і подати для оцінювання звітну документацію протягом зазначеного терміну;

5. Підпорядковуватися правилам внутрішнього розпорядку структури – бази практики;

6. Дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки на підприємстві;

7. Дотримуватися соціальних норм редакційної політики.

На період проходження практики в кожній групі призначається староста. До його обов'язків входить: облік відвідування студентами підприємства, повідомлення про завдання і доручення керівника, відповідальність за дотримання студентами трудової дисципліни.

Студенти-практиканти мають право:

1. Консультуватися у викладачів кафедри загальної та прикладної лінгвістики і працівників підприємств щодо практичних аспектів видавничої, редакційної, поліграфічної діяльності, а також стосовно виконання визначених програмою завдань та оформлення звітної документації;

2. За умови погодження із керівниками від кафедри та підприємства самостійно планувати свою діяльність;

3. Виявляти ініціативу та творчу наполегливість в організації практики;

4. Брати участь як активний спостерігач у всіх творчих та виробничих заходах відділу підприємства або редакції ЗМІ.

ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ПРО ПРАКТИКУ РЕДАКТОРІВ РАДІО, ТЕЛЕБАЧЕННЯ, ГАЗЕТНИХ ТА ІНТЕРНЕТ- ВИДАНЬ

Підтвердженням успішного проходження навчально-виробничої практики є звіт про навчально-виробничу практику, який містить такі документи:

1. План роботи студента-практиканта.
2. Щоденник практики.
3. Характеристику з місця проходження практики за підписом та печаткою відповідальної особи;
4. Творчий доробок студента-практиканта (рекламні повідомлення про спеціальність, власні журналістські матеріали: виступи, статті, оголошення, репортажі тощо. усі авторські матеріали, опубліковані в газеті, передані по радіо чи телебаченню, в інтернет-блогах, інформагентствах, відділах реклами повинні бути завірені керівником практики за місцем її проходження).
5. Аналіз мовного матеріалу одного випуску газети (за вибором) або аналіз мовного матеріалу виступу ведучого на телебаченні та радіо.
6. Звіт про практику, який також завіряє керівник редакції, якому необхідно проаналізувати її проходження, узагальнити позитивне в роботі редакції, висловити зауваження, а також розповісти про набутий досвід. Доцільно у звіті вказати матеріали, підготовлені до друку, але з тих чи тих причин неопубліковані й обов'язково долучити їх до матеріалів практики.

Примітка. Студенти, які спеціалізуються з журналістської роботи на радіо або проходили практику на радіо, повинні подати на кафедру аудіокасету (диск) із записом запланованих програмою матеріалів; студенти, які спеціалізуються з Журналістської роботи на телебаченні або проходили практику на телебаченні, додають до практики відеокасету (диск) із записом матеріалів, підготовлених під час практики.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ

1. Усі документи підшиваються у папку, сторінки нумеруються.
2. Звіт про практику та характеристика з місця проходження практики підписується керівником практики або головним редактором і засвідчується печаткою.
3. Належним чином оформлений звіт подається керівнику практики упродовж тижня після закінчення практики (термін проходження практики визначено навчальним планом).

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ПЛАНУ РОБОТИ СТУДЕНТА- ПРАКТИКАНТА

1. План роботи укладається протягом першого тижня практики та узгоджується із науковим керівником та методистом бази практики.

2. План роботи зумовить хід виконання завдань практики, дасть можливість узгодити години консультацій щодо реалізації мети практики.

3. План роботи студента-практиканта повинен містити такі обов'язкові рубрики: дата, зміст роботи, місце виконання завдань (орієнтовне).

Приклад

Дата	Зміст роботи	Місце виконання завдань	Примітки
11.04.2017	Участь у настановчій конференції	Кафедра загальної та прикладної лінгвістики	консультація з керівником
12.04.2017	Знайомство із базою практики (телеканал Миколаїв)	ТРК «Миколаївська дирекція»	узгодження графіку роботи

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЩОДЕННИКА ПРАКТИКИ

1. Студент, який проходить практику, повинен оформити щоденник практиканта.

2. У щоденнику практики занотовується все, що відбувалося під час проходження практики: завдання керівника або редактора, інтерв'ю, особисті враження під час підготовки матеріалів, окремі записи про знайомство на радіо або телебаченні тощо.

3. Форма щоденника практики може бути довільною (зошит, зшиті листи А4, але обов'язковими є такі сторінки:

Перша.

Інформація про ЗМІ, який є базою практики за такою схемою:

- назва видання, радіостанції або каналу телебачення;
- адреса редакції та контактні телефони;
- вид і категорія видання (районне, обласне; суспільно-політичне, громадсько-політичне, офіційне; комунальне, приватне, державне);
- структура редакції (які відділи функціонують, скільки журналістів працює у штаті редакції);
- періодичність виходу в ефірі або газетному (Інтернет) просторі.

Остання (висновок).

Короткий підсумок практики (обсяг 1-2 сторінки формату А-4, шрифт 14), у якому повідомляється, що зроблено під час практики, які завдання із зазначених у програмі практики залишилися не виконаними і з яких причин.

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

(варіанти оформлення)

Студент самостійно обирає варіант ведення щоденника практики.

Приклад 1

7 квітня 2017 року.

Знайомився з підшивкою газети «Вісті Прибужжя» за 2016 – 2017 роки. Ознайомлення дало можливість зрозуміти тематичну палітру газети, яка намагається писати про всі події, що відбуваються в районі та місті. Читаючи газету, визначив коло авторів видання, серед яких є краєзнавці, місцеві літератори, депутати місцевих рад. З'ясував, що чимало місця займають новини України та області.

Традиційними на сторінках газети «Вісті Прибужжя» є рубрики: «Події», «Земляки», «Тиждень міста».

8 квітня 2017 року.

Познайомився із роботою відділу листів. Його очолює журналіст із двадцятирічним стажем М.П. Лаврик. Редакція міськрайонної газети щотижня отримує близько 30 листів.

Отримав завдання підготувати до друку два листи: один із школи, другий – із Обласної ради про конкурс на кращу вулицю.

9 квітня 2017 року.

Отримав завдання від редактора газети написати репортаж про спортивне свято у місті.

Приклад 2

№ п/п	Дата	Зміст роботи	Результати
1.	7.04.2017	Знайомство з адміністрацією телерадіокомпанії	Ознайомився із графіком роботи Миколаївської ТРК, зустрівся із головним редактором та керівником практики
2.	8.04.2017	Робота за встановленим графіком.	Здійснив перший виїзд на місце подій у складі редакторської

			групи. Мав змогу взяти інтерв'ю в учасників спортивного марафону, що відбувся до Дня спорту.
--	--	--	--

ВИМОГИ ДО АНАЛІЗУ МОВЛЕННЯ ВЕДУЧОГО (АБО АНАЛІЗУ МОВНОГО МАТЕРІАЛУ ОДНОГО ІЗ ВИПУСКІВ ГАЗЕТ)

1. Аналіз мовлення ведучого й аналіз мовного матеріалу одного із випуску газет здійснюється відповідно до критеріїв такої роботи, що визначено теоретичним курсом дисципліни основи теле- та радіожурналістики.

2. Дібраний фактичний матеріал (випуск газети, виступ диктора у межах новинного випуску, у рамках ток-шоу тощо) необхідно надати у друкованому вигляді або на електронному (дисках) носії.

3. Проведений аналіз повинен чітко відповідати змістовому (мовному) оформленню фактичного матеріалу (усі критерії аналізу повинні бути проілюстровані прикладами).

Приклад

АНАЛІЗ МОВЛЕННЯ НАТАЛІЇ МОСЕЙЧУК

Телеканал 1+1

Випуск ТСН від 17.04.2017 (ефір 18.00)

№ п/п	Критерій	Оцінка	Приклад
1.	Чистота мовлення	мовлення нормативне, вимовні (орфоепічні) ознаки чистоти мовлення (правильне наголошення, наявність пауз ...), лексичні ознаки (відсутність суржику, слова вжито у правильному значенні...)	Ознака; листопад...
2.	Емоційність мовлення		

Зразок оформлення звіту

Звіт

**студента/студентки філологічного факультету
Миколаївського національного університету
імені В.О.Сухомлинського**

1. Де проходив(-ла) практику (прізвище, ім'я та по батькові керівника).
2. Які функції виконував(-ла) у редакції, на радіо, телебаченні.
3. Хто керував практикою у редакції, на радіо, телебаченні.
4. Чи план практики був складений відповідно до її програми і специфіки відділу чи редакції. Як виконував(-ла) запланован(вказати, що зроблено, що не реалізовано і чому саме)?
5. Які матеріали за час практики написані з власної ініціативи, а які — за завданням редакції. Як оцінила редакція матеріали практиканта(-ки).
6. Коротко охарактеризувати методику підготовки і написання матеріалів.
7. Які труднощі виникали під час практики, чи доводилося долати їх самостійно чи з допомогою штатних працівників.
8. У яких редакційних заходах довелось взяти участь.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИКИ РЕДАКТОРІВ РАДІО, ТЕЛЕБАЧЕННЯ, ГАЗЕТНИХ ТА ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ ПІДСУМКИ ПРАКТИКИ

Звіт з практики обговорюються на засіданні кафедри загальної та прикладної лінгвістики, розглядається і оцінюється комісією, до складу якої входять: завідувач кафедри загальної та прикладної лінгвістики, керівник практики, члени кафедри загальної та прикладної лінгвістики.

На підсумковій конференції організують захист представлених студентами матеріалів. Захист повинен мати публіцистичний характер. Під час захисту виступають:

- студент-практикант з доповіддю про весь обсяг проробленої за час практики роботи та оцінкою позитивних і негативних сторін її організації,
- керівник практики від кафедри з аналізом виробничо-творчої та науково-дослідної діяльності студента,
- присутні працівники видавничо-інформаційних структур, редакцій засобів масової інформації, студенти, викладачі, що характеризують навчально-виробничу діяльність студента.

Оцінка виставляється з урахуванням поточної роботи студента під час проходження практики і в результаті оцінювання документів, зданих після проходження практики на кафедру та захисту на підсумковій конференції.

Оцінювання результатів практики студентів здійснюється за такими критеріями:

- вчасне подання звіту з практики – 5 балів;
- правильність оформлення документації – 5 балів;
- характеристика з місця практики – 10 балів;
- ведення щоденника – 15 балів;
- публікації (або ефірні матеріали):
жанрова різноманітність, тематика, оригінальність – 50 балів;
- належне виконання редакційних завдань – 15 балів.

6. Виконання визначених у програмі завдань практики – 50 балів.

Порядок перерахунку рейтингових показників нормований 100-бальною університетською шкалою оцінювання у традиційну 5-бальну шкалу і європейську шкалу ECTS.

Інтервальна шкала оцінок установлює взаємозв'язок між рейтинговими показниками і шкалами оцінок.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік

A	90-100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	80-89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	65-79 (добре)		
D	55-64 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	50-54 (достатньо)		
FX	35-49 (незадовільно)	2 (незадовільно)	Не зараховано

Критерії оцінювання результатів практики редакторів радіо та телебачення:

Оцінка **A «відмінно»** - всі завдання практики виконано в повному обсязі, виявлено вміння студента застосовувати й творчо використовувати набуті знання, пов'язані з особливостями та засобами ведення майбутньої професійної діяльності. Виявлено вміння добирати теоретичний матеріал, проводити аналіз фактичного матеріалу. Звіт подано у встановлений термін, він містить всі структурні елементи. У щоденнику студента-практиканта зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики, є характеристика, підписи керівника, що завірений печаткою. Характеристика-відгук позитивна, оцінка керівника за практику – «відмінно».

Оцінка **B «добре»** - всі завдання практики виконано в повному обсязі, виявлено вміння студента застосовувати й творчо використовувати набуті знання, пов'язані з особливостями та засобами ведення майбутньої професійної діяльності. Виявлено вміння добирати теоретичний матеріал, проводити аналіз фактичного матеріалу, але не виявлено творчого, індивідуального підходу. Звіт подано у встановлений термін Він містить усі структурні елементи. У щоденнику студента-практиканта зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики, є характеристика, підписи керівника, завірений печаткою. Характеристика-відгук позитивна, оцінка керівника за практику – «добре».

Оцінка **C «добре»** – завдання практики виконано, але неповно, в ході виконання завдань допускалися незначні помилки. Виявлено вміння добирати теоретичний матеріал, проводити аналіз фактичного матеріалу, але не виявлено творчого, індивідуального підходу. Звітна документація оформлена згідно з вимогами. У щоденнику студента-практиканта зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики, є характеристика, підписи керівника, завірений печаткою. Характеристика-відгук позитивна, оцінка керівника за практику – «добре».

Оцінка **D «задовільно»** - завдання практики виконано в неповному обсязі, в ході виконання завдань допускалися помилки. Звітна документація

оформлена з помилками. Щоденник не правильно оформлено. У характеристиці-відгуку оцінка керівника за практику – «задовільно».

Оцінка **Е** «задовільно» – завдання виконано з помилками. Всі завдання практики виконувалися, але допущені неточності. Документація оформлена неповно, з помилками. У характеристиці-відгуку оцінка керівника за практику – «задовільно».

Оцінка **Г, ГХ** «незадовільно» – завдання невиконані. Виявлені проблеми встановлення контакту, не сформовані вміння проводити відповідні види наукової діяльності. Звітна документація оформлена з помилками. Відсутній щоденник, характеристика-відгук.

Список рекомендованої літератури:

Базова

1. Бакинська О. Культура телевізійного мовлення та його вплив на телеаудиторію. Телерадіожурналістика: історія, теорія, практика, погляд у майбутнє / Збірник науково-методичних праць – Львів : Ред. – вид. відділ Львівського університету, - 1997. – 160 с.

2. Дмитровський З.Є. Телевізійна журналістика. Навч. посібник. Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2006. – 208 с.

3. Лизанчук В. В. Основи радіожурналістики : Підручник. / Лизанчук Василь Васильович. – К. : Знання, 2006. – 628 с.

Додаткова

1. Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо: 4-е вид. перероб. і доп. – К.: 1997. – 336.

2. Базюк Л. Штрихи до характеристики мовної особистості тележурналіста // Телевізійна й радіожурналістика : Зб. наук. – метод. праць. Львів, 2000.

3. Бабич Н. Основи культури мовлення. – Львів, 1990.

4. Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови: Навч. посібник. – Львів: Світ, 2003. – 432 с.

5. Білянська О. Мовна агресія як антипод культури мовлення // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. Львів, 2003.

6. Ваніна О. Значення голосу і манери говорити для теле- і радіожурналістів // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. Львів, 2002.

7. Жугай В. Проблеми якісної продукції в українському телеєфірі // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. Львів, 2000.

8. Капелюшний А. Росіянізми в телевізійному мовленні і в газетному тексті // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. Львів, 2002.
9. Кузнєцова О.Д. Засоби масової комунікації. Посібник: Вид. 2-ге, перероблене й доповнене. – Серія «Навчальні та наукові видання професорсько-викладацького складу Львівського національного університету імені Івана Франка» - Львів: ПАІС, 2005. – 200 с.
10. Лизанчук В.В. Радіожурналістика: засади функціонування. Підручник. – Львів: ПАІС, 2000. – 366 с.
11. Мітчук О. Нова суспільно-політична лексика сучасних ЗМІ // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. Львів, 2003.
12. Пономарів О.Д. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навч. посібник. 2-ге вид., стереотип. – К.: Либідь, 2001. – 240 с.
13. Сербенська О. Актуальні проблеми екології української мови та сучасні засоби масової комунікації // Українська періодика: Історія і сучасність: Доповіді та повідомлення сьомої Всеукр. наук. – теорет. конф. / За ред. М.М Романюка. – Львів, 2002.
14. Сербенська О. Суржик: «низька мова» безлад чи мовна патологія // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. Львів, 2001.
15. Сербенська О.А. Ефірне мовлення у взаєминах з усною мовою // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук-метод. Праць. – Львів, 2002.
16. Сербенська О.А. Культура усного мовлення. Практикум: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.
17. Сербенська О.А., Волощак М.Й. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем: 140 запитань і відповідей. – К.: Вид. центр «Просвіта», 2001. – 204 с.
18. Шаповал Ю.Г. Телевізійна публіцистика: методологія, методи, майстерність: Монографія. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2002. – 233 с.
19. Штурнак О. Порухення мовних норм на українських телеканалах (УТ-1, 1+1, ІНТЕР) // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук. – метод. праць. Львів, 2003.
20. <http://ktf.franko.lviv.ua/vivat/book.html>
21. <http://www.glavred.info/ukr/>
22. <http://www.slovnkyk.net/>
23. <http://www.internews.ua>

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Основне призначення системи ЗМІ – це:

- {=безперервне відображення суспільного життя в усіх його діалектичних зв'язках, інформування та вплив на формування громадської думки
- ~об'єктивне відображення процесів та явищ, що відбуваються у навколишньому світі
- ~обмін думками, ідеями, фактами
- ~взаємний обмін досвідом людської діяльності, в якому фіксуються ідеї, інтереси, почуття, установки, прийоми, результати}

Регулярне радіомовлення в Україні було започатковано:

- {~21 грудня 1934 року
- ~20 вересня 1924 року
- ~17 жовтня 1926 року
- =16 листопада 1924 року}

Виробництво та розповсюдження аудіопрограм за допомогою електромагнітних хвиль, що поширюються передавальними пристроями та приймаються будь-якою кількістю приймачів – це:

- {=радіомовлення
- ~телебачення
- ~Інтернет
- ~преса}

Профіль, спеціалізація радіостанції, що визначається однотипним мовленням впродовж доби – це:

- {~трансляція
- =формат
- ~програма
- ~ефір}

Юридично визнана територія держави, яка є сувереном щодо поширення на цій території сукупності текстової, звукової, аудіовізуальної та ілюстрованої інформації через канали засобів масової комунікації – це:

- {=інформаційний простір
- ~інформаційне джерело
- ~інформаційні технології
- ~інформаційне суспільство}

Специфічні виражальні засоби радіомовлення поділяються на:

- {=природні та технічні засоби
- ~високочастотні та наземні засоби
- ~локальні та глобальні засоби
- ~динамічні та кількісні засоби}

З'єднання в певному порядку частин радіопередачі, а також усієї денної програми, що допомагає підсилити ефект впливу на споживача – це:

- {=монтаж
- ~ефір
- ~трансляція
- ~обробка}

Розрізняють такі типи слухання радіо:

- {~пошукове, вибіркоче, фонове, селективне
- =пошукове, селективне, фонове, зосереджене
- ~вибіркоче, фонове, зосереджене
- ~селективне, пошукове, фонове}

Функція радіомовлення, яка полягає у повідомленні новин, постачанні слухачеві певних суджень, оцінок явищ, подій, фактів, вчинків, поведінки окремих осіб, груп людей, партій, суспільних організацій, а також урядових структур називається:

- {=інформативна функція
- ~пропагандистська функція
- ~агітаційна функція
- ~функція формування громадської думки}

Функція радіомовлення, що полягає у популяризації певного стилю життя, а також моральних цінностей, національної свідомості, громадської гідності називається:

- {~інформативною функцією
- =пропагандистською функцією
- ~агітаційною функцією
- ~функцією формування громадської думки}

Функція радіомовлення, яка спрямована на задоволення пізнавальних інтересів аудиторії називається:

{~естетичною функцією
~виховною функцією
=просвітницькою функцією
~інтегруючою функцією}

Функція радіомовлення, яка спрямована на виявлення загальних для аудиторії цінностей, обговорення шляхів вирішення загальних проблем, протидія небезпечним для суспільства тенденціям називається:

{~естетичною функцією
~виховною функцією
~просвітницькою функцією
=інтегруючою функцією}

До основних завдань радіоорганізації не належить:

{~оперативне інформування радіослухачів про суспільно-політичні та інші події в Україні та за кордоном
~створення та розповсюдження економічних, публіцистичних, культурно-освітніх, художніх, навчальних, розважальних, спортивних програм
~сприяння зміцненню міжнародних зв'язків України, зростанню її авторитету в світі
=вивчення матеріалів засобів масової інформації з метою визначення їх позицій і підготовки для керівництва компанії оглядів цих матеріалів, аналітики і довідок}

Найоперативніший і найпростіший радіожанр, за допомогою якого інформують про різноманітні суспільно важливі та цікаві новини з метою задоволення пізнавальних потреб радіослухачів – це:

{=радіоповідомлення
~радіозвіт
~радіовиступ
~радіоогляд}

Інформаційне радіоповідомлення має відповідати таким вимогам:

{=свіжість, точність, доказовість, об'єктивність
~лаконічність, експресивність, образність
~логічність, доказовість, аргументація
~точність, узагальненість, однозначність}

Залежно від характеру новин, соціального, політичного, культурологічного значення факту, події, явища, ступеня їх повчальності, обсягу інформації, способу викладу матеріалу, мовностилістичних засобів розрізняють такі різновиди інформаційних радіоповідомлень:

- {=хронікальне, розгорнуте, коментоване, полемічне
- ~інтерв'ю, дискусія, прес-конференція
- ~репортаж, огляд, нарис
- ~рецензія, промова, бесіда}

Вид радіоповідомлення, який звучить 10-15 секунд і характеризується лаконізмом, інформаційною насиченістю та оперативністю називається:

- {=хронікальне радіоповідомлення
- ~розгорнуте радіоповідомлення
- ~коментоване радіоповідомлення
- ~полемічне радіоповідомлення}

Визначте, до якого виду радіоповідомлення належить наведений фрагмент:
«Прикро говорити, яку мету собі ставлять ті посадовці й усіма шанований соціаліст Олександр Мороз, що пропонують проголосити російську мову офіційною на всій території України. Вважаю за необхідне обговорити це питання в усіх трудових колективах, особливо в школах, середніх і вищих навчальних закладах і звернутися з ви могою до новообраного Президента держави, Кабінету Міністрів стати на захист рідної мови, державності українського народу».

- {=радіоповідомлення-пропозиція
- ~радіоповідомлення-подяка
- ~радіоповідомлення-відгук
- ~критичне радіоповідомлення}

Невеликий за обсягом інформаційний матеріал (1-2 хв.), у якому не лише сповіщається факт, що характеризує суть події, але й міститься роз'яснення, тлумачення, елемент оцінки цієї події – це:

- {~хронікальне радіоповідомлення
- ~розгорнуте радіоповідомлення
- =коментоване радіоповідомлення
- ~полемічне радіоповідомлення}

Коментоване радіоповідомлення обов'язково містить:

- {=інформацію про факт, його оцінка, тлумачення та роз'яснення

- ~інформацію про факт, різні погляди та позиції, заперечення чиєїсь позиції
- ~інформацію про факт, зіткнення поглядів та ідей
- ~інформацію про факт, його зміст, суспільно-політичне значення}

Суперечка, що спрямована на досягнення істини, під час якої використовують тільки коректні прийоми суперечки називається:

- {=дискусія
- ~полеміка
- ~софістика
- ~еклектика}

Визначте до якого виду радіоповідомлення належить наведений фрагмент тексту: *«Ну, що ж це за союзник з нами стояв на Майдані, оцей (Олександр Мороз?.. Господи! Усе починається знову... У 1994 році після перших виборів Президента України Л. Кучми, який тільки пообіцяв був поставити перед парламентом питання про надання російській мові статусу офіційної, усе, що ще живе було тоді в Україні, що ще дихало українством, повстало, криком шевченківського болю закричало проти цього геростратівського, "п'ятиколонного" наміру Президента — не бути цьому, бо офіційна мова юридично означає — державна. А надання цього статусу ще одній мові, крім мови корінної української нації, призведе до остаточного знищення української мови, ослабленої 350-річним національним гнобленням України Російською імперією»:*

- {~хронікальне радіоповідомлення
- ~розгорнуте радіоповідомлення
- ~коментоване радіоповідомлення
- =полемічне радіоповідомлення}

Динаміка інформаційного радіоповідомлення досягається:

- {=за рахунок використання дієслів
- ~за рахунок використання прикметників, емоційно-оцінних слів
- ~за рахунок використання особових та присвійних займенників
- ~за рахунок використання іменників}

Жанр радіомовлення, що не лише повідомляє, але й аналізує, оцінює важливі суспільно-політичні події, для яких характерна дія, виражена у слові.

- {=радіозвіт
- ~радіоповідомлення
- ~радіоогляд

~радіоповідомлення}

Різновид радіозвіту, який оперативно розкриває суть, політичну спрямованість події, але не дає повного, детального уявлення про неї називається:

{=хронікальний радіозвіт

~прямий інформаційний радіозвіт

~аналітичний радіозвіт

~тематичний радіозвіт}

Визначте до якого жанру радіомовлення належить наведений фрагмент тексту: *«22 квітня 2005 року в Києві відбувся черговий, VII з'їзд Всеукраїнського товариства "Просвіта" імені Тараса Шевченка. На з'їзд прибули делегації з усіх областей України. Зі звітом про просвітянську роботу протягом 2001–2005 років виступили голова "Просвіти" Павло Мовчан та відповідальний секретар Центрального правління Микола Нестерчук. З'їзд заслухав звіт Контрольно-ревізійної інспекції, мандатної, редакційної комісії, прийняв ряд ухвал, заяв та звернень до Президента України»:*

{=хронікальний радіозвіт

~прямий інформаційний радіозвіт

~аналітичний радіозвіт

~тематичний радіозвіт}

Різновид радіомовлення, який повністю наживо відтворює подію має назву:

{=пряма радіотрансляція

~радіорепортаж

~радіоогляд

~радіозвіт}

Різновид жанру радіомовлення, специфіка якого полягає у тому, що факт, подія, явище, їх суспільно-політичне значення розкривається через повідомлення, оцінку компетентного співбесідника, який володіє важливою, цікавою інформацією – це:

{~радіоогляд

~радіозвіт

=радіоінтерв'ю

~радіорепортаж}

Визначте, які з наведених ознак характерні для радіоінтерв'ю:

- {=є результатом праці журналіста і співбесідника, має діалогічний характер;
- ~є лаконічним, інформаційно насиченим, за тривалістю не перебільшує 1–2 хвилин
- ~інформує про факт, подію, розкриває її суспільно-політичне значення
- ~розтлумачує факт або подію, заперечує чиюсь позицію, погляди тощо }

Різновид радіоінтерв'ю, який має на меті з'ясування думок громадськості про певну проблему, подію чи окрему особу, якщо вони становлять предмет загального інтересу – це:

- {=інтерв'ю-анкета
- ~інтерв'ю-портрет
- ~класичне інтерв'ю
- ~особисте інтерв'ю }

Головною метою інтерв'ю-портрету є:

- {=розкрити особу опитуваного
- ~отримати авторитетні роз'яснення з питань внутрішнього і міжнародного життя від компетентних осіб
- ~довідатися думку респондента з конкретного питання
- ~з'ясувати думку громадськості про певну проблему, подію чи окрему особу }

Актуальні питання українського державотворення: політика, економіка, культура, наука, освіта, соціальна сфера розглядаються під час:

- {=проблемного радіоінтерв'ю
- ~інформаційного радіоінтерв'ю
- ~протокольного радіоінтерв'ю
- ~портретного радіоінтерв'ю }

Конкретна підготовка до радіоінтерв'ю передбачає:

- {~накопичення інтелектуальних і професійних знань
- =визначення мети бесіди і характеру необхідних відомостей, вивчення предмета інтерв'ю і майбутнього співбесідника
- ~вироблення необхідних психологічних якостей, набуття знань про інтерв'ю як ситуацію соціально-психологічного спілкування
- ~психологічну мобілізацію, готовність до бесіди }

Наявність звукової документальної картини події, шумів, які передають атмосферу, обставини події характерні для:

{~радіовиступу
~радіозвіту
=радіорепортажу
~радіоогляду}

Різновид радіомовлення, для якого характерне динамічне, документально-достовірне і разом з тим художнє відображення об'єктивної, обмеженої у часі і просторі дійсності, створюване засобами сучасної радіотехніки та живого слова репортера, присутнього на місці події називається:

{~радіовиступом
~радіозвітом
=радіорепортажем
~радіооглядом}

Радіорепортаж, який передається безпосередньо з місця події має назву:

{=живий радіорепортаж
~інсценований радіорепортаж
~радіорепортаж-нарис
~радіорепортаж-коментар}

Визначте до якого жанру радіомовлення належить наведений фрагмент тексту: *«Кор.: У залі панує своєрідна величаво-театральна аура. Відчувається, що серед публіки немає байдужих людей до творчості великого Кобзаря, до української пісні. Для створення особливого національного колориту по обидва боки вздовж рядів розвішані вишиті рушники. Дівчата в українських строях привітно зустрічають бажаних, що прийшли віддати належне співцеві народних дум».*

{~радіоповідомлення
~радіозвіт
=радіорепортаж
~радіоогляд}

Різновид радіомовлення, який визначається як короткий монолог авторитетної людини про соціально значущі, цікаві факти, події, явища суспільно-державного життя має назву:

{~радіоповідомлення
~радіозвіт
=радіовиступ
~радіоогляд}

Визначте до якого жанру радіомовлення належить наведений фрагмент тексту: *«Диктор: Слово про Олесь Бердника виголошує лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, депутат Верховної Ради, поет Борис Олійник. Б. Олійник: Олесь Бердник — постать духовна, сказати б, піднебесна. В ньому фізичне і духовне було в ідеальній гармонії. Високий, урочий, він стремів і сам до горніх висот, і кликав, і вів за собою громаду. І ззовні, і внутрішньо він належав до касти жерців, пророків, проповідників. Мрія його — створити Духовну Республіку — вела подвижника все життя».*

{~радіоповідомлення

~радіозвіт

=радіовиступ

~радіоогляд}

Призначення інформаційного радіоогляду виявляється в :

{=ознайомленні слухачів з найважливішими матеріалами періодичних видань про політичне, економічне, наукове, освітнє, соціальне, культурне, літературне та інше життя країни, області, міста

~ознайомленні населення з думкою авторитетних осіб про ті чи інші суспільно вагомні питання

~оперативному розкритті суті події без заглиблення у деталі

~інформуванні населення про події чи явища, їх роз'яснення та тлумачення }

Визначте до якого жанрового різновиду радіомовлення належить наведений фрагмент тексту: *«Чотириста сімдесят однієї гривні в Україні може досягнути рівень прожитково го мінімуму у наступному році. "Факти" зазначають, що проект закону про бюджет 2006 практично готовий і в ньому уже вказано відповідну суму для прожиткового мінімуму, розрахованому на основі показників інфляції, яка наступного року, за даними Міністерства економіки, може скласти трохи більше 9 відсотків».*

{~радіоповідомлення

~радіозвіт

~радіовиступ

=радіоогляд}

Тривалість радіовиступу складає:

{=2-4 хв.

~6-7 хв.

~7-10 хв.

~10-12 хв.}

Природність спілкування, розмовний стиль викладу матеріалу, висловлення власної позиції з приводу порушених питань характерна для:

{=радіокореспонденції
~радіозвіту
~радіовиступу
~радіоповідомлення}

Повідомлення про тематично згруповані факти без ґрунтовної їх оцінки з метою привернення уваги радіослухачів до суспільно важливих подій, явищ – це:

{~інформаційна радіокореспонденція
=аналітична радіокореспонденція
~хронікальний радіо звіт
~розгорнутий радіо звіт}

Жанровий різновид радіомовлення, під час якого розглядають, аналізують, оцінюють найхарактерніші, найтиповіші факти, події, явища реальної дійсності, які об'єднують однією темою, часом (тиждень, місяць, рік, п'ятиліття) або географічним місцем (територією) з метою дати радіослухачам об'єктивну і цілісну картину, панораму тієї чи іншої сфери життєдіяльності людей – це:

{=радіоогляд
~радіовиступ
~радіорепортаж
~радіобесіда}

За змістом радіоогляди поділяють на:

{=загальні та тематичні
~загальні та конкретні
~аналітичні та інформаційні
~тематичні та хронікальні}

Сукупність проблем у певному регіоні за певний проміжок часу розглядається:

{=під час загального радіоогляду
~під час тематичного радіоогляду
~під час аналітичного радіоогляду}

~під час інформаційного радіоогляду}

Визначте до якого жанрового різновиду належить наведений фрагмент тексту: *«Нову школу в міському селищі Комсомольському, розташовано му на півдорозі від Сімферополя до аеропорту, заклали чи то в 1995-му, чи то ще в 1993 році, тепер навіть офіційні дані розходяться. Усі ці роки будівництво тривало зі змінним успіхом — змінювалися керівники Криму, міста, району, а тому й зводили будівлю час від часу, коли гроші були. Був ризик, що й цього року будівництва не закінчать, але з бюджетів України, Криму та Сімферополя "у складчину" виділено на добудування ще 9 мільйонів гривень, і роботи зараз киплять повним ходом».*

{=радіоогляд

~радіовиступ

~радіорепортаж

~радіобесіда}

Художньо-публіцистичний жанр радіомовлення, в якому на документальній основі виражальними засобами радіо розкриваються суспільно важливі, цікаві події та явища, в центрі яких – всебічне зображення людини називається:

{~радіокомпозицією

=радіонарисом

~радіофейлетоном

~радіоп'єсою}

Різновид радіонарису, специфіка якого полягає у розкритті особистості героя у масштабно-історичних, морально-психологічних, національно-громадянських виявах – це:

{=портретний радіонарис

~подорожній радіонарис

~проблемний радіонарис

~радіокомпозиція}

Визначте до якого жанрового різновиду належить наведений фрагмент тексту: *«Від Ярослава до Сіняви двадцять кілометрів. Сани. Дарця Вергун, нині Дарія Саєнко, їде відвідати своїх батьків у Сіняву. Але на неї чекає і перший лицар її юного серця — Мирослав Кушнір. Русявий поет з романтичними очима. Він настільки був захоплюючий у своїх бесідах, у своїй розмові. Це була настільки молода людина і настільки знаюча. Він цитував*

без перерви поетів. При чому не тільки українських, яких ми знали, а українських з Великої України. Це є дуже велика різниця. Ми зовсім не знали таких імен, наприклад, як Плужник, як Близько, а він знав, причому, напам'ять».

{=радіонарис
~радіоп'єса
~радіофейлетон
~радіокомпозиція}

Невеликий за обсягом художньо-публіцистичний твір на злободенну тему, в якому гумористично-сатиричними засобами висміюють негативні факти, події, явища реальної дійсності – це:

{~радіонарис
~радіоп'єса
=радіофейлетон
~радіокомпозиція}

За об'єктом зображення радіофейлетони поділяють на:

{=конкретні, проблемні, документальні, художні
~загальні, тематичні
~інформаційні, аналітичні
~хронікальні, розгорнуті}

Визначте до якого жанрового різновиду належить наведений фрагмент тексту: *«А в Полтаві оце недавно проводжали зиму. З кожної школи скликали діточок із саночками. Саночки не запотребилися. Вчительки їх сторожували та потерпали, щоб дітвору не розгубити. Утім, свято було б як свято — щось співали, щось жували, когось вітали».*

{~радіонарис
~радіоп'єса
=радіофейлетон
~радіокомпозиція}

Сатиричний чи гумористичний твір, в якому автор, наслідуючи творчу манеру письменника або цілого літературного напрямку, навмисно перебільшує реальні якості та властивості об'єкта пародіювання для виявлення його внутрішнього комізму – це:

{=пародія
~епіграма}

~афоризм
~анекдот}

Складна, цілеспрямована, динамічна система, що охоплює періодичні друковані видання, радіомовлення, телебачення, інформаційні агентства, інші форми періодичного поширення соціальної інформації – це:

{=засоби масової інформації
~засоби комунікації
~інтернет
~суспільна діяльність }

Яка властивість не притаманна системі ЗМІ:

{~актуальність
~систематичність
~емоційність
=вибірковість }

Для радіомовлення надзвичайно актуальною є проблема:

{~сприймання
=уваги
~вираження
~впливу }

«Сигналом сигналів» в радіокомунікації виступає:

{~звуковий елемент
=слово
~словосполучення
~фраза }

Здатність радіомовлення негайно інформувати слухачів про найсвіжіші події, що відбуваються – це:

{=оперативність
~самостійність
~доступність
~безперервність }

Всебічне, фахове використання природних особливостей та специфічних виражальних засобів радіо є запорукою:

{~привернення уваги

=впливу на слухачів
~стимулювання інтересу
~сприймання інформації }

Сила звуку, висота тону, тембр голосу, інтонація впливають на:

{~розуміння інформації
~запам'ятовування інформації
=сприймання інформації
~привернення уваги }

Матеріальний носій запису із зафіксованою на ньому інформацією для передачі у часі та просторі – це :

{~проект
=документ
~монтаж
~об'єкт }

Специфічна форма відображення дійсності в акустичних образах самого життя – це:

{=радіодокументалізація
~радіопостановка
~радіоматеріал
~радіопередача }

Функцію радіомовлення, яка полягає у впливі на вироблення соціальної орієнтації людей, формування національної свідомості, спонукання до ефективних дій називають:

{~пропагандистською
~інтегруючою
~просвітницько-педагогічною
=агітаційно-організаторською }

Функція радіомовлення, яка полягає у впливі на почуття та інтелект людини, повідомляючи їй, доводячи до її свідомості інформацію, змістом якої є соціальна дійсність має назву:

{~естетична
=виховна
~розважальна
~інформативна }

Функція радіомовлення, яка дозволяє заволодіти увагою слухача, викликати в нього співпереживання, відчуття причетності до події, про яку йдеться – це:

- {=естетична
- ~розважальна
- ~виховна
- ~інтегруюча}

Найбільшим потужним засобом масової інформації, основою діяльності якого є активне сприяння реалізації державної політики в усіх сферах соціально-економічного, культурного та міжнародного життя незалежної Української держави є:

- {~Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення
- =Національна радіокомпанія України
- ~Всесвітня служба радіомовлення України
- ~Національне радіомовлення України}

Державним радіоканалом для інформування світової громадськості про внутрішню та зовнішню політику України, задоволення духовних потреб українців, які проживають за межами рідної землі є:

- {~Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення
- ~Національна радіокомпанія України
- =Всесвітня служба радіомовлення України
- ~Національне радіомовлення України}

За змістом Українське радіо надає перевагу програмам:

- {=аналітичного характеру
- ~політичного характеру
- ~освітньо-пізнавального характеру
- ~національного характеру}

Однією з найбільших мережевих станцій, яка здійснює цілодобове мовлення у 35-ти містах України, є:

- {~«Наше Радіо»
- ~«Європа Плюс»
- =«Радіо Люкс»
- ~«Українське Радіо»}

Різновид радіомовлення, який оперативно повідомляє слухачів про факти, події, що відбуваються в Україні та світі:

{=інформаційні радіопроеграми
~політико-ідеологічні передачі
~освітньо-пізнавальні передачі
~соціально-економічні передачі}

Складний творчий процес, в основі якого лежить упорядкування, поєднання окремих найактуальніших журналістських творів у відведеному часовому відрізьку для інформаційної передачі та їх оцінка – це:

{~верстка
~відбір
=підготовка
~обробка}

Різновид радіо, що розкриває зв'язок минулого із сучасним, показує кращі здобутки у культурі, мові, формуванні національної гідності, збереженні звичаєвості, родинних традицій – це :

{~політико-ідеологічні передачі
~освітньо-пізнавальні передачі
~соціально-економічні передачі
=історико-культурологічні передачі}

Програма, в якій розглядаються глибинні пласти української національної духовності, проблеми розвитку української культури, мистецтва, формування державницького мислення, почуття патріотизму має назву :

{=«Суботні зустрічі»
~«Рідний край»
~«Пошуки майбутнього»
~«Спадщина»}

Передачі, в яких радіожурналісти та учасники роздумують над проблемами поглиблення ринкової економіки, організації управління виробництвом на державних, акціонованих приватних підприємствах, фірмах – це:

{~політико-ідеологічні передачі
~освітньо-пізнавальні передачі
=соціально-економічні передачі
~історико-культурологічні передачі}

Програма, що висвітлює рух на захист споживачів товарів, розповідає про якість виробів і послуг, порушує питання соціального захисту населення називається:

{~«Проблеми регіону:сьогодні і завтра»
=«Споживач»
~«Село і люди»
~«Ринок і ми»}

Передача Миколаївського обласного радіо про історію рідного краю, історичну та культурну спадщину українського народу називається :

{=«Відродження»
~«Спадщина»
~«Отчі пороги»
~«Із історії рідного краю»}

Циклова передача Миколаївського обласного радіо з правової тематики за участю представників управління юстиції, прокуратури, міліції називається:

{~«Артикул»
=«Ваше право»
~«Закон і обов'язок»
~«Право»}

Передачі, які передачі створюють надійне підґрунтя для розширення і формування національно-гуманістичного світогляду і патріотичного почуття, громадянського виховання підростаючого покоління, набуття навиків співжиття у суспільстві мають назву

{=освітньо-пізнавальні
~соціально-економічні
~історико-культурологічні
~політико-ідеологічні}

Передачі, що характеризуються педагогічною спрямованістю називаються :

{~інформаційними
=передачами для дітей та юнацтва
~релігійними
~рекламними}

Передачі, що намагаються допомогти віруючим самовдосконалюватися на засадах Божих Заповідей, пізнавати одне одного, єднатися, творити добро називаються:

{ ~інформаційними
~передачами для дітей та юнацтва
=релігійними
~рекламними }

Найефективніший засіб впливу на почуття юних слухачів – це :

{ ~жанрова різноманітність
~використання специфічних виражальних засобів радіо
=емоційно насичена мова радіопередач
~тематична актуальність }

Передачі, що вирізняються ширістю, відвертістю ведучих, для яких не існує табу у виборі тем, відсутністю намагання згладити гострі кути, спрощеним, узагальнюючим підходом до життя мають назву :

{ ~літературно-драматичні
=передачі для молоді
~музично-розважальні
~рекламні }

Передачі, що сприяють формуванню національної самосвідомості у процесі з'єднання розірваних зв'язків нашої історії і культури, традицій і звичаїв, відродження і прищеплення любові, пошани до рідної мови, особистісного самоствердження – це :

{ =літературно-драматичні
~передачі для молоді
~музично-розважальні
~рекламні }

Щотижнева публіцистична програма, до якої запрошують діячів культури України, щоби поділитися своїми роздумами, баченням майбутнього має назву:

{ ~«Кобзар»
=«На межі тисячоліть»
~«Поетична сторінка»
~«Цікаве літературознавство» }

Щоденна передача, в якій звучать найкращі здобутки поетичної скарбниці України, переклади українською мовою найвидатніших поетів світу, голоси сучасних молодих виконавців називається :

{~«Кобзар»
~«На межі тисячоліть»
=«Поетична сторінка»
~«Цікаве літературознавство»}

Циклова програма, в якій розповідається про таємниці творчого процесу, загадки народження того чи іншого твору, про долю митців, які відіграли значну роль у розвитку літератури називається:

{=«Цікаве літературознавство»
~«Кобзар»
~«На межі тисячоліть»
~«Поетична сторінка»}

Функція радіореклами, суть якої полягає у формуванні іміджевої чи товарної ідеології стосовно фірми, підприємств та їхньої продукції називається:

{~культурно-освітньою
~естетичною
=ідеолого-пропагандистською
~інтегративною}

Функція радіореклами, яка проявляється в тому, що сприяє об'єднанню людей у їх ставленні до тих чи інших груп товарів, послуг називається:

{~культурно-освітньою
~естетичною
~ідеолого-пропагандистською
=інтегративною}

Функція радіореклами, що сприяє ширшому пізнанню дійсності і підвищує пізнавально-освітній рівень людей називається:

{=культурно-освітньою
~естетичною
~ідеолого-пропагандистською
~інтегративною}

Функція радіореклами, яка реалізується у формуванні сприйняття і ставлення до виробників і продукції називається:

{~культурно-освітньою
=естетичною
~ідеолого-пропагандистською
~інтегративною}

Тактична функція радіореклами, яка проявляється в тому, що реклама стає ініціатором певної суспільної акції, збирає людей на спільні дії своїми рекламними кампаніями – це:

{~комерційна
=організаторська
~інформаційна
~управлінська}

Функція радіореклами, що реалізується в донесенні відомостей про рекламодавців та їхню продукцію до споживачів, створюючи обізнаність і даючи певні орієнтири на ринку – це:

{~комерційна
~організаторська
=інформаційна
~управлінська}

Тактична функція радіо реклами, яка сприяє спілкуванню людей, викликає ті чи інші судження, нашо́вхує на певне сприйняття і є своєрідним місточком у маркетинговій і менеджментській комунікації – це:

{~комерційна
~організаторська
~інформаційна
=комунікативна}

Ігрова передача для малят, метою якої є морально-естетичне виховання маленьких жителів України називається:

{~«Малятко»
~«Казкова криничка»
=«Веселий трамвай»
~«Країна Мудрагелія»}

Короткий і конкретний текст із адресами, телефонами, переліком переваг та послуг – це:

{=оголошення}

~скетч
~випуск
~репортаж}

Невеличка п'єса жартівливого змісту, що розкриває ідею реклами побічно, у формі логічно-емоційних висновків самого слухача та будується на грі акторів, шумових, музичних ефектах – це:

{~оголошення
=скетч
~випуск
~репортаж}

Усталений тип твору, який склався історично і відзначається особливим способом освоєння життєвого матеріалу, характеризується чіткими ознаками структури – це:

{~композиція
=жанр
~нарис
~звіт}

Думка компетентної людини, журналіста або фахівця, про подію, явище, факт – це:

{~висловлення
~зауваження
~замітка
=коментар}

Конкретний життєвий матеріал, який лягає в основу журналістського твору – це:

{=об'єкт відображення
~призначення виступу
~масштаб охоплення дійсності
~літературно-стилістичні засоби вираження задуму}

Мета, яку перед собою ставить редакція і конкретний автор – це:

{~об'єкт відображення
=призначення виступу
~масштаб охоплення дійсності
~літературно-стилістичні засоби вираження задуму}

Критерій, який дає змогу не тільки вирізняти матеріали інформаційно-описові й аналітичні, а й диференціювати літературні різновиди у групі аналітичних жанрів – це:

{~об'єкт відображення
~призначення виступу
=масштаб охоплення дійсності
~літературно-стилістичні засоби вираження задуму}

Матеріальною формою існування радіожурналістики є:

{~текст
=звук
~мова
~слово}

Особливістю жанру радіожурналістики, яка створюється з допомогою радіотехнічних засобів, журналістських прийомів і справляє на слухача сильний психологічний вплив є:

{~документальне усне мовлення
~акустичне відображення події
=ілюзія участі
~психологічна напруга}

Особливістю жанру радіожурналістики, що досягається за допомогою монтажу, багатим інтонаційним забарвленням усної мови та музичним оформленням є:

{~документальне усне мовлення
~акустичне відображення події
~ілюзія участі
=психологічна напруга}

Наявність звукової картини дійсності, яка доповнює усне мовлення є основною ознакою групи жанрів:

{~діалогічних
~монологічних
=акустичних
~аналітично-коментуючих}

Відображення дійсності розмовними засобами є основною ознакою групи жанрів:

- {=діалогічних
- ~монологічних
- ~акустичних
- ~аналітично-коментуючих}

До якої групи радіожанрів належать *заметка, огляд преси, радіозвіт, радіоінтерв'ю* :

- {=інформаційні
- ~аналітичні
- ~художньо-публіцистичні
- ~діалогічні}

До якої групи радіожанрів належать *радіокореспонденція, радіокоментар, радіобесіда, радіоогляд* :

- {~інформаційні
- =аналітичні
- ~художньо-публіцистичні
- ~діалогічні}

До якої групи радіожанрів належать *радіонарис, радіофейлетон, радіокомпозиція, радіофільм*:

- {~інформаційні
- ~аналітичні
- =художньо-публіцистичні
- ~діалогічні}

Класифікацію жанрів, що дає можливість розглядати радіожанри, з одного боку, як вияв журналістської діяльності, з другого боку, як вираження специфічності радіо творчості запропонував:

- {~В. Качан
- ~В. Ярошенко
- =М. Мінков
- ~І. Тріккель}

Інтелектуальні, професійно-психологічні засади, які дають можливість радіожурналістові повніше й ефективніше використовувати ті чи інші жанри для підготовки передач – це:

{=знання особливостей радіожанрів
~жанроутворюючі елементи
~розвиток радіожурналістики
~дослідження особливостей радіо жанрів }

Групи радіо жанрів за В.Смірновим становлять:

{~монологічні; діалогічні; акустичні
=інформаційні; аналітичні; документально-художні
~інформаційно-актуальні; аналітично-коментуючі; художньо-документальні
~жанри,запозичені з газет; газетні жанри,приспособані до специфіки радіо;
радіо специфічні жанри }

Група жанрів радіожурналістики, у яких індивідуальність автора залишається за межами хронікального повідомлення, виявляється частково й опосередковано лише у виборі факту:

{=інформаційні
~художньо-публіцистичні
~аналітичні
~радіоспецифічні}

Коли основним моментом контролю інформації, що надходить у маси, є прибуток, то це називають:

{~цензурою
=комерційним тиском
~бізнесом
~соціальним контролем}

Коли основним моментом контролю інформації, що надходить в маси є політика, то це називають:

{=цензурою
~комерційним тиском
~бізнесом
~соціальним контролем}

Скільки основних питань в основі проблеми цензури виділяє Ендрю Бойд?

{~8
~5

=4
~10}

У тоталітарних країнах уряд використовує ЗМІ як:

{~осередок опозиції
=інструмент соціального контролю
~джерело інформації
~глобальну мережу новин}

Наголошення на ролі репортера у підготовці матеріалу, посилення екранного образу кореспондента, називають:

{~упередженістю кореспондента
~стилем розповідання
~поміркованістю коментаторів
=кореспондентською присутністю}

Перша війна, яка була показана по телебаченню –це:

{=війна у В'єтнамі
~війна у Перській затоці
~Фолклендська війна
~конфлікт у Сьєра-Леоне}

Трихвилинний випуск новин складається з менш ніж ...:

{~1000 слів
~2000 слів
=550 слів
~200 слів}

Скільки пунктів містить «Кодекс професійної поведінки національної спілки журналістів Британії»?

{~20
~58
=13
~31}

Підхід до навчання журналістів, що передбачає підготовку до роботи як на радіо, так і на телебаченні називають:

{=двомедійністю
~ньюзрумом}

~комерційністю
~оперативністю}

Метод подачі матеріалу, згідно з яким спірний матеріал не пускають в ефір поки його не можна підтвердити за допомогою незалежного джерела, називається:

{~двомедійністю
=правилом «двох джерел»
~оперативністю
~достовірністю}

Відповідальність за вихід програми в ефір покладається на:

{~репортера
~диктора
~кореспондента
=продюсера}

Головна відмінність між технологією роботи радіо та технологією роботи телебачення полягає у:

{~обсягах інформації
=використанні ілюстративного матеріалу
~звуковій складовій
~змістовому наповненні матеріалу}

Подія, яка швидко розгортається, і щодо якої постійно надходить нова інформація, називається:

{=терміновою новиною
~екстремим повідомленням
~умовною новиною
~сенсаційним повідомленням}

Найоперативніше висвітлення події, що тільки відбулася, називається:

{~термінова новина
=екстремне повідомлення
~умовна новина
~сенсаційне повідомлення}

Стислий виклад основних моментів теми, який рідко перевищує 4 рядки або 48 слів – це:

{~випуск новин
~екстрене повідомлення
=анонс
~заявка}

Розширена версія чотирирядкового анонсу, яка докладніше розкриває тему, але не містить інтерв'ю – це:

{~голосовий репортаж
~випуск новин
~новинна програма
=текстовий матеріал}

Випуски, що поєднують загальнонаціональні та місцеві новини, називаються:

=новинним міксом
~підводкою
~резервним матеріалом
~заголовком}

Перший абзац голосового репортажу має назву:

{~новинний мікс
=підводка
~резервний матеріал
~заголовок}

Матеріал, який можна використати як заміну основному, має назву:

{~новинний мікс
~підводка
=резервний матеріал
~заголовок}

Оперативний, стислий і написаний у теперішньому часі варіант анонсу, називається:

{~новинний мікс
~підводка
~резервний матеріал
=заголовок}

Основна проблема інтерв'ю на місці подій полягає у:

{~у поганій якості звуку
=у відсутності можливості нормально монтувати матеріал
~у поганій якості зображення
~у потребі швидко приймати рішення}

Найбільш вартісна в новинному відношенні цитата з інтерв'ю, яка використовується якості короткої ілюстрації до теми в наступному випуску новин, називається:

{~зв'язка
~фрагмент
~втулка
=вирізка}

Частини матеріалу, що поєднуються словами репортера перед першим інтерв'ю, між інтерв'ю та після останнього інтерв'ю, мають назву:

{=зв'язка
~фрагмент
~втулка
~вирізка}

Хто вперше записав у 1898 році звук за допомогою дроту на магнітний барабан?

{~Річард Бестік
~Леслі Грінгл
=Вальдемар Паульсен
~Джуліан Аллек}

У чому вимірюється частота звуку?

{~у децибелах
=у герцах
~у секундах
~в амперах}

Скільки основних типів мікрофонів виділяють?

{~1
~2
=3
~4}

Скільки основних функцій виконує монтаж?

{~10

~8

~6

=4}

Вибірковий, необережний чи неточний монтаж, що спотворює зміст сказаного, називається:

{~непомітний монтаж

=неетичний монтаж

~суцільний монтаж

~цифровий аудіомонтаж}

Поступове, плавне прибирання звуку перед словами реципієнта, називається:

{=плавне мішкування

~цифровий аудіомонтаж

~панорамування звуку

~пусковий ракорд}

Стрічка різних кольорів, що використовується для позначення початку та кінця магнітної стрічки, називається:

{~плавне мішкування

~цифровий аудіомонтаж

~панорамування звуку

=пусковий ракорд}

Збільшення гучності одного джерела звуку паралельно зі зменшенням гучності іншого – це:

{~позаефірне прослуховування

=перехресне мікшування

~послідовне мікшування

~раннє завершення}

Процес, під час якого одне джерело звуку глушиться, а інше виводиться через дуже короткий проміжок часу має назву:

{~позаефірне прослуховування

~перехресне мікшування

=послідовне мікшування

~раннє завершення}

Яку назву отримало місце для ведення програм?

{~редакція

=ефірна студія

~ньюзрум

~гостьова студія}

Кімната з акустичною ізоляцією для інтерв'ю та дискусій, називається:

{~інформаційна студія

~ефірна студія

~ньюзрум

=гостьова студія}

Кімната, в якій зачитують новини, називається:

{=інформаційна студія

~ефірна студія

~ньюзрум

~гостьова студія}

Вдосконалений радіоавтомобіль зі складним обладнанням, яке дозволяє робити готові програми на місці та давати їх в прямий ефір, називається:

{~дистанційна студія

=пересувна ефірна станція

~портативна студія

~монтажний автомобіль}

Якщо учасник програми починає використовувати лайку, ображає чи обмовляє когось в ефірі, то ведучий застосовує...:

{=кнопку цензури

~цифрову затримку

~індукційний мікрофон

~телефонний регулятор}

Перероблений туристичний мікроавтобус, напакований електронікою – це:

{~дистанційна студія

~пересувна ефірна станція

~портативна студія
=монтажний автомобіль}

Візуальне особисте звернення репортера до глядацької аудиторії
називають:

{~виступом
~діалогом
=стендапом
~лінійним зверненням}

Як ще називають електронну журналістику?

{~технічне розслідування
=електронне збирання новин
~нелінійний монтаж
~технократичне рішення}

Список, в якому вказується, що зображено в кадрі та його тип,
називають:

{~переліком кадрів
~трансфокатором
~композицією
=розкадровкою}

Який вид прожекторів використовують для компенсації яскравості,
кольору кімнати та кольору об'єкта?

{=прожектор білого світла
~прожектор заливного світла
~прожектор чорного світла
~разовий прожектор}

Який вид прожекторів ставиться поза кадром ззаду об'єкта зі
зміщенням в один бік від нього?

{~прожектор білого світла
~прожектор заливного світла
=прожектор чорного світла
~разовий прожектор}

План, який зазвичай використовують для показу місцевості, називають:

{~середнім планом}

~крупним планом
=загальним планом
~середнім крупним планом}

На скільки категорій поділяють кадри за кількістю людей в них?

{~20
=5
~10
~7}

Скільки етапів передбачає зйомка панорамування та масштабування?

{~1
~2
=3
~4}

Як ще називають інтерв'ю у матеріалі?

{=синхрон
~перебивка
~лінія зйомки
~зворотній план}

Уявна межа, що розділяє двох людей в кадрі, називається:

{~синхрон
~перебивка
=лінія зйомки
~зворотній план}

Якщо оператор змушений перетинати лінію зйомки, зміну напрямку можна замаскувати за допомогою:

{~зворотнього плану
~синхрону
~подвійного кадру
=буферного кадру}

Приєм, під час якого камера одразу знімає і репортера і його співрозмовника, називається:

{~зворотній план
~синхрон

=подвійний кадр
~буферний кадр}

Коментарі до картинок і підписи, які вставляються під час ефіру, називаються:

{=титри
~вступні слова
~завершальні слова
~монтажний план}

Як називається місце, в якому одна картинка поступово змінюється іншою?

{~ескізом
=переходом
~часовим кодом
~розчиненням}

Спеціальний годинник, який використовується для встановлення монтажних міток, називається:

{~ескіз
~перехід
=часовий код
~розчинення}

Електронний засіб відображення статичних чи рухомих картинок за спиною у ведучого – це:

{~цифрові відеоефекти
~генератор знаків
~нижня третина
=кольорова рирпроекція}

У якому році вперше з'явився термін «відеожурналіст»?

{~1900 р.
=1994 р.
~2010 р.
~2015 р.}

Процес, при якому чисту плівку вставляють в камеру з закритим об'єктивом і повністю промотують її в режимі запису, має назву:

{~освітлення плівки
~перевірка камери
=затемнення плівки
~підготовка до зйомки}

Розташування титрів у зоні, де вони не обрізатимуться знизу чи по краю картинки, називається:

{=безпечна зона
~правило третини
~ширококутна зйомка
~масштабування}

Яка позначка вказує режисеру на те, що в цей момент треба навести камеру на ведучого?

{~поза кадром
~слайд
=у кадрі
~ефір}

Перші слова в репортажі, за якими можна перевірити, чи правильний матеріал відтворюватиметься в ефірі – це:

{~титри
=вступні слова
~завершальні слова
~монтажний план}

Останні слова в репортажі – це:

{~титри
~вступні слова
=завершальні слова
~монтажний план}

Приміщення, де працюють журналісти, редактори та інші спеціалісти, зайняті виготовленням матеріалу для засобів масової інформації, приміщення редакції – це:

{=ньюрум;
~гринрум
~чатрум
~рум}

Записи, що надсилаються піар-компаніями, що є безкоштовним матеріалом та мають певний рекламний зміст – це:

{~репортаж
~звіт
=відео-прес-реліз
~добірка}

Позаштатники, що регулярно надають матеріали для інформаційних випусків – це:

{=кореспонденти
~телеведучі
~диктори
~редактори}

Доберіть синонім до слова кореспондент:

{~мерчендайзер
=стрингер
~диспетчер
~редактор}

Процес підключення радіостанції до мережових новин називається:

{~бутионлайн
~підключити мережу
=вхід у мережу
~ефір}

Комбінація двох інформаційних випусків в одному – це:

{~новинна збірка
=новинний мікс
~інформаційний випуск
~репортаж}

Обмін новинних матеріалів мережі здійснюється за допомогою:

- {=схеми обміну
- ~схеми постачання
- ~схеми підключення
- ~схеми }

Привласнення авторства чужий твір або на чуже відкриття, винахід чи раціоналізаторську пропозицію, а також використання у своїх працях чужого твору без посилання на автора – це:

- {~крадіжка
- ~обмін
- ~інформаційна війна
- =плагіат }

Один із головних засобів вивчення витрат часу на виконання елементів виробничих операцій – це:

- {~робочий графік
- ~ефірний час
- =хронометраж
- ~планування часу }

Структурний підрозділ, що забезпечує інформаційні та комунікаційні потреби урядових відомств, політичних, громадських, бізнесових, а також постійно діючих міжнародних організацій – це:

- {=прес-служба
- ~редакція
- ~інформаційний ресурс
- ~інформаційний випуск }

Бесіда, вибудована за певним планом через безпосередній контакт з респондентом з обов'язковою фіксацією відповідей – це:

- {=інтерв'ю
- ~розмова
- ~бесіда
- ~презентація }

Новини поділяються на такі групи:

- {~важливі, неважливі

=серйозні, легкі
~веселі, сумні
~важливі, веселі }

Теми, що розвиваються, в яких постійно з'являються нові аспекти та нові версії подій – це:

{~важливітеми
~термінові новини
=поточнітеми
~інформаційні новини }

ЕрікПартрідж «банальну, криву, клишогу фразу» називає:

{~плагіат
~невдалий вислів
=кліше
~штамп }

Перебільшення, що не має сприйматись буквально – це:

{~лілота
~уособлення
=гіпербола
~еліпсис }

Слова, що схожі за звучанням і різні за значенням – це:

{=омофони
~синоніми
~антоніми
~гіпероніми }

Інтерв'ю, що має на меті побачити, що криється за фактами, розкрити факти, що стоять за подіями, а інколи – що можна було б зробити, щоб уникнути повторення подібного – це:

{~інтерв'ю-бесіда
=інтерв'ю-розслідування
~прихованеінтерв'ю
~онлайнінтерв'ю }

Інтерв'ю, що перетворюється на словесну війну між двома сторонами, коли інтерв'юєр намагається змусити іншу сторону зізнатися у тому, про що вона насправді не хоче говорити – це:

- {~інтерв'ю-бесіда
- =інтерв'ю-протистояння
- ~інтерв'ю-дебати
- ~інтерв'ю-розслідування}

Видалення із запису голосу репортера, залишаючи тільки голос співрозмовника – це:

- {=інтерв'ю-синхрон
- ~інтерв'ю-дебати
- ~прихованеінтерв'ю
- ~інтерв'ю-протистояння}

Отримання зрізу громадської думки стосовно якогось питання – це:

- {~брифінг
- =вокс-поп
- ~анонс
- ~дебрифінг}

Велика кількість уривків інтерв'ю, що потім редагується та його частини зв'язуються між собою – це:

- {~дед-лайн
- =«пакет»
- ~бліц-інтерв'ю
- ~інтерв'ю-синхрон}

Використання акторів для реконструкцій подій та діалогів – це:

- {~емоційна документалістика
- =драматизована документалістика
- ~акторська документалістика
- ~контактна документалістика}

Швидкоплинні події, варті висвітлення у новинах – це:

- {=новинний привід
- ~термінові новини
- ~спецвипуск
- ~інтерв'ю}

Певна частка припущень і подальше стирання межі між фактом та художньою вигадкою – це:

- {~інформаційна війна
- ~плагіат
- ~вокс-поп
- =фактологічна вигадка }

Процес виробництва новин на радіо та телебаченні, що передбачає розробку тем та запуск готового матеріалу в ефір – це:

- {~процес редагування
- =процес обробки вхідного матеріалу
- ~процес вивчення подій
- ~процес поповнення інформації }

Виробництво програм із зібраного матеріалу – це:

- {=створення кінцевого продукту
- ~редагування
- ~процес обробки вхідного матеріалу
- ~процес розсилки записів }

Ритм, темп, різноманітність програми, а також зміст її матеріалів – це:

- {~характеристика програми
- =характер програми
- ~процес створення програми
- ~робота диктора }

Створення репортажу без попередньої підготовки – це:

- {=імпровізація
- ~прямий ефір
- ~включення
- ~процес створення програми }

Фоновий звук відеосюжету, що перериває закадровий голос та транслюється синхронно із відеозображенням – це:

- {~макет
- =люфт
- ~монтаж
- ~мост }

Процес переходу з одної тональності в іншу із подальшим закріпленням в новій тональності – це:

{~тембр
=модуляція
~гучність
~наголос }

Піддання особи ненависті, осміянню, презирству і загалом, понизити її оцінку серед добропорядних членів суспільства регулює закон:

{~про журналістську діяльність
=про дифамацію
~про авторське право
~промісцеве самоврядування }

Спеціально розроблений код, що допомагає чітко та швидко передавати в ефірі повідомлення і водночас заплутувати тих, хто підслуховує повідомлення – це:

{=код 10»
~«код 12»
~«код 100»
~«код 1» }

Люди, які організовуються задля полеміки – це:

{~натовп
=групи тиску
~протест
~революція }

Зіткнення протилежних інтересів, поглядів, загострення суперечностей, що призводить до активних дій, ускладнень, боротьби – це:

{~суперечка
~бесіда
=конфлікт
~протест }

Різноманітні події, що за неймовірністю перевершують навіть художню вигадку, стають сенсаціями – це:

{~термінові новини }

~спеціальний випуск
=драма
~конфлікт }

Новини, що з'являються перед очима:

{~екстрені
~надзвичайні
=новобудови
~вокс-поп }

Документ, в якому організація чи публічна особа подає інформацію про певну подію або захід до засобів масової інформації – це:

{=прес-реліз
~наказ
~заява
~закон }

Остання тенденція новинного бізнесу, коли на передній план виходить репортер, якого показують у процесі видовищного полювання за новиною – це:

{~брифінг
~конференція
~зібрання
=кореспондентська присутність }

Захід для засобів масової інформації, що проводиться у випадках, коли є суспільно значуща новина і організація або окрема відома особа, безпосередньо пов'язані з цією новиною, бажають дати свої коментарі з цієї новини, які були б цікаві і важливі для громадськості – це:

{~брифінг
=прес-конференція
~дебати
~інтерв'ю }

Назва твору, статті, репортажу або окремих його частин – це:

{=заголовок
~фраза
~строфа
~титольний лист }

Визначте прийом, що використовується у фразі: «Кажіть їм, що збираєтесь сказати, кажіть їм, що кажете, і кажіть їм, що вже сказали»:

{~оксюморон
~уособлення
~лілота
=рефрен }

Прийом, що використовується на радіо для того, щоб нагадати аудиторії, що або кого вони слухали – це:

{~нагадування
~повтор
=відводка
~брифінг }

Інтерв'ю, що має на меті розкриття душевного стану співрозмовника – це:

{~викривальне
=емоційне
~провокуюче
~інформаційне }

Пояснювальне інтерв'ю має такі різновиди:

{=реакція, пояснення
~відповідь, коментар
~оцінка, пояснення
~пояснення, коментар }

Інтерв'ю зі студії, розташованої в іншому місці – це:

{~емоційне інтерв'ю
~приховане інтерв'ю
=дистанційне інтерв'ю
~інформаційне інтерв'ю }

Інтерв'ю з людьми, що не хочуть говорити, але репортер намагається змусити їх це робити – це:

{=вирване інтерв'ю
~вокс-поп
~комбіноване інтерв'ю }

~емоційне інтерв'ю }

Добір і об'єднання окремих частин (елементів) у єдине ціле – це:

{~дубль

=монтаж

~технічне забезпечення

~редакція }

Офіційна подія, що часто проводиться у формі прес-конференції – це:

{~протест

~брифінг

=заява

~репортаж }

Основний спосіб, що використовують групи тиску, щоб привернути увагу – це:

{~приготування репортажу

~включення із місця подій

~прямий ефір

=постановка новинних подій }

Форма впливу, що використовує група тиску для того, щоб її голос почула громада – це:

{~брифінг

=акція протесту

~революція

~масове протистояння }

Умисне викривлення або ж неправильне тлумачення тих чи інших явищ, подій, фактів – це:

{~дебати

~акція протесту

=фальсифікація

~протистояння }

Процес безпосередньої передачі телевізійного чи радіосигналу з місця проведення запису в ефір, тобто безпосередня трансляція сигналу в поточному часі – це:

{=прямий ефір

~брифінг
~телепередача
~новини }

Особа, яка займається обробкою авторських матеріалів, переробляє у відповідний формат того чи іншого засобу масової інформації або книжкового видавництва – це:

{~диктор
=редактор
~суфлер
~репортер }

Періодичність звукової послідовності, що характеризує живе мовлення – це:

{~тембр
~висота
=ритм
~логічність }

Кімната з акустичною ізоляцією для інтерв'ю та дискусій – це:

{~нюсрум
=гостьова студія
~гринрум
~чатрум }

Один із етапів прийому на роботу, що проходить у вигляді опитування та метою якого є визначення здатності людини займати певну посаду, виконувати певну роботу – це:

{~інтерв'ю
~розмова
~бесіда
=співбесіда }

Курси професійної підготовки журналістів у першу чергу повинен бути спрямований на:

{~теорію
=практику
~дослідження
~експеримент }

Зібрання документів, що стосуються якого-небудь питання, якої-небудь справи, а також папка з такими документами – це:

{=досьє
~резюме
~портфоліо
~анотація}

Спеціальна інформація про осіб чи продукцію, що розповсюджується в будь-якій формі та в будь-який спосіб з метою прямого чи опосередкованого одержання прибутку – це:

{~анонс
=реклама
~піар
~маркетинг}

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

Лекція №1

Тема: ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МЕДІАОСВІТИ

План:

1. Специфіка журналістського жанру.
2. Історія української медіаосвіти.
3. Основні канали журналістики: загальна характеристика, спеціальні ознаки.
4. Інформація в системі журналістського жанру.
5. Поняття жанру в журналістиці. Типи жанрів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кривошея Г. Печать, радио, телевидение. В понятиях и категориях. – Львів, 1992.
2. Лизанчук В.В. Радіожурналістика: засади функціонування. – Львів. – 2000 р. – С. 8-29.
3. Радіожурналістика: Учебник / Под ред. А.А. Шереля. -М.: Изд-во Моск. ун-та, 2000. - 480 с.
4. Жанры радиожурналистики: Учебное пособие для вузов / В.В.Смирнов. – М.: Аспект Пресс. 2002. – 288 с.

Специфіка журналістського жанру. Професія журналіста сьогодні приваблює багатьох молодих людей численними перевагами, широкими можливостями. Серед них як на найважливіші слід вказати на такі. 1. Масово-інформаційна діяльність надає людині широкі можливості самореалізуватися; вона містить у собі елементи цілого ряду привабливих творчих професій, які самі по собі самодостатні й цікаві.

Журналістика приваблює людину можливістю мати творчу за характером роботу. Творчість виступає як головна умова опанування людиною свободи, разом з тим свобода є головною умовою здійснення особою творчої діяльності.

Професія журналіста приваблює можливістю доносити до людей правду, примножувати в світі добро, боротися за справедливість. У здійсненні цих завдань полягає реалізація безпосередніх функцій журналістики. Людина не просто потребує знань про світ, а потребує їх з практичною метою: створити цей світ зручним для свого життя, для співжиття в ньому осіб різної національності, відмінного соціального статусу, різного віросповідання. Людину не полишає мрія про досконале суспільство, а відтак і думка: чи можна від створення досконалих творів перейти до створення досконалого життя. Журналістська творчість має на меті поліпшення, вдосконалення суспільства. У цьому й полягає її прагматичний, ужитковий зміст

Професія журналіста приваблює можливістю впливати на формування суспільної свідомості, громадської думки. Зрештою, у цьому теж полягає здійснення важливої функції журналістики. Працівник мас-медіа, інформуючи читачів про події в регіоні й світі, висловлюючи свою думку про них, втягує в поле свого впливу аудиторію, запліднює її своїм баченням дійсності та її проблем. Не письменник, а журналіст претендує сьогодні на роль «володаря думок», його ім'я найчастіше зустрічається пересічному громадянину під репортажами, коментарями, аналітичними статтями чи нарисами; саме журналіст відіграє сьогодні роль політичного центру, до якого тягнеться за авторитетним словом політично активна аудиторія.

Професія зобов'язує журналіста першим опинитися в гуштині подій, осягати глибинний зміст явищ, розуміти їх причини і наслідки та витлумачувати для загалу. В американській журналістиці народилася приказка: журналіст мусить бути на пожежі за чверть години до її початку. Парадокс приказки спричинений тим, що за чверть години до початку ще ніхто не знає, що станеться в певному місці, якщо тільки мова не йде про заплановані заздалегідь заходи. Але журналіст мусить мати унікальний «нюх» на новину, формувати в собі відчуття пошуку нового, адже новини – це теми його майбутніх публічних виступів, статей і нарисів

Отже: 1. З багатьох професій журналістика – найбільш стресова спеціальність

2. У професії журналіста успіх залежить передусім від міри таланту.

3. Професія журналіста – це безкінечне самовдосконалення.

4. Професія журналіста – це величезна моральна відповідальність за кожне вимовлене чи написане вами слово.

5. Професія журналіста – це вічне спілкування, за допомогою якого журналіст збирає левину частку інформації.

Журналістика – це галузь універсальної духовної діяльності. Журналіст мусить мати свою тему, яку повинен знати глибоко й досконало, але при цьому має вміти написати про різноманітні предмети.

За безпосередні джерела курсу, отже, нам правлять: а) сучасні, створені в 1990–2000-х роках підручники, навчальні посібники з курсу «Основи журналістики» або «Теорія журналістики»; б) сучасні теоретико-методологічні дослідження з проблем журналістики, як монографічного типу, так і статті в періодичних виданнях, як-от: «Збірник праць науково-дослідного центру періодики», що його видає Національна Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника; «Наукові записки інституту журналістики», «Українське журналістознавство», «Вісник Київського університету. Серія: Журналістика», що видається Інститутом журналістики Київського національного університету ім. Тараса Шевченка; «Вестник Московського університету. Серія 10: Журналістика» та аналогічні видання Львова, Санкт-Петербурга та інших університетів, де традиційно існують факультети журналістики; в) вічно жива класика журналістики, до якої в українській культурі належить відповідна частина творчості П. Куліша, М. Костомарова, І. Франка, М. Драгоманова, С. Подолінського, С. Єфремова, М. Трублаїні,

О. Гончара, М. Рильського, І. Дзюби, Є. Сверстюка, М. Шестопада та багатьох інших; у російській культурі – М. Ломоносова, М. Новикова, М. Карамзіна, П. Чаадаєва, В. Белінського, О. Герцена, М. Чернишевського, М. Добролюбова, М. Горького, В. Ко-роленка, М. Кольцова, В. Овечкіна, К. Симонова, Б. Полевого та ін.; у білоруській культурі – це публіцистика Алеся Адамовича, Василя Бикова, Світлани Алексієвич. 3. Журналістикознавство є молодією галуззю гуманітарного знання. Настільки молодією, що досі триває становлення його категоріального й поняттєвого апарату та формування проблемного ядра та його периферії. Щодалі то все більш виразно виявляється інтердисциплінарний характер цієї науки. Журналістська освіта, яка власне й викликала її до життя, – набуток ХХ століття. Саме відкриття факультетів журналістики в провідних університетах світу зумовило розвиток науки про масово-інформаційну діяльність. Незважаючи на нагромаджений у цій галузі досвід, існує все ж стале переконання, що журналістика як наука перебуває у пелюшковому стані

Україна потрапила в розвитку журналістикознавства в специфічні умови, що мусять бути охарактеризовані в трьох аспектах: а) по-перше, виникнення журналістської освіти припало внас на 1920-ті роки, тобто на радянський час, коли журналістика розвивалася на Східній Україні лише під знаком комуністичної партійності, а на Західній Україні взагалі не існувало центрів підготовки журналістів. Радянське журналістикознавство з сучасного погляду виглядає, за рідкісними виключеннями, в цілому як псевдонаука, непридатна для використання в умовах гуманітарного громадянського суспільства; б) по-друге, політичним і культурним центром Радянського Союзу була все ж Москва. Київ у цій державі виглядав уже як провінція, яка в готовому вигляді мусила сприймати всі навчальні документи з журналістської освіти, виготовлені в центрі. Навчальні плани, програми курсів, підручники й навчальні посібники створювалися в Москві і в готовому вигляді спускалися в провінції для виконання і вивчення. Таким чином, на момент проголошення незалежності України в українській освіті не виявилось своїх надбань у галузі методики журналістської освіти й методології наукових досліджень; в) по-третє, світовий досвід у справі розвитку журналістикознавства залишився довгий час несприйнятим Україною унаслідок перебування її за радянською «залізною завісою», тобто в цілковитій ізоляції від решти світу. У нас не перекладалися й не видавалися класичні зарубіжні праці, присвячені проблемам масової комунікації, не передплачувалися найбільш масові західні газети, що нагромадили значний досвід масово-інформаційної діяльності, а також не перекладалася класика світової журналістики й публіцистики, бо, заґрунтована на загальнолюдських «Основи журналістики» як наукова дисципліна про теоретико-методологічні проблеми фаху. Унаслідок цих обставин, проголосивши в 1991 р. державну незалежність, Україна опинилася фактично без науки про журналістику

Журналістика – це 1) форма громадської та літературної діяльності по збиранню, обробці та поширенню інформації через канали масової

комунікації, під якими розуміються передусім преса, радіомовлення, телебачення, інформаційні агентства, електронні канали зв'язку; 2) періодичні видання в цілому, а останнім часом і всі засоби масової інформації, включаючи ефірні та електронні; 3) наукова дисципліна, що вивчає різноманітні проблеми даного фаху;

Об'єкт журналістики – уся дійсність без будь-яких обмежень чи винятків, уточнень чи застережень. Немає такої сфери життя – у політиці, науці, культурі, побуті, – якої б не торкалося слово журналіста. Щоправда, в кожній країні є поняття державної таємниці, тобто такої сфери, куди навіть журналістам проникати заборонено. Але попри це запропонована нами формула зберігає принципову правильність, оскільки державна таємниця – поняття релятивне, відносне, а потяг журналістики писати про все абсолютний, вічний. Разом з тим у структурі журналістики доцільно виділяти її предмет – вузьку сферу дійсності, конкретну частину об'єкта, яка відіграє провідну роль у гносеологічному спрямуванні даної діяльності. У цьому сенсі журналістика спрямована на повідомлення про конкретні зміни в дійсності, нові явища в ній.

Історія української медіаосвіти.

Журналістська освіта явище порівняно молоде, що робить взагалі правомірним питання: чи можливо й потрібно взагалі навчитися журналістиці, якщо в цій галузі успіх значною мірою залежить від таланту, що його освіта не дає і засадничо дати не може? Адже ніхто не навчав журналістиці Теофаста Ренодо, Річарда Стіля, Джозефа Адіссона, Миколу Новикова, Євграфа Філомафітського, Михайла Драгоманова, Івана Франка, Михайла Грушевського, Сергія Єфремова, Володимира Науменка, Симона Петлюру, Євгена Сверстюка та багатьох інших працівників пера, а потім і мікрофона. Тривалий час журналістика вільно обходилася без журналістської освіти (не тільки вищої, але й середньої), а відтак не потребувала спеціальних знань. Журналістом міг стати представник будь-якої професії, у якого було легке перо і потяг до творчості. Але впродовж історичного розвитку виготовлення газети і журналу дедалі ускладнювалося. У середині XIX століття розпочався розвиток фотожурналістики і тоді ж – агенційної журналістики, з 1920-х років бурхливо розвивається радіожурналістика, а з 1940-х – і тележурналістика. У 1980-х роках виник Інтернет, спочатку як новий канал комунікації, а потім і як середовище, у якому сформувалася електронна журналістика. Перші онлайн-періодичні видання з'явилися в 1990-х рр.; а особливо бурхливо вони стали виникати у 2000-х рр. Дедалі ускладнюючись технологічно, праця журналіста, залишаючи в собі первісне творче ядро, стала потребувати спеціальних знань, фахової підготовки. Особливо гостро ця необхідність була усвідомлена на межі XIX і XX століть, коли в різних країнах світу майже одночасно почали виникати навчальні заклади, що здійснювали підготовку спеціалістів для друкованих засобів масової інформації.

Технічним засобом виготовлення інформаційного продукту для періодичної преси є друкарство. Друкарство – виготовлення інформаційної продукції в необхідній кількості копій за допомогою відбитків літер на папері. Традиційно честь відкриття друкарства історики віддають німецькому винахідникові Йоганну Гутенбергу, хоча за новими даними в нього були попередники, з досвідом яких він був знайомий. Дослідники вказують, що окремо частини винаходу Й. Гутенберга існували й раніше, його місія полягала в тому, що він зібрав їх до купи, вдосконалив, розробив деякі нові технології.

Основні канали журналістики: загальна характеристика, спеціальні ознаки.

Сучасна журналістика являє собою складну систему органів масової інформації, що дедалі ускладнюється. Поява нових елементів у ній пов'язане не тільки з простим збільшенням кількості одиниць, але й зміною якісного стану системи в цілому. Причини бурхливого розвитку журналістики обумовлені такими найважливішими чинниками: 1) розширенням і поглибленням інформаційних потреб суспільства, необхідністю щодня отримувати точну й правдиву інформацію політичного, економічного, соціального, культурного та ін. характеру; 2) активним суспільно-політичним і господарським станом суспільства, зростанням усвідомлення людством себе як цілості, відчуттям того, що події в будь-якій точці світу впливають на долі всіх країн і регіонів; 3) науково-технічною революцією в галузі інформаційних і комунікаційних технологій, створенням буквально в останні десятиліття нового виду існування інформації, пов'язаним з розвитком електронних інформаційних технологій; 4) глобалізацією масової комунікації, створенням можливості за допомогою комп'ютерних мереж негайного поширення повідомлень; 5) демократизацією інформаційних процесів, потенційною можливістю для кожного користувача ПК брати участь у створенні новин і пропонувати їх як масову інформацію.

Сучасна наука розуміє журналістику як систему, виокремлюючи в ній різноманітні типи друкованих та електронних видань, інформаційної продукції радіомовлення й телебачення. Органи масової інформації класифікуються за різноманітними ознаками. Головні засади їх типології такі: 1. За регіоном поширення виокремлюються центральні, регіональні, обласні, міські, районні, відомчі (промислових чи сільськогосподарських підприємств, навчальних закладів і т. п.) органи масової інформації; 2. За тематичною чи галузевою спеціалізацією розрізняють загальні інформаційні (якісні, універсальні) та фахові видання, а також – ділові (економічні), юридичні, спортивні, рекламні, автомобільні, комп'ютерні, городньо-садівничі, розважальні, еротичні, сенсаційні, партійні, профспілково-галузеві органи масової інформації; 3. За періодичністю: щоденні, щотижневі, щомісячні, кварталні, щорічники; 4. За типом аудиторії: загальні, жіночі, чоловічі, молодіжні, дитячі, студентські і т. п. 5. Проте, безперечно, головною засадою типології журналістики є її розрізнення за видом

комунікативного каналу поширення інформації. Журналістика (з огляду на цю, п'яту, засаду) складається з чотирьох головних великих підсистем: 1) друкованих органів масової інформації; 2) радіомовної журналістики; 3) телевізійної журналістики; 4) електронних органів масової інформації. Останнім часом активно обговорюється питання про появу нового елемента в системі мас-медіа – Інтернет-журналістики. У контексті цього питання виникла необхідність уточнити термінологічний апарат теорії журналістики. Ті явища, що раніше мали назву «електронні органи масової інформації», яка відносилася до радіомовлення й телебачення, мусить віддати своє ім'я Інтернет-журналістиці. Для радіомовлення ж і телебачення доцільно запропонувати термін «аудіовізуальні» або «ефірні» органи масової інформації. Однак об'єднання радіомовлення й телебачення в одну групу ефірних (аудіовізуальних) мас-медіа з погляду їх специфіки, функцій і ролі в журналістиці невиправдане. Воно було можливим, коли існували лише два рівні виготовлення й поширення інформації: друкований і недрукований. Для недрукованого й була запропонована назва «електронна журналістика». Сьогодні перед перспективою подальшого ускладнення системи журналістики доцільно розглядати радіомовлення й телебачення як самостійні (не об'єднані в одну групу) типи журналістики.

Атрибутивні особливості радіожурналістики такі: 1. Носій інформації в радіомовленні лише звук, що передається на будь-які відстані і сприймається негайно, практично в момент передачі сигналу з передавального пристрою. Через цю якість радіо постає як найбільш оперативний тип журналістики. 2. Радіомовлення для свого сприйняття потребує міні-мального технічного обладнання: радіоприймачів, які в сучасних технічних умовах мають кишенькові портативні розміри і невелику ціну, вмонтовуються в мобільні телефони. Безповоротно пішла в минуле епоха розвішаних на вулицях міст гучно-мовців, які збиралися послухати юрби громадян. Сучасне радіо зорієнтоване не на колективне сприйняття, а на індивідуальну людину. 3. Сучасні технологічні вирішення дозволяють зробити прослуховування радіопрोगрама максимально зручним: за допомогою навушників передачу можна сприймати, не заважаючи навколишнім, у громадському місці: у транспорті, в установі, просто на вулиці. 4. Унаслідок дії вище перерахованих атрибутивних ознак радіо висунулося на роль найбільш проникного засобу масової інформації. «Серед інших каналів масової комунікації, – відзначив дослідник Д. І. Любосветов, – радіомовлення володіє найвищою проникаючою здатністю, за масштабом охоплення населення і значимості в житті людей з ним важко конкурувати не тільки газетам, але й спорідненому телебаченню» 1. Його слухають кухарки на кухнях, водії в автомобілях, пасажери у вагонах електричок тощо. Воно допускає слухання у вигляді суміщеної діяльності, наділене всюдиприсутністю; радіосигнали сприймаються скрізь, у будь-яких умовах, розносячи по всьому світові негайну інформацію. Радіожурналістика володіє найбільшою аудиторією. 5. Радіо на повну потужність спирається на силу мовленого слова. Як відомо, при спілкуванні власне у семантиці слів міститься 20 % з переданої

інформації. Решта 80 % припадає на інтонацію, тембр голосу, емоційну переконливість, міміку, жест, які супроводжують наше усне мовлення. Якраз властивості усного мовлення (інтонацію, тембр голосу, темп і мелодію висловлювання) й використовує радіо, домагаючись особливої виразності й переконливості своїх повідомлень, використовуючи прийоми риторики, усного слова як емоційний аргумент у своїх доказах. 6. Відсутність відеоряду не відволікає уваги реципієнта й дає можливість а) цілком зосередитись на змісті звукової інформації і б) активізує увагу слухача, який самостійно створює у своїй свідомості зорові образи, що супроводжують звукове повідомлення. Завдяки можливості шумового супроводу радіомовлення свого часу зробило перший крок на шляху створення ефекту присутності слухача на місці події. 7. Радіомовлення уперше надало можливість подавати інформацію про подію в момент самої події (наприклад, вести репортажі зі спортивних змагань, пленарних засідань Верховної Ради, демонстрацій чи мітингів), довівши оперативність повідомлень до одночасності з самим фактом. Таким чином, саме в радіожурналістиці був опанований ідеал масово-інформаційної діяльності: максимально стиснути хронологічну відстань між подією і повідомленням про неї, тобто перетворенням її на новину. Цю властивість радіожурналістики прийнято називати симультанністю повідомлень. 8. Розмір радіоаудиторії коливається протягом доби. Не так давно науковці відкрили «правило верха циферблата», смисл якого полягає в наступному: число слухачів радіостанції значно зростає в останню чверть кожної попередньої і в першу чверть кожної наступної години. Саме в цей час багато осіб воліють вмикати приймачі, і аудиторія досягає можливого на даний час максимуму 1. Наступні ознаки радіомовлення фіксують його негативні сторони: 1. Скільки б ми не говорили про переваги усного мовлення, але неспростовним фактом залишається те, що людина найкраще засвоює інформацію тоді, коли вона викладена у вигляді друкованого тексту. «Читач читає зі швидкістю розуміння тексту» Радіомовлення позбавляє її цієї можливості, пропонуючи лише усну форму повідомлення. Часто читач не встигає осмислювати й засвоювати почуте. Але втрутитися в процес надходження повідомлень він не може. Але в цьому місці мова йде навіть не про швидкість засвоєння, а про відсутність друкованого тексту. Ця обставина негативно позначається на розумінні читачем повідомлень. 2. Радіомовлення характеризується неможливістю відкласти прослуховування на більш зручний час, зробити його швидшим чи повільнішим, позбавляє слухача вибірковості, прив'язує до запланованих програм і передач. Слухач не вільний у виборі, мусить слухати те, що в цю мить транслюють радіостанції, а у випадку зайнятості – узагалі пропустити цікаву програму. До цього в цілому правильного твердження необхідно сьогодні додати таке. Сучасна українська людина має значно більший вибір самих радіостанцій, ніж у попередній радянський час, коли для слухачів пропонувалися лише програми радянського радіомовлення, а зарубіжні «голоси» безнадійно глушилися. Сьогодні слухач вільний обирати найбільш відповідну до його інтересів чи уподобань радіостанцію, але скористатися

засадою вибіркової в її межах все ж не в силі. 3. Радіомовлення потребує попередньої інформації про свої передачі, а відтак виникає проблема його планування і створення програми передач. Як правило, в усьому світі ефірні органи масової інформації розв'язали цю проблему шляхом потижневого планування своїх передач. Це дозволило слухачам і глядачам з великою мірою вірогідності очікувати, що у певний день тижня о певній годині відбудеться така-то передача. Але навіть напрацьована вже десятиліттями система інформування реципієнтів ефірної журналістики про програми радіо й телебачення лише виявила неможливість обійтися без попереднього інформування. З цим познайомився кожен з нас, опинившись у певний момент без телепрограми і відчуваючи відчутну незручність від неможливості зорієнтуватися у виборі найбільш цікавої передачі. Газети й журнали слід передплачувати (один або кілька разів на рік) або купувати щодня, радіоприймач купують один раз, щоб слухати різні програми, але (тут починаються незручності) не можна слухати кілька передач чи програм одночасно, тоді, як газети, що прийшли одночасно, можна читати в зручний час. Іноді студенти, вислухавши пояснення до цього пункту, жартома сповіщають, що мають два радіоприймачі чи два телевізори і можуть вмикати і слухати їх одночасно. Але справа полягає не в економічній можливості придбати стільки радіо- й телеапаратури, скільки існує радіостанцій чи телеканалів у даному регіоні, а в такій організації психіки людини, яка не дозволяє з однаковою увагою сприймати кілька (хоча б два) паралельних інформаційних потоків. Людська психіка налаштована на послідовне їх розташування. Тому технічне розв'язання цієї проблеми не вирішує справи по суті, бо її джерела – не у зовнішньому по відношенню до людини світі, а у внутрішній її сприйняттєвій природі. Атрибутивні ознаки тележурналістики можуть бути подані так: 1. Телебачення поєднує переваги радіо й преси, звукову й відеоінформацію, досягає синтетичності, діючи на два головні людські відчуття: зору й слуху. Людина як біологічний індивід наділена лише п'ятьма відчуттями: зору, слуху, нюху, дотику й смаку. Але природа сприйняття людиною довкілля організована так, що на перші два відчуття припадає 95 % інформації, отриманої із зовнішнього світу, а на решту три відчуття – лише 5 %. Таким чином, синтезувавши зір і слух, телебачення домоглося максимальної мобілізації інформативних можливостей людини. На цьому ґрунтується й величезний вплив телебачення на глядацьку аудиторію. 2. Телебачення досягає могутнього ефекту присутності глядача на місці події. Нездарма існує приказка: краще один раз побачити, ніж сто разів почути. В її основі думка про те, що жоден словесний опис не може передати автентичної картини дійсності, у ньому завжди міститиметься велика частка авторської суб'єктивності. Сучасні автори, які працюють у галузі філософії мови, вважають, що мова – це спосіб інтерпретації світу. Створюючи ефект присутності глядача на місці події, тележурналістика виступає тим самим найбільш правдивим, адекватним інформаційним джерелом. За допомогою телеекрана індивід ніби сам бере участь у події, спостерігає за фактами і явищами, на підставі власних

спостережень буде висновки, а тому й довіряє найбільше телебаченню. 3. Окрім семантики виголошеного в ефір тексту та його інтонаційного забарвлення (дані можливості надає й радіомовлення), тележурналістика використовує й такі засоби донесення змісту висловлювання, як міміка, жест, погляд, поза, розташування тележурналіста в кадрі. Глядач бачить на екрані живу особу, яка розмовляє з багатомільйонною аудиторією, але звертається до кожного конкретного індивіда, приходить у його власний дім. Учасники телепередачі перетворюються таким чином на присутніх перед глядачем його співрозмовників, використовуючи для аргументації своїх положень усі наявні аспекти логічного й психологічного впливу: семантику висловлювання, інтонацію, міміку, жест і т. д. Це також одна з причин особливої ефективності тележурналістики. 4. Сила телебачення – в аудіовізуальному синтезі, під яким розуміється використання майстерного монтажу, чергування близького й далекого планів, темпоритмічної організації матеріалів, змістовного текстового ряду, вмілого коментування зорових образів ведучим. Сучасна тележурналістика – це не розтягнуті пейзажі чи голови мовців у нерухомому кадрі, а динамічне чергування картин дійсності з роз'ясненнями журналіста, виголошеного ним енергійного тексту і музичного й шумового супроводу, яскравих виразних репортажних зйомок на місцях і влучного коментарю спеціаліста зі студії. 5. Сприяє глибокому впливу телебачення на глядачів сприймання телепрограм у малому колективі, в родині, у домашніх умовах, де люди почувають себе цілком вільно, часто не переривають розмови біля екрана телевізора, можуть дозволити собі безбоязно обмінюватися репліками з приводу побаченого, коментувати картинку оператора й текст ведучого телепрограми. 6. Особливістю цього виду електронних ЗМІ є й те, що кількість глядачів його істотно коливається, масова аудиторія з'являється в телебачення тільки увечері, коли після робочого дня люди повернулися додому. Але це по-справжньому масова аудиторія. У цьому відношенні телебачення цілком справ- ведливо називають зброєю масового ураження. Преса позбав- лена відчутних коливань у розмірі аудиторії, вона завжди має аудиторію, що вимірюється тиражем видання. З тележурналістикою справа виглядає інакше: тут існує поняття особливо престижного ефірного часу: це вечірні години, коли переважна більшість громадян опиняється біля телеекранів, шукаючи хто поважної інформації, хто відпочинку, хто розваг. 7. Послідовне розташування програм у тележурналістиці вимагає поєднання інформаційної насиченості, поважних аналітичних програм з відпочинком, розважальними передачами. Свідомість окремого індивіда не може бути постійно налаштованою лише на споживання інформації, чи глибокі філософські теми, чи розважальні музичні передачі. Тому найкраще запропонувати людині в певних оптимальних пропорціях поєднання на одному каналі різноманітних товарів інформаційного ринку. Від задоволення різноманітних потреб глядача в інформації залежатиме в кінцевому рахунку успіх колективу тележурналістів. Негативні сторони телебачення ті ж, що й у радіомовлення (див. п. п. 1–4), що дозволяє не говорити про одне й те саме двічі.

На особливу роль у сучасному світовому інформаційному просторі висунулася комп'ютерна мережа Інтернет. Це спонукає говорити про Інтернет окремо, вбачаючи в ньому новий тип журналізму в цілому. 1. Інтернет – найбільша в світі комп'ютерна мережа, створена з метою нагромадження, обміну й швидкісного поширення інформації. 2. До складу світової системи Інтернет увіходять національні мережі багатьох країн, регіональні, локальні мережі підприємств і установ, персональні комп'ютери приватних користувачів. 3. Далеко не вся інформація, розміщена в Інтернеті, призначена для масового користування. Тут міститься велика кількість професійних, наукових, особистих повідомлень, розміщена ділова документація міністерств, банків, організацій та установ. Правильною є думка, що всі матеріали, які поміщаються на файлах підключених до Інтернету комп'ютерів, – інформаційне надбання цієї системи. Але соціальна інформація, збирання, обробка й поширення якої складає зміст журналістики, хоча й займає в Інтернеті істотну частку, але не вичерпує зміст всієї мережі. З цього випливає висновок: Інтернет у цілому не тотожний з електронною журналістикою. На відміну від традиційних типів масової інформації, Інтернет має цілу низку відмінностей, які можуть бути зведені до такого. 1. Інтернет – децентралізована система, яка не має єдиного керівництва й управлінської вертикалі. 2. Інтернет – найбільш демократична система інформаційного обміну. Вона не фінансується з державних джерел і нікому не належить. 3. Інтернет – глобальна інформаційна мережа, яка має можливість негайно поширювати повідомлення і забезпечувати рівноправний (двосторонній) зв'язок між особами, що перебувають у різних, віддалених місцях планети. 4. Інтернет – новий рівень журналізму, як у технічному, так і в змістовому аспектах. Технічний аспект пов'язаний із швидкістю поширення масової інформації, використанням мультимедійних можливостей, які полягають у поєднанні тексту, звуку й анімації. Сучасні технології дозволяють передавати комунікаційними каналами Інтернету не тільки текстову інформацію, але й твори радіо- й тележурналістики. Сьогодні практично всі поважні телерадіокомпанії (ТРК) дублюють в Інтернеті свої новинарні випуски. Змістовий аспект пов'язаний з цілковитою відсутністю (і засадничою неможливістю) в Інтернеті цензури або якогось іншого нагляду.

Інформація в системі журналістського жанру.

Слово «інформація» в журналістиці має широке, вузьке і спеціальне значення. У широкому значенні інформація – всяке нове знання, що передається від одного суб'єкта до іншого. «Інформація» – це найекономічніший, найшвидший і найчіткіший спосіб записування, збереження та передавання новин, – відзначив відомий французький філософ Жак Дерріда у праці «Закон достатньої підстави: Університет очима його послідовників» (1983). – Інформація не лише інформує, передаючи зміст повідомлення, вона надає форми, „in-formiert”, “formiert zugleich”. Вона ставить людину в такі рамки, що дозволяють їй панувати на Землі та за її межами» 1. «Вживаючи слово “інформація”, важливо також пам'ятати і про етимологію цього слова, – відзначив і академік Російської АН Микита

Моїсеєв. – У звичайному, життєвому смислі воно означає суму відомостей, яку отримує певний суб'єкт – людина чи група людей (або тварин) – про навколишній світ, про самого себе, про іншого суб'єкта або досліджуване явище – відомостей, з допомогою яких він може точніше прогнозувати наслідки своїх дій і відбирати способи використання своїх можливостей для забезпечення власних інтересів і для досягнення поставлених цілей» 2. Таке розуміння інформації висуває на центральне місце суб'єкта, який використовує отриману інформацію на свій розсуд. Під суб'єктом в даному випадку розуміємо не лише окрему людину, але й людську спільноту будь-якого обсягу, аж до людства в цілому. У вузькому значенні інформація – сукупність коротких некоментованих повідомлень. У теорії журналістики слово «інформація» використовується й у спеціальному значенні, у цьому випадку воно означає конкретний жанр невеликої за обсягом замітки, що повідомляє про певну новину. Масова інформація, таким чином, є різновидом соціальної інформації. Соціальна інформація – це повідомлення, передані будь-якою зрозумілою людині знаковою системою про процеси функціонування суспільства, а також про те, що стосується цих процесів і може вплинути на них. Як знакова система повідомлень найчастіше виступає мова: писаний текст або усне мовлення. Але це не єдина форма знакової системи. Дорожні знаки, піктографічні позначення на вулицях і входних дверях, фірмові знаки на товарах, що дозволяють людині орієнтуватися в соціальному просторі, також становлять різновиди знакових систем. Але журналістика переважно використовує найскладніший з них – мову. У той же час вона не відмовляється від зображальних засобів: ілюстрацій, фотографій, графіків і схем, які дозволяють більш глибоко вплинути на читача й ширше задовольнити його потреби в різноманітній інформації. У сучасній науці існує кілька типологічних концепцій соціальної інформації. Автори підручника за редакцією професора В. Й. Здоровеги «Теорія і практика радянської журналістики: Основи майстерності, проблеми жанрів» (Львів, 1989) за предметом зображення розподіляють інформацію на такі типи: 1. Офіційна інформація. Сюди належать державні постанови, резолюції партійних з'їздів і конференцій, промови політичних діячів, заяви політичних партій, громадських організацій та окремих осіб. Офіційна інформація надається для опублікування відділами зв'язків з громадськістю, прес-центрами та прес-бюро установ чи організацій, з'їздів чи конференцій. Вона не підлягає редагуванню і мусить бути опублікована дослівно, у тому вигляді, у якому надійшла. 2. Подієва інформація. Це – основний інформаційний блок, створюваний редакційним колективом, його репортерами й кореспондентами. Сюди належать оперативні повідомлення про факти й події внутрішнього й міжнародного життя. Подієва інформація надходить у редакцію з двох джерел: а) від інформаційних агентств і б) від власних кореспондентів. Цей тип інформації створює особливо гарний ґрунт для реалізації творчих можливостей журналіста. 3. Ділова інформація. До неї відносяться виступи фахівців з якнайширшого кола питань, що цікавлять аудиторію. Це можуть бути матеріали з медицини, освіти, будівництва,

агрономії тощо, як створені самими спеціалістами, так і отримані від них у вигляді інтерв'ю. 4. Довідкова інформація і реклама. До цього виду інформації належать програми радіо і телебачення, театральна й кіноафіша, розклад руху транспорту. Рекламна інформація займає в сучасній журналістиці вагомe місце й виконує не тільки функцію повідомлення, але й фінансового забезпечення ви-дань. 5. Естетична інформація. Це літературні твори, репродукції живопису й художні фотографії в друкованих ЗМІ; музика, вистави, теле- й художні фільми на радіомовленні й телебаченні. 6. Публіцистична інформація або просто – публіцистика. Це серцевина, стрижень журналістики, аналітичні матеріали різних жанрів від коментаря до огляду, статті, нарису. Разом з подієвою інформацією публіцистика створюється в редакційному колективі. Але на відміну від першого виду (подієвої інформації), другий пов'язаний не з відтворенням вже готових фактів і явищ, а із створенням нових духовних та інтелектуальних цінностей. Публіцистичний тип інформації створюють уже не репортери й кореспонденти, а співробітники, що виступають в амплу оглядача чи редактора напрямку, тобто журналісти більш високої кваліфікації, які мають глибокі знання в галузі своєї тематичної спеціалізації і достатній життєвий досвід. Друга типологічна концепція соціальної інформації запропонована колективом авторів підручника «Масова комунікація» (К., 1997). Вони виділяють такі типи соціальної інформації: 1. Масово-розповсюджувана (масова) інформація, до якої відносять усю публічно розповсюджену друковану або аудіовізуальну продукцію (книжки, брошури, пресу, теле- й радіопередачі, а також будь-які записи на касетах чи компакт-дисках). 2. Статистична інформація – це офіційно документована інформація державних органів чи наукових установ про процеси, що відбуваються в економічному, соціальному й культурному житті суспільства. 3. Довідково-енциклопедична інформація – це офіційні повідомлення або систематизовані відомості, складені за відповідною формою з використанням передбачених законом засобів про різноманітні події, явища, процеси, героїв та персонажів історії та сучасності. 4. Інформація про особу – це сукупність офіційних документованих анкетних відомостей про особу. 5. Інформація про діяльність державних органів і організацій (правова інформація) – це офіційна інформація, що створюється в процесі діяльності органів влади, громадських чи партійних об'єднань, державних та приватних підприємств, установ та організацій. 1. Легко помітити, що типологія львівського підручника включає в себе більше розмаїття явищ соціальної інформації, демонструючи їхню участь у творенні журналістики, тоді як київські науковці зосередили увагу власне на двох її типах: масово-розповсюдженій (п. 1) та альтернативній до неї офіційній (п. п. 2–5). Сучасна людина живе зараз у густо насиченому різноманітною інформацією суспільстві. Щодня на неї зі шпальт газет і сторінок журналів, з радіоприймачів і телевізорів навалюється величезна кількість новин і повідомлень найрізноманітнішого характеру. Подальшій ескалації інформаційної агресії на людину сприяє вдосконалення інформаційних технологій, поява новітніх типів журналізму на електронній

основі. Разом з тим науковці відзначають, що «фізичні можливості людини пропускати через себе і засвоювати інформацію не збільшилися за останні сімдесят тисяч років»². А відтак, лише відбір інформації, її узагальнення на аналітичній основі може врятувати людину та її розум від розчинення в хаосі світу. Цей процес і здійснює масова інформація. Для того, щоб уявити процеси її творення та спосіб функціонування важливо взяти до уваги таке. Унаслідок запровадження дедалі більшої спеціалізації в житті суспільства люди все більше втрачають здатність розуміти одне одного, оскільки предметом їхньої діяльності стають дедалі вужчі ділянки дійсності. Науковці створюють статті й монографії, висувають гіпотези, пишуть звіти про свої дослідження, здійснюють відкриття. Причому представники навіть суміжних дисциплін вже далеко не завжди розуміють сутність проведеної їхніми колегами роботи. Наукова інформація, як різновид соціальної, має характер езотеричної, внутрішньої інформації, вона не доступна масовій аудиторії у тій формі, в якій виробляється і потребує свого роз'яснення, витлумачення у звичних для реципієнта- неспеціаліста поняттях. Ще одним різновидом соціальної інформації є професійний її тип. Кожна спеціальність (фах) має свої секрети, потребує певних спеціальних знань, навичок і вмінь. Для того, щоб розповісти широкому читачеві про професійні обов'язки та діяльність інженера чи агронома, учителя чи лікаря, будівельника чи митника, необхідно також звернутися до простих і звичайних понять, зуміти професійну термінологію, часто цілий соціальний діалект (соціолект, жаргон) перекласти на зрозумілу масовій аудиторії мову. Те ж саме справедливо сказати й про художній тип соціальної інформації. Художня думка в ХХ столітті ускладнилася настільки, що далеко не всі твори музики, живопису, театру, кіно, літератури є зрозумілими широкій аудиторії безпосередньо.

При цій нагоді розгляньмо поняття «новина» як важливу категорію теорії журналістики. Новина – це повідомлений факт. Проблемі факту в журналістиці буде присвячено в цьому підручнику окремий розділ. Тут же у вигляді необхідної дефініції необхідно вказати на таке: факт – це будь-який виокремлений фрагмент реальної дійсності. Під фактом може розумітися подія, явище, статистичні дані, висловлювання знакової особи та ін. Новина як повідомлений факт – це актуальна частина соціальної інформації. Випуски новин на радіо чи телебаченні передбачають передачу в ефір щойно одержаних повідомлень – це ще одне значення поняття «новина». Новини відзначаються такою атрибутикою: 1) вони відбивають останні події, відтворюють картину світу, що склалася на цей момент; 2) новини несистематичні, новинарна картина світу характеризується колажністю; 3) завданням новин не є інтерпретація і упорядкування повідомлень; 4) новини невічні, вони живуть до того часу, поки зберігають актуальність, далі їх витісняють інші форми знання; 5) події, подані як новини, відзначаються несподіваністю, незвичністю; 6) новини будуються на передбаченні можливого інтересу аудиторії; 7) новини служать орієнтирами і вказівниками знань, але не заміниками знань; 8) новини передбачувані; у цьому полягає головний парадокс новин, заздалегідь відомо про візит Президента, ювілеї,

від- риття виставок, новинами стає в такому випадку не сама подія, а зміст події, підписані угоди, сказані на відкритті слова 1. Як продукт активної діяльності людини новини і соціальна інформація в цілому характеризуються цілепокладенням. Про це дуже добре сказали автори підручника «Масова комунікація». «Соціальна інформація, – відзначили науковці, – ніколи не буває нейтральною. Інформація, що передається засобами масової комунікації, об'єктивно впливає на людей. Проводилося досить багато досліджень, метою яких було довести, що можна виконати настанову американської журналістики “news not views” (новини без поглядів), але вони щоразу показували, що навіть без коментаря, через добір новин чи якісь інші умови комунікатор свідомо чи несвідомо певним чином впливав на аудиторію» 2. Журналіст, як і будь-який політично активний громадянин, просто не може не мати своїх поглядів на ті чи інші події і явища сучасності, не може не мати свого ставлення до героїв і персонажів історичної дійсності. Так же, як і всі інші громадяни, він має цілковите право оприлюднити свою точку зору. Справа полягає в іншому: важливо, щоб він не заважав решті суб'єктів інформаційних відносин висловити свої погляди, навіть тоді, коли б вони виявилися альтернативними щодо його позиції. Лише вільний ринок ідей є гарантією справді гармонійного роз- витку суспільства, лише за такої умови продуктивного обміну думками можливий пошук найбільш прийнятних рішень вини- каючих соціальних проблем. Модель внутрішнього плюралізму повинна сприйматися як норма сучасної журналістики. Зрештою, у світі мас-медіа американська концепція «news no views» далеко не є переважаючою. Німецькі журналісти, як уже мовилося, віддають перевагу «адвокатському» типу жур- налістики, вважаючи, що її завдання можуть бути розв'язані не в площині чистої інформатики, а на рівні публіцистики, тобто активної пропаганди загальнолюдських життєвих цінностей. Вітчизняна традиція розуміння журналістики ніколи не сприймала її лише як безстороннього носія інформації, а завжди розглядала як спосіб формування громадської думки, соціальної педагогіки, розв'язання важливих суспільних завдань, захисту простої людини від сваволі державного бюро- кратичного апарату. Журналістика – це прагматична, спонукальна ін- формація. Саме це робить її масовою. У словосполученні «масова інформація» складник «масовий» означає зовсім не низької якості, не ширвжитковий. На пер- ший же план висуваються такі ознаки масовості: 1. Спрямованість на масу (на все населення) при відсутності безпосереднього контакту, незалежно від розмірів і просторової розосередженості аудиторії. 2. Відповідність до потреб маси в інформації. Журналістика зорієнтована переважно на загальнозначиму інформацію, змістом якої є відображення життєдіяльності суспільства в повідомленнях, відомостях, знаннях. Журналістика спрямована на забезпечення інформаційних потреб населення в ідеологічній, суспільно- політичній, науково-технічній, економічній, культурній та ін. сферах. Засобом безпосереднього обміну інформацією між людьми є спілкування. Журналістика і є головним комунікативним каналом, що забезпечує обмін інформацією в найрізноманітніших сферах. Вона є масовою, бо соціальна

інформація, що створюється журналістами й поширюється через канали масової комунікації, становить інтерес для всього суспільства, є загальноцікавою. 3. Прагнення до консолідації, тобто вироблення спільної для багатьох позиції. Формуючи громадську думку навколо найважливіших проблем суспільного буття, журналістика сприяє об'єднанню людей за поглядами й інтересами. Обговорення проблем і вироблення спільної позиції щодо їх розв'язання консолідує націю, дає кожному громадянину відчуття плеча, відчуття своєї несамотності в світі. 4. Доступність для маси. Ця проблема має кілька аспектів. Передусім інформація має бути доступною читачам за змістом і формою, тобто зрозумілою їм, написаною простою мовою, має містити витлумачення складних понять. По-друге, інформація повинна бути доступною економічно, тобто продаватися за невелику плату. І, нарешті, по-третє, відзначимо ще один аспект доступності – зручність доставки. Доставка радіо- й телепрограм здійснюється через ефірний, супутник чи дротовий (кабельний) зв'язок і дозволяє слухачеві й глядачеві сприймати їх удома в зручний час. 5. Відкритість для співпраці усім охочим і здібним до журналістської творчості. Журналістика містить потенційну можливість виступу кожного громадянина з будь-якого питання, аби цей виступ був виконаний на достатньому для сприйняття аудиторією рівні. Особливу популярність на телебаченні набули ток-шоу (контактні програми), які збирають багатьох учасників у ролі безпосередніх дійових осіб і глядачів, наприклад: «Карооке на майдані» Ігоря Кіндратюка і «Ключовий момент» Наталі Сумської на каналі «Інтер». Отже, журналістика невіддільна від поняття «масова інформація». Специфіку «масової інформації» визначають такі атрибутивні ознаки: 1. Змістова актуальність. З цього погляду інформація повинна мати загальносуспільне значення, бути важливою для досить широкого кола громадян, викликати інтерес великої групи читачів. В. В. Різун виокремив такі три складові актуальності: «суспільна зумовленість (суспільна мотивованість), відповідність важливим суспільним завданням (суспільна цілеспрямованість) і суспільна доцільність (суспільний смисл)» 1. У першому аспекті актуальна тема – це така, що покликана до життя суспільними потребами й проблемами. У другому аспекті актуальність пов'язується з активним суспільним цілепокладенням, яке повинне бути розташованим у межах поліпшення суспільного життя, оздоровлення соціальних процесів. У третьому аспекті під актуальністю розуміється можливість журналістського твору справляти позитивний вплив на подальшу діяльність читачів. 2. Хронологічна актуальність або оперативність. З цього погляду всі новини повинні бути «останніми», відзначатися свіжістю. Мабуть, не одну людину в дитинстві дивувала парадоксальна вербальна формула, неодноразово чула по радіо: «Передаємо останні новини», – адже ці новини насправді ніколи не були останніми, а виходили в ефір знову й знову. Лише підрісши, особа осягає зміст метафори: новини є останніми, з тих що повідомлені на цю хвилину; останні за хронологічною актуальністю. У журналістиці точиться постійна боротьба за оперативність, першість і пріоритетність у поданні повідомлень. 3. Документалізм. Виклад новин

обов'язково мусить містити посилання на джерела, на документи чи інші шляхи надходження інформації, називати прізвища і соціальний статус (посади) осіб, що надали інформацію. Чим більше посилань на джерела в журналістському матеріалі, тим вища його професійна цінність. 4. Повторюваність тем і неповторність матеріалів. Журналістика завжди – повторювана неповторність. Кожний конкретний журналістський матеріал неповторний, але найчастіше журналіст працює в добре знайомій для нього проблематиці, яка накладає своєрідні межі на творчу діяльність журналіста, що виражається у виробленні загальної концепції, яка простежується в численних матеріалах, повторюваних джерелах, напрацьованих вербальних формулах, які творча пам'ять послужливо підсовує авторові. Повторюваність тем у широкому значенні – провідна особливість журналістської праці, автор мусить бути компетентним у питаннях, про які пише, щоденно вивчати свою тему, нагромаджувати знання, збирати так зване «досьє»; але разом з цим не залишати інформаційного пошуку, відкривати нових героїв, вдосконалювати стиль.

Поняття жанру в журналістиці

Жанром прийнято називати стійкі форми або типи журналістського твору, об'єднані схожими змістовними та формальними ознаками. В журналістиці існує усталена система жанрів. Однак це не передбачає, що жанрова палітра не оновлюється. В різні переломні моменти розвитку суспільства з'являються нові жанри або відбувається синтез існуючих. Причиною цього стає бажання журналіста як можна глибше і різнобічно розповісти глядачеві про висвітлюваної проблеми.

Інформаційні жанри в журналістиці

Тексти інформаційних жанрів становлять великий пласт в журналістській творчості. Ці жанри характеризуються оперативністю, стислістю, точністю і ясністю подачі інформації. Їх метою є швидке повідомлення про подію з деякими подробицями. До групи інформаційних жанрів відносяться: замітка, звіт, інформаційне інтерв'ю, опитування, репортаж.

Замітка – найпростіша форма реагування на подію. Її особливістю є саме короткий виклад явища.

Звіт – це інформаційне висвітлення подій формату конференцій, презентацій, семінарів, нарад, засідань і т. п. В звіті обов'язково повинні бути викладені основні теми виступів, реакція слухачів.

Інтерв'ю, як інформаційний жанр, не передбачає журналістський аналіз відповідей інтерв'юєра. Тут головним завданням є отримання відомостей без їх оцінки. Опитування – схожий спосіб отримання інформації від інтерв'юєра. Тільки відповіді на питання журналісту треба отримати не від однієї людини, а від безлічі людей.

Репортаж передбачає оперативне висвітлення події через призму журналістського погляду, або з точки зору очевидця.

Специфіка аналітичних жанрів в журналістиці

В аналітичних жанрах дається широке та докладне висвітлення фактів з їх оцінкою, узагальненням, коментуванням. В цьому напрямку журналістської творчості важливо розглянути і витлумачити події. До аналітичних жанрів належать: кореспонденція, рецензія, стаття, огляд, розслідування.

Жанр кореспонденції передбачає деталізований аналіз ситуації. В цьому жанрі журналіст виявляє закономірності дійсності на основі аналізу конкретної події.

Рецензія має строго певний предмет дослідження. В основному, об'єктами рецензії є твори мистецтва, публіцистики, культурні заходи та об'єкти та ін. Жанр рецензії передбачає тільки оцінку події автором, але не його аналіз і висунення суспільно значущих проблем.

Стаття – текст, в якому журналіст роз'яснює суть різних феноменів, виявляє тенденції розвитку подій, аналізує досвід вирішення будь-яких проблем, виступає з критикою неефективних рішень.

Огляд за стилістикою може бути схоже на статтю, однак покликане дати панораму подій з прикладами і деталями.

Предметом журналістського розслідування зазвичай є яке-небудь велике негативне явище. Мета розслідування – виявити причини цього явища.

Особливості художньо-публіцистичних жанрів в журналістиці

Художньо-публіцистичні жанри припускають, в першу чергу, авторське враження від події. До цих жанрів належать: есе, нарис, фейлетон, памфлет. Художньо-публіцистичні жанри можуть носити подібний і експресивний характер. Вони досить складні у виконанні та вимагають від журналіста не тільки майстерності, а й наявності життєвого досвіду.

ЛЕКЦІЯ №2-3

ТЕМА: РАДІОМОВЛЕННЯ В СИСТЕМІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Мета: познайомити студентів з особливостями радіо як засобу масової комунікації, дослідити виражальні засоби радіо, звернувши особливу увагу на специфіку сприйняття радіомовлення, з'ясувати його функції та жанрові різновиди.

План:

1. Специфіка радіо як засобу масової комунікації.
2. Історія українського радіомовлення.
3. Функції радіомовлення.
4. Жанрова специфіка радіожурналістики.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Багиров Э., Ружников В. Основы радиожурналистики: учебник / Э. Багиров, В. Ружников. – М., 1984. – 348 с.

2. Дворянин П. Звукова атмосфера у радіотворчості // Теле- та радіожурналістика. – 2009. – № 8. – С 145 – 150.

3. Здоровега В. Теорія і практика журналістської творчості: підручник / В. Й. Здоровега. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Львів : ПАІС, 2005. – 268 с.

4. Качкан В. А., Лизанчук В. В. Особливості підготовки матеріалів для радіо і телебачення : навч. посібн. / В. А. Качкан, В. В. Лизанчук. – Львів : Редакційно-видавнича група ун-та, 1987. – 68 с.

5. Лизанчук В. В. Радіожурналістика: засади функціонування : підручник / В. В. Лизанчук – Львів: ПАІС, 2000. – 366 с.

6. Лизанчук В. Основи радіожурналістики : підручник / В. В. Лизанчук. – К.: Знання, 2006. – 689 с.

7. Радіожурналістика : учебник /Под ред. А. Шереля. – М.: Изд-во Московського ун-та, 2000. – 400 с.

8. Смирнов В. В. Жанры радіожурналістики : учеб. пособ. для вузов / В. В. Смирнов. – М. : Аспект Пресс, 2002. – 288 с.

1. Специфіка радіо як засобу масової комунікації

1. Особливості радіокомунікації.

Радіо як засіб масової інформації успішно існує вже майже сто років. Навіть із винайденням телебачення та Інтернет, радіо не втратило свою аудиторію. Його популярність пояснюється наступними особливостями:

1) Оперативність.

І в наш час радіо залишається оперативним засобом масової інформації. До того ж, перед мікрофоном можуть виступити коментатори й учасники важливих суспільних подій, політики, громадські діячі.

2) Зручність у сприйнятті.

Слухати радіо можна, не відриваючись від справ на виробництві, удома, в транспорті, автомобілі.

3) Емоційність сприйняття.

Дослідники звертають увагу на специфіку сприйняття радіоінформації на слух: «ще до появи радіо було доведено, що людина в міру своїх можливостей намагається перевести звукові враження в зорові. Процес цей неминучий, він не залежить від бажання людини, бо виражає об'єктивну закономірність природи сприйняття навколишнього світу» [9]. Отже, збуджуючи уяву, радіо змушує працювати фантазію і мислення, викликає емоції.

Учені, які досліджують специфіку впливу телевізійної інформації, стверджують, що людина, отримуючи поєднання зображення і звуку, відчуває перенасиченість, уяві нема чого домальовувати, тож вона

притлумлюється [9]. Соціопсихологи вважають, що людина, сприймаючи інформацію лише на слух, так чи інакше випрацьовує механізми психологічного захисту, коли чує повідомлення про трагічні події. Коли ж людині не вистачає емоцій і переживань, вона може компенсувати це прослуховуванням радіо.

Отже, *радіо має такі основні властивості*, які дозволяють йому успішно існувати серед інших ЗМІ: зручність, емоційність, сприйняття на слух. Основна задача радіо – інформувати.

2. Специфіка і виражальні засоби радіомовлення.

Основні характеристики радіо пов'язані із тим, що інформацію реципієнт сприймає на слух. Тож слід враховувати, що радіопередачі незворотні в часі. Звісно, що передачі можна записати, зберегти у спеціальних архівах. Більше того, у зв'язку із розвитком Інтернет-мережі велику кількість передач можна знайти на сайтах радіостанцій. Крім того, кращі радіопередачі повторюють і на радіохвилях, а певну інформацію передають декілька разів упродовж доби. Але це все ж таки спеціальні дії, які не характерні для масового споживання продукції радіомовлення. Порядок передач (програм), чергування їх суворо регламентовано, і слухач не може їх змінити.

Хоча, можливо, в майбутньому завдяки бурхливому розвитку радіо в Інтернет-мережі незворотність передачі вже не буде характерним обмеженням для радіоінформації. Та як би там не було, радіослово має сприйматися слухачами з першого разу, а значить бути зрозумілим, легко лягати на вухо. А відповідно вимагатиме більш фіксованої уваги під час слухання передач, інтенсивного осмислення, запам'ятовування, адже немає візуалізації.

Специфіка радіомовлення не є чимось застиглим. Вона дещо змінюється з його розвитком, тобто має історичний характер. Практика мовлення виявляє нові специфічні можливості радіо: форми, жанри, методи тощо.

Наприклад, спочатку радіо багато в чому копіювало газету і лише пізніше закріпило на практиці притаманні йому жанрові властивості. Поява телебачення змусила інтенсивніше вивчати і використовувати специфічні можливості радіо:

- діалогічність (не тільки повідомлення, але й спілкування);
- встановлення контактів зі слухачами (радіодиспути, радіопереклички, радіомости, прямоефірні передачі, телефонні бесіди в ефірі тощо), вдосконалення засобів передачі звукових образів картин події, які

документально підтверджують ситуацію, відображають атмосферу дій і впливають на обидві сфери свідомості (емоційну та раціональну).

Завдяки таким своїм властивостям, як всюдисущість, максимальний ступінь оперативності, радіо популярне й у "вік телебачення" і в епоху розвитку Інтернет-мережі.

Специфічні виражальні засоби радіо складаються з двох груп:

Перша – це природні, натуральні виражальні засоби:

а) усне слово;

б) шуми (акустична характеристика подій);

в) музика.

До *другої групи* виражальних засобів належить використання технічних можливостей. Це, насамперед, монтаж у різних його значеннях.

Перша група специфічних виражальних засобів радіо:

Усне слово на радіо:

1. Радіослово не ідентичне друкованому слову, оскільки підпорядковується законам усного мовлення, є інтонаційно забарвленим.

2. Слово, що звучить по радіо, має величезну емоційну силу, викликає ефект співпереживання. Радіослово повинно донести до слухача найрізноманітнішу інформацію, емоційно вплинути, зробити невидиме видимим.

3. Радіомова своєрідна, неповторна і за своєю природою діалогічна, тобто завжди передбачає співбесідника, тобто радіослухача.

За результатами аудиторського дослідження, яке здійснили Т. Бровченко, В. Волошин і Н. Труханова, прийнято таке позначення сприймання ознак мовлення радіомовців: 1 – приємне; 2 – природне; 3 – виразне; 4 – активне; 5 – підготовлене; 6 – плавне; вільне; 7 – невимушене; 8 – емоційне; 9 – щире; 10 – довірливе; 11 – зрозуміле, дохідливе; 12 – цікаве; 13 – легке для сприйняття; 14 – інформативно насичене; 15 – логічне; 16 – правдоподібне; 17 – переконливе; 18 – авторитетне; 19 – викликає відповідне переживання; 20 – виникає зорове уявлення; 21 – викликає бажання діяти; 22 – природна інтонація; 23 – природний темп; 24 – природна гучність; 25 – чіткий ритм; 26 – темп стабільний; 27 – чітко виділений семантичний центр; 28 – чітке членування на мовленнєві відрізки; 29 – широкий діапазон голосу; 30 – чітке членування початку абзацу.

4. Слово в радіоповідомленні ефективно тоді, коли воно зрозуміле, не вимагає розшифрування, звернення до довідників тощо. Щоби зробити правильний висновок про придатність тих чи інших слів для повідомлення по радіо, потрібні знання не тільки про лексику усної літературної чи розмовної мови, але й про частоту її використання. Наприклад, французький лінгвіст П.

Жюро дійшов висновку, що 100 найбільш повторюваних слів становлять 60% кожного тексту, 1000 слів – 85, а 4000 слів – 97,5% тексту. Деякі зарубіжні дослідники психології мови вважають, що збільшення словникового складу повідомлення веде до скорочення аудиторії.

5. Стандартність радіомовлення. Практика радіомовлення диктує свої критерії використання лексичного багатства мови: надто багатий словниковий склад не є гарантією доброї дохідливості матеріалу. Чим рідше використовується слово, чим незвичніше висловлювання, тим важче його засвоїти і запам'ятати.

Та все ж використання частовживаних слів, словесних кліше не означає, що радіожурналісту не треба шукати нових форм для викладу матеріалу. Для радіомовлення це особливо потрібно, бо величезний обсяг інформації примушує щоденно шукати нові способи її подачі, у тому числі й засобами мови. Та в основі текстів передач, насамперед, інформаційних, які розраховані на масову аудиторію, повинна бути загальноживана лексика.

6. "Невербальні мовні засоби" радіомовлення – темп мови, сила звуку, висота тону, тембр голосу, ритм, інтонація голосу, наголоси, паузи. Велика кількість варіантів сполучень усіх цих засобів дає змогу знайти найяскравіший ритміко-мелодійний рисунок мови. Звучання мови безпосередньо пов'язане з психікою мовця, що привідкриває внутрішній світ людини.

7. Радіо переломлює, інколи підсилює, висвічує всі якості усного мовлення.

8. Темп радіомовлення. Швидкість засвоєння інформації читачем у середньому у 2–3 рази вища, ніж у радіослухача. Експерименти вчених показали, що оптимальне сприйняття і запам'ятовування текстів відбувається при темпі читання близько 122 слів на хвилину (для порівняння, в англійських країнах темп читання матеріалів по радіо досить високий – від 125 до 180 слів на хвилину).

Отже, темп мови на радіо повинен бути вмотивованим, відповідати змісту повідомлення. Якщо він буде надто швидке, то збуджуватиме увагу й емоції слухачів, але сприйняття інформації тоді неповне. Слухач за таких умов не встигатиме осмислити повідомлення і зафіксувати його в пам'яті. Повільний темп ускладнює сприйняття, оскільки ослаблюється увага слухача.

На сприймання радіоінформації впливають сила звуку, висота тону, тембр голосу, інтонація. У звуковому мовленні, в його дохідливості та впливовості основну роль відіграє інтонація, на другий план відходять порядок слів, тип речень, відношення, в яких перебувають між собою окремі

граматичні чинники. Про значення інтонації й індивідуальних характеристик мовця на радіо і телебаченні говорять багато дослідників. Вони підкреслюють, що голос, його висота, тембр, музикальність, плавність або уривчастість вимови, ритмічність, характер розміщення наголосів – це ті важливі компоненти звукового мовлення, що значно впливають на враження, яке мовець справляє на оточення.

Сила звуку повинна бути оптимальною. Дуже голосна розповідь дратує слухачів, а надто тиха – змушує прислуховуватися. Небажано говорити високим, менторським тоном. Спокійний, врівноважений тон викликає довіру. Високий тон можна виправдати доречною схвильованістю.

Оптимально для радіоведучого мати милозвучний тембр голосу, який не ріже слух високими нотами і не глушить басом. Інтонація повинна відповідати змісту повідомлення і не суперечити йому. Логічні наголоси та паузи мають увиразнювати зміст повідомлення.

Звукові засоби розподіляються на три групи:

1) *тонові* – зміна висоти голосового тону, що проявляється у мелодії мови.

2) *динамічні* – розстановка і взаємна відповідність наголосів у висловлюванні та загальний динамічний цільний хід виступу.

3) *кількісні* – це темп мови і пауза

Оскільки радіоведучий спонукає слухача прийняти висловлену ним думку, намагається донести повідомлення до його свідомості, впливаючи на логіку мислення і почуття, то мова його повинна бути, перш за все, переконливою, з природною і живою інтонацією. Мовлення приймається як переконливе, коли у ньому наявні такі особливості:

1. *Темп мовлення* – має бути чітким, середнім за швидкістю, із семантично умотивованими змінами, завдяки яким важлива думка виділяється більш повільним або більш швидким темпом.

2. У мовленні потрібно використовувати різноманітні *тональні контури* з широким, але природним для цього жанру частотним діапазоном.

3. *Інтенсивність мовлення* повинна бути досить значною, соковитою, насиченою. Відсутність належної інтенсивності робить його млявим, невиразним, нецікавим.

4. Кількість *пауз* і їх тривалість повинна визначатись рівнем мовної одиниці та значущістю окремих слів висловлення. Так, паузи нижнього рівня – між окремими словами або між синтагмами – мають бути меншими, ніж між мікротемами чи фоноабзацами. Ключові семантично важливі слова повинні виділятися (поряд із енергетичними і частотними характеристиками)

також паузацією, причому тривалість пауз залежить від ступеня важливості цих слів.

5. При членуванні мовлення на синтагми та фрази слід враховувати часовий об'єм людської пам'яті – від 4 до 10 секунд - не перевищувати цей час.

6. Велике значення для виразності звукового підготовленого тексту має наявність яскравих за контрастом параметрів частоти основного тону та інтенсивності, а також чергування різних форм тонального контуру, яскраве виділення семантичного центру висловлення.

Характерними засобами радіо також є шуми, звукоєфекти і музика.

Шуми та звукоєфекти

На відміну від радіослова *шуми не є універсальним виражальним засобом*. Сфера їх застосування обмежена. Проте нерідко радіо слово супроводжують шумові фони, різні звукоєфекти або музика (наприклад, у репортажах і радіонарисах, радіокомпозиціях і радіофільмах завдяки звуковому фону створюється ефект присутності на місці події). Звук надає достовірності слову, почутому в радіоєфірі.

Завдяки акустиці розповідь журналіста набуває виду документа, що самостійно розкриває характер і зміст факту (наприклад, гнів демонстрантів, викрики схвалення чи осуду в залі). Акустика несе чітке смислове навантаження, справляючи певний вплив на слухача (наприклад, голос людини у підземеллі звучить глухо, понуро, що створює відповідний емоційний настрій; у великому концертному залі з доброю акустикою голос звучить світло, весело, і результат досягається зовсім інший). Вдало використані шуми роблять передачу об'ємнішою, яскравішою, відчутнішою. Вони допомагають якнайточніше передати атмосферу події або явища, про які розповідається. Інколи використання у передачі шумів звільняє журналіста від довгих описів, економить багато дорогіших секунд або навіть хвилин.

Шуми на радіо виконують певні функції: суто інформаційні, емоційні, відіграють роль історичного документа (наприклад, проголошення важливого законодавчого акту), служать звуковим фоном, є елементом монтажу.

Музика

Музика існує на радіо як самостійний вид мовлення (музичні передачі) і як виражальний засіб радіожурналістики (використовується у специфічному зв'язку зі словом і шумами).

Як виражальний засіб музика доповнює розповідь або несе в контексті додаткове змістовне навантаження. Правильно підібрана музика відповідно до змісту передачі підсилює його емоційний вплив, надає більшої виразності.

Друга група виражальних засобів радіо: монтаж

"Монтаж" означає складання, з'єднання у певній послідовності та за певною системою частин в єдине ціле. На радіо монтаж має такі значення:

1. Найпростіше значення слова "монтаж" полягає у нескладній обробці магнітної стрічки, на якій зроблено запис, в усуненні із запису непотрібних або невдалих місць і з'єднання окремих частин запису в єдине ціле. Останнім часом особливого значення набуває монтаж з використанням комп'ютерної техніки. Цей новий спосіб має ряд незаперечних переваг над "архаїчним" монтажем. Наприклад, під час монтажу магнітної стрічки найменша помилка призводить до безповоротної втрати записаного матеріалу, дефектів звуку на склейках, а також можливий розрив стрічки при відтворенні, склеюючи ми засобами забруднюється робоча поверхня головки тощо. До комп'ютерного монтажу обов'язково входить занесення всієї інформації в пам'ять. Надалі можливе використання всяких фрагментів запису у будь-якій послідовності та першій-ліпшій комбінації з регулюванням рівнів і часу звучання, навіть висоти тону, якщо у цьому є потреба. Здійснюють також роздільну поканалну обробку звуку (кореляція амплітудно-частотної характеристики, динамічного діапазону, компресування, шумопониження, панорамування тощо), а потім переписують вивіреним, готовий матеріал на довільний носій. Дуже важливо, що весь записаний матеріал у процесі монтажу залишається неушкодженим і може знову використовуватися.

2. Ширше значення слова "монтаж" – з'єднання в певному порядку частин радіопередачі, а також усієї денної програми, що допомагає підсилити ефект впливу на слухача. Можливе, наприклад, хронологічно послідовне з'єднання матеріалу для того, щоб домогтися його емоційного звучання. Але цей варіант не єдиний. Можливе під час монтажу і порушення хронологічної послідовності за творчим задумом автора, протиставлення суперечливих одна одній частин; можливий їх паралельний монтаж.

3. Словом "монтаж" називається також з'єднання різних виражальних засобів радіо: слова і шумів, слова і музики, шумів і музики або всіх виражальних засобів одночасно.

Монтаж дає змогу вдосконалити звуковий матеріал, забираючи розтягненості та залишаючи найяскравіші характерні фрагменти життєвої реальності; переміщувати звукові епізоди з одного місця на інше відповідно до композиційного задуму автора; ущільнювати, конденсувати час за допомогою монтажних переходів, створювати у радіопередачах щось подібно умовному "екранному" часу в кіно; змішувати, "накладати" одну на одну у будь-якому сполученні мовні, шумові та музичні частини передачі, сягаючи максимального художнього, інформаційно-пропагандистського вираження;

з'єднувати фрагменти запису за асоціативним, послідовним або паралельним принципами, зіштовхувати контрастуючі частини, підсилюючи цим ефект впливу на слухачів.

Отже, монтаж на радіо – це процес відображення навколишньої дійсності, який породжує у свідомості слухача ланцюг думок і уявлень. Він підпорядковується задуму журналіста, концепції програми. За допомогою монтажу автор надає події, проблемі свою інтерпретацію. Вибір передач, їх тематики, тривалості, чергування тексту і музики – це монтаж програми, який виконує величезне відповідальне завдання: формує високі морально-естетичні якості, національно-духовні цінності, громадську думку. Монтаж – це метод художнього мислення, що впливає з психології сприйняття радіопередач.

Творчий процес створення багатьох радіопередач складається з двох принципово важливих етапів:

- 1) фіксації звукової реальності;
- 2) монтажу записаного матеріалу.

Технічні властивості радіо, використання його виражальних засобів зумовлюють підготовку матеріалів, які повинні активізувати думку і пробуджувати почуття, тобто *впливати на слухача у двох сферах: логічній та емоційній*.

Раціональний, логічний вплив здійснюється радіопередачами, зміст яких насамперед треба зрозуміти, збагнути. Осмислюючи, зіставляючи почуті факти з життєвою практикою, реальною дійсністю, проявляючи свою тямущість, радіослухач має змогу зробити логічно обґрунтований висновок, який сприятиме формуванню, утвердженню певної думки, допоможе зайняти відповідну соціальну позицію, спонукатиме до певних дій.

Вплив радіо на почуття здійснюється за допомогою кваліфікованого використання звукових властивостей слова та інших виражальних засобів.

Саме вони у сукупності сприяють створенню у слухача того чи іншого емоційного стану, який розкриває ставлення до фактів, подій, явищ, оцінює їх, характеризує його дії. Тому радіослухач не завжди чітко усвідомлює мотиви свого стану або поведінки, його побуджує до вчинків, керує ним неусвідомлений до кінця внутрішній емоційний імпульс.

Природні можливості радіо сприяють створенню саме емоційного стану. Безперервний потік інформації, потік висловлювань, оцінок, думок (його слухач не в змозі зупинити або сповільнити, щоби все обдумати, зважити), з одного боку, надзвичайно ускладнює логічне мислення і, з іншого боку, сприяє створенню відповідного емоційного настрою. Найбільшого ефекту впливу радіо досягає тоді, коли разом оптимально використовують

емоційні та раціональні засоби, коли вони доповнюють одне одного, органічно поєднані.

3. Типи слухання радіо: пошукове, зосереджене, вибіркове, фонове.

У зв'язку із специфікою радіослова – його швидкоплинністю, короткочасністю, незафіксованістю, під час підготовки радіоматеріалів слід дотримуватися дещо інших вимог, ніж під час написання матеріалів для газети. Насамперед, треба врахувати особливості слухового сприйняття повідомлень по радіо, яке впливає на їх обсяг, структуру, словниковий склад, специфіку мовленнєвої реалізації.

Однією з важливих ланок сприймання радіоматеріалів є його розуміння слухачем. Розуміння – це складний процес аналізуючої і синтезуючої роботи мислення, кінцевою метою якого є поповнення новою інформацією вже наявного запасу понять, уявлень, думок. Д. Любосветов окреслив процес розуміння у такій послідовності:

- 1) розпізнаються звуки, думки, факти;
- 2) осмислюється почуте;
- 3) відбувається розмежування нового від уже відомого;
- 4) нове зіставляється з минулим досвідом;
- 5) відбувається інтерпретація почутого у свідомості;
- 6) відсутній матеріал додумується на основі почутого. Інформаційні прогалини заповнюються на основі контексту.

Розуміння, сприймання радіоповідомлення тісно пов'язане з увагою слухача. Розрізняють такі типи слухання радіо:

1. Пошукове. Слухач крутить ручку налаштування приймача, щоб знайти яку-небудь конкретну передачу, це своєрідний етап підготовки до слухання. Наступне залежить від того, чи запропонує йому радіо таке, що відповідало б у цей момент його інформаційній потребі та емоційному стану. Вибрана передача може подобатися, бути нейтральною, але не повинна дратувати. Залежно від інтересу на наступному етапі виникають інші типи слухання.

2. Зосереджене. Людина слухає всі повідомлення або групу повідомлень. Музику, до речі, також можна розцінювати як повідомлення. Навіть за умови спеціальної зацікавленості зосереджене слухання вимагає від радіослухача певних зусиль і становить незначну частину від усього часу активного спілкування з радіо впродовж доби.

3. Вибіркове, або селективне. Під час такого слухання сприймається лише частина радіопередачі або окреме повідомлення.

4. Фонове. Радіопередача є елементом умов, що оточують слухача, і частково зачіпає або навіть зовсім не зачіпає сферу його свідомості.

Сильні мовленнєві, музичні стимули, зміна теми або форми матеріалу здатні активізувати увагу слухача і перевести неусвідомлене або частково усвідомлене сприймання у повністю усвідомлене.

Зрозуміло, що охарактеризовані типи слухання радіо не завжди трапляються у чистому вигляді. Якщо графічно зобразити сприймання людиною радіопередач, то матимемо криву, яка то піднімається до піку, то спадає майже до нуля. Фонове слухання радіопрограми може за хвилину – дві перетворитися у селективне, або зосереджене, а ще за якийсь час процес може повернутися назад.

Кожний радіожурналіст прагне, щоб його матеріали слухали продуктивно. Як цього домогтися? Відповісти на це запитання досить важко. Але певну допомогу радіомовленню можуть надати психолінгвістика, педагогіка, інженерна психологія – галузі науки, що займаються розробленням проблеми слухового сприймання. На основі особистого наукового дослідження, яке викладено у кандидатській дисертації «Педагогічні проблеми підвищення ефективності впливу радіо і телебачення на соціалізацію підлітків», і тривалої 110адіо матеріалу110ької практики можна акцентувати на таких чинниках поліпшення сприймання радіопередач: 1) початкові елементи фраз сприймаються набагато ліпше, ніж середні чи кінцеві; 2) довжина фрази не має особливого значення приблизно до 11 слів. З продовженням фрази за цю межу виникають упущення у сприйманні; 3) лаконічність, стислість вислову ще не гарантує ліпшого розуміння. Інколи продовження фрази зумовлює точніше сприймання. Але варто знати, що у деяких випадках стислість вислову, як і надмірне ускладнення думки, веде до неправильного або неповного розуміння радіоповідомлення. Як уже зазначалося, слухова увага є досить непостійною. У цьому зв'язку дохідливість того чи іншого 110адіо матеріалу визначається, зокрема, тим, наскільки він дає змогу слухачеві, користуючись контекстом, поповнити пропущені елементи у змісті того чи іншого повідомлення. Слухач ліпше запам'ятовує твердження, висновки, коли вони не подаються у готовому вигляді, а відтворюють хід роздумів, що призвели до них.

Отже, психолого-педагогічні умови підвищення ефективності впливу радіопередач на слухачів максимально залежать від кваліфікованого використання охарактеризованих специфічних особливостей функціонування радіомовлення.

2. ФУНКЦІЇ РАДІОМОВЛЕННЯ

1. Інформування як основна функція радіомовлення.

Функція (лат. *functio*) – призначення, діяльність, виконання.

Функції радіомовлення – цілеспрямована журналістська діяльність, тісно пов'язана з принципами, що мають загальний закономірний характер.

Радіо виконує багато функцій. Буває, що воно виконує функції, протилежні тим, які має виконувати (наприклад, радіо повинно інформувати, проте може і дезінформувати).

Однозначної думки щодо кількості функцій радіомовлення серед вчених немає. Відомий український дослідник радіожурналістики В. Лизанчук виділяє такі основні функції радіомовлення:

- ***функція інформування***
- ***функція вираження і формування громадської думки***
- ***пропагандистська функція***
- ***агітаційно-організаторська***
- ***просвітницько-педагогічна***
- ***виховна***
- ***естетична***
- ***розважальна***
- ***функція спілкування***
- ***інтегруюча***

Функція інформування є найголовнішою функцією радіомовлення. Людина не може існувати в інформаційному вакуумі, інформація для неї є життєво необхідною. З самого початку свого існування радіо було потужним засобом оперативної передачі інформації, у першу чергу це випуски новин – обов'язкова частина програм радіостанцій. Крім цього, радіо постачає і певні судження про події, що сталися у світі, а значить є могутнім засобом формування громадської думки.

Основні вимоги до новин на радіо:

- точність;
- об'єктивність;
- оперативність;
- чіткість;
- зрозумілість;
- відмежування коментарів від фактів;

Новини на радіо іноді називають «секундною стрілкою історії» [5, с. 102]. Синхронна розповідь про подію дає слухачеві відчуття присутності і причетності. Але не слід забувати про важливість творчого підходу до розповіді про події та факти. Талановитий журналіст має власну манеру роботи перед мікрофоном, у веденні радіопередачі.

2. Функція вираження і формування громадської думки.

Громадська думка є виявом суспільної свідомості, у якому великі соціальні групи оцінюють ті явища, які є предметом суспільного інтересу [7, с. 113].

Виділяють *4 ступені розвитку громадської думки* [цит. за 5, с. 105]:

1) Людина почула або прочитала про подію в ЗМІ, і це викликало в неї певну реакцію (схвалення, сумнів, осуд і т. ін.);

2) Подальше обговорення цієї події із знайомими, які перебувають у подібному психологічному стані. Водночас ЗМІ також подають відгуки і коментарі на подію. Далі починає виокремлюватись певна оцінка явища (схвалення чи осуд) і з'являються більш конкретні коментарі і трактування наслідків ситуації. Думки різних людей починають згуртовуватися в один масив суджень.

3) Навколо події в ЗМІ і суспільстві відбуваються дискусії, викладаються нові аргументи, деякі з них втрачають свою актуальність і ґрунтовність, а деякі навпаки – набувають.

4) Окрема людина чи група людей починають діяти на основі того переконання, що склалося.

Умови існування громадської думки:

- поінформованість суспільства;
- суспільний інтерес до предмета громадської думки;
- дискусійність оцінок певного явища або фактів.

Радіо – це один з найоперативніших засобів вираження і формування громадської думки. Дуже важливим є при цьому не лише поінформованість суспільства, але й освітній рівень слухачів, їхня діяльність, громадянська позиція, політична активність, особистісна зацікавленість.

Носієм громадської думки може бути група людей, а її виразником – окрема особа: політичний чи громадський діяч, фахівець, журналіст тощо. Як бачимо, на журналісті лежить відповідальність за те, яка саме і в який спосіб буде сформована громадська думка.

3. Пропагандистська функція.

Можливо, слово «пропагандистська» асоціюється з впливом тоталітарного режиму на свідомість, насправді пропагандистська функція, яку виконує радіо, може бути позитивною і корисною. Наприклад, зміст радіопередач може змусити людину замислитись над сенсом її буття, над пошуком себе в історії і свого місця в майбутньому, над своєю національною ідентифікацією.

Передачі можуть давати роз'яснення про переваги життя в демократичному суспільстві, показувати важливість збереження духовних цінностей і формування моральних якостей. Отже, журналіст несе велику

відповідальність перед суспільством за те, які саме ідеї пропагуються на радіохвилях.

Радіо не повинно пропагувати насилля, ненависть, нетерпимість. «Постійне злорадство, кепкування над вадами української ментальності породжує почуття невпевненості, загнаності, песимізму, ущербності», – слушно зауважує В. Лизанчук [5, с. 111].

4. Агітаційно-організаторська функція

Ця функція радіо була важливою завжди. В ідеалі радіопередачі мають впливати на вироблення соціальної орієнтації людей, формування національної свідомості, спонукання до ефективних дій. Радіо дає людині інформацію про соціально важливі факти, видатних людей, громадських діячів, і це повинно викликати в людей роздуми про власний спосіб життя, усвідомлювати себе і відповідно реагувати.

5. Просвітницько-педагогічна функція.

У радіопередачах подається велика кількість нової інформації, у тому числі відомості з історії, літератури, мистецтва, науки. Також радіослухачі можуть поповнити свої знання з різних професійних галузей.

Просвітницько-педагогічні радіопередачі можна поділити на три групи:

1) *Навчальні передачі* – розраховані на тих, хто вчиться в навчальних закладах. Інформація таких передач доповнює систему освіти. Їхня мета – стимулювати інтерес до знань, розвивати допитливість, дати поради.

2) *Передачі широкого просвітницько-педагогічного плану* – присвячені різним проблемам науки, культури, мистецтва. Вони задовольняють загальну допитливість, дають корисні знання з різних галузей.

3) *Передачі, що розраховані на групи спеціального зацікавлення* – для автолюбителів, колекціонерів, садоводів і т. д. Часто вони містять корисні поради.

6. Виховна функція.

«Вихователь впливає на почуття та інтелект людини, повідомляючи їй, доводячи до її свідомості інформацію, змістом якої є соціальна дійсність, прагнучи, щоб ця інформація стала порадиником у її ділах і вчинках». Справді, даючи людям інформацію, радіо одночасно з цим їх і виховує. У наш час однією з відчутних тенденцій розвитку інформаційного простору є глобалізація, і як її наслідок – ренаціоналізація. Ось чому зараз є актуальним питання, чому саме виховує радіо як засіб масової інформації. Для нормального функціонування держави радіопередачі повинні виховувати свідомого громадянина-патріота, якому небайдужа доля рідної країни, її соціальні, політичні та економічні проблеми.

7. Естетична функція.

Радіопередачі – їх структура, зміст, емоційна насиченість, звучання – естетично впливають на слухача. Якщо передача зроблена якісно, то в ній обов'язково є естетична вартість, яка дозволяє заволодіти увагою слухача, викликати в нього співпереживання, відчуття причетності до події, про яку йдеться. Деякі радіопередачі транслюють твори мистецтва (музичні і літературні). Радіодрами самі по собі є оригінальним видом мистецтва, в кому по-новому можуть проявити себе майстри слова. Потужну естетичну насиченість мають виступи авторів літературних творів.

8. Розважальна функція.

Ця функція радіо також є дуже важливою. Слухачі чекають від радіо не тільки важливої інформації, але й емоційну розрядку. Саме розважальні передачі можуть виконати це завдання – позбавити від втоми й напруження, підняти настрій.

Як правило, передачі, які виконують розважальну функцію, – музичні, гумористичні, також це можуть бути естрадні концерти, конкурси, вікторини.

Р. Блюм зазначив, що є дві концепції виконання ЗМІ розважальної функції:

- 1) ЗМІ надають перевагу кожній темі, котра має розважальну цінність;
- 2) Подається якомога більше матеріалів на політичну, економічну та культурну тематику як розважальна інформація.

В ідеалі розважальні передачі не повинні задовольняти і культивувати в радіослухача примітивні запити, навпаки, передачі мали б формувати здорові естетичні смаки, враховувати специфіку менталітету, особливості національного гумору.

9. Функція спілкування.

Спілкування як різновид соціальної інформації, як особливий вид інформаційного обміну є однією з умов існування людського суспільства.

Особливу роль в активізації людини, на думку А. Чічановського і В. Шкляра, мають такі функції спілкування: організація і вдосконалення суспільного життя і діяльності, формування і розвиток міжособистісних відносин.

За допомогою радіо здійснюється безпосереднє й опосередковане спілкування між людьми. Прослуховування записаних радіопередач – це яскравий приклад опосередкованого спілкування з радіослухачами.

Прямоефірні радіопередачі можуть мати характер безпосереднього й опосередкованого спілкування: учасники "прямого" ефіру у студії безпосередньо спілкуються між собою й опосередковано говорять з радіослухачами за допомогою технічних засобів, відповідають на їх

запитання, дискутують. Ведучий радіопроеграми також спілкується з радіослухачами опосередковано.

Спілкування за допомогою радіомовлення порівняно з міжособистісним спілкуванням характеризується певними особливостями: ми не можемо бачити позамовні чинники (міміку, жести, пантоміму, пози), що, як відомо, несуть велике смислове й емоційне навантаження.

Відсутній при цьому за винятком прямиофірних передач безпосередній зворотний зв'язок, що постійно коригує і стимулює процес спілкування. Це утруднює спілкування за допомогою радіомовлення.

Але воно має і свої переваги:

- це можливість концентрувати увагу на значних, важливих темах, відкидати випадкове, необов'язкове, банальне, чим буває наповнене міжособистісне спілкування;

- слухачі мають змогу спілкуватися з цікавими людьми, долаючи відстані і час;

- інколи радіо для деяких слухачів є головним засобом, що задовольняє потребу в спілкуванні;

- радіомовлення стимулює міжособистісне спілкування: пропонує теми для розмов, викликає обмін думками.

Але радіомовлення може мати і негативний вплив на міжособистісне спілкування: знижує зосередженість людей (наприклад, ввімкнутий приймач може заважати бесіді з друзями, розмові батьків з дитиною тощо).

Серед різних методів, способів, прийомів, що допомагають підсилити ефект спілкування, найважливішим є яскрава творча індивідуальність журналіста:

- він має вміти обирати цікавого співбесідника для спілкування з мільйонною аудиторією, дати йому оптимальну можливість проявити себе перед мікрофоном;

- у радіожурналіста має бути правильна мова, за необхідністю образна, емоційна, яскрава, точна;

- журналіст повинен вміти вести дискусію, тоді слухачеві не нав'язуються готові рішення, висновки, а подаються різні позиції, думки, а отже його втягують у процес активного обговорення тих чи інших проблем;

- радіожурналісти повинні бути висококваліфікованими фахівцями: знати предмет бесіди, вміти вести бесіду, самому бути цікавим оповідачем.

10. Інтегруюча функція.

Радіо може стати ефективним інструментом емоційно-раціонального впливу, спрямованого на консолідацію суспільства, ствердження загальнолюдських цінностей. В сучасних умовах жорсткої інформаційної

боротьби в глобалізаційному просторі кращі радіожурналісти намагаються створити в аудиторії збірне, загальне уявлення про соціальне, суспільно-політичне, духовно-культурне життя в Україні та її місце у світовому контексті.

«Входження у світовий інформаційний простір – це аспект інтегруючої функції. Найактуальнішим нині у сфері діяльності радіоорганізацій є створення здорового морально-психологічного мікро- і макроклімату для порозуміння й об'єднання різних регіонів України з метою спільного вирішення соціально-економічних проблем, питань розвитку української освіти, науки, культури на національних засадах».

На жаль, буває і так, що журналісти допомагають поширенню вульгарних, антиукраїнських ідей, перешкоджаючи об'єднанню найрізноманітніших груп населення в єдиний соціально-політичний, духовно-культурний національний організм.

Ідеально біло б об'єднати українську націю не насильним підпорядкуванням одних соціальних груп чи класів іншим, а за допомогою усвідомлення усіма національної гордості і патріотизму.

Виконання радіомовленням функції всебічної інтеграції українського суспільства органічно пов'язане з державним забезпеченням функціонування національного інформаційного простору.

3. Історія українського радіомовлення.

4. *жанри* РАДІОМОВЛЕННЯ

1. Проблеми поділу на жанри в радіожурналістиці.

У радіомовленні вже сформувалася більш-менш стійка система жанрів.

Жанр у журналістиці – це "усталений тип твору, який склався історично і відзначається особливим способом освоєння життєвого матеріалу, характеризується чіткими ознаками структури".

Кожний жанр відзначається конкретною роллю в системі ЗМІ і характеризується певною композиційною організацією матеріалу. У журналістиці поділ на жанри до певної міри умовний, часто чіткі межі між видами жанрів розмиті.

Для читача, радіослухача чи телевізійного глядача не так важливо, якого жанру матеріал. Багато людей навіть не замислюються над цим. Головне для них – щоб матеріал був цікавим. Особливо в наш час, коли інформації дуже багато, і у реципієнта є вибір. Щоб зацікавити читача/слухача, журналіст повинен дуже добре знати особливості та можливості як ЗМІ, так і журналістських жанрів (їх специфіки, можливостей реалізації творчого задуму).

Структура радіожанрів, їх риси і властивості склалися історично.

Деякі із жанростворюючих елементів існували до виникнення радіомовлення у газетних і журнальних жанрах, інші створювалися і розвивалися на радіо впродовж становлення самого радіомовлення.

Жанр володіє рядом постійних, стійких ознак. Конкретне призначення жанру визначає його місце в усій системі радіомовлення, виступає його визначальною ознакою і в той же час формує його характерні риси. Система радіо жанрів у своєму розвитку продовжила шлях, по якому розвивались пресові жанри, одночасно з цим радіомовлення створювало свої специфічні жанри й жанрові ознаки.

Будівельним матеріалом жанрів є елементи, що окреслюють риси жанру і відмежовують його від інших жанрів. Особливості жанру визначаються не тим, що інколи в ньому є, а тим без чого він немислимий і що становить його сутність, закон, за яким він створюється.

Болгарський вчений Ст. Станчев назвав сім основних елементів, які характеризують журналістські твори і визначають жанр: тема; характер опису фактів; кількість, якість і масштаб суджень; літературна форма і якість матеріалу; характер спостережень і спосіб вивчення матеріалу; теоретичне охоплення; обсяг матеріалу [цит. за 9].

Професор В. Здоровега називає такі критерії поділу журналістських творів на жанри:

1. Об'єкт відображення, тобто конкретний життєвий матеріал, який лягає в основу журналістського твору.
2. Призначення виступу (матеріалу).
3. Масштаб охоплення дійсності, масштаб узагальнення.
4. Особливості літературно-стилістичних засобів вираження задуму.

На специфіку радіожанрів спливає специфіка радіокомунікації. За своєю суттю радіопередача – це акустичне відображення дійсності. В основі його лежать мовлене слово, музика, шуми тощо. Ці компоненти в сукупності характеризують радіожанри взагалі як родові поняття, яке виражає специфіку творчої діяльності на радіо.

Отже, особливості радіожанру визначаються слуховим сприйманням, специфікою радіокомунікації. Основні її моменти – звукове зображення дійсності, усна творчість, можливість безпосереднього впливу на слухача, передача інформації про подію у процесі її розвитку або після того, як звукова картина події і супроводжуюча її розповідь журналіста були записані на магнітну стрічку.

Інші дослідники виділяють такі *особливості жанрів радіожурналістики*:

1. Документальне усне мовлення, яке використовується різними жанрами радіодокументалістики.
2. Акустичне відображення події і місця дії, роль, яку відіграє у журналістському описі події звукова характеристика.
3. Ілюзія участі, яка створюється з допомогою радіотехнічних засобів, журналістських прийомів і справляє на слухача сильний психологічний вплив.
4. Психологічна напруга і емоційна звучання, що досягається за допомогою монтажу, багатим інтонаційним забарвленням усної мови та музичним оформленням.

Різні дослідники намагалися виділити радіожанри. Та всі спроби так чи інакше зводяться до наступної думки: в основі радіожанрів *три основних способи відображення дійсності*:

- 1) повідомлення фактів (новин);
- 2) інтерпретація фактів і подій;
- 3) художньо-публіцистичне розкриття фактів, подій, явищ.

Ці способи відображення дійсності створюють відповідно три відносно стійкі групи жанрів радіожурналістики:

1. Інформаційні: радіоповідомлення, радіозвіт, радіоінтерв'ю, радіорепортаж, радіовиступ, радіоогляд преси.

2. Аналітичні: радіокореспонденція, радіокоментар, радіобесіда, радіоогляд.

3. Художньо-публіцистичні: радіонарис, радіофейлетон, радіокомпозиція, радіофільм, оригінальна радіодрама.

Та слід пам'ятати, що цей поділ є умовним. Жанри постійно розвиваються і вдосконалюються. На практиці досить часто відбувається змішування і взаємодія основних елементів різних жанрів.

2. Радіоповідомлення.

Інформаційне радіоповідомлення повідомляє радіослухачів про суттєву, соціально значущу подію. Якщо провести аналогію з друкованими жанрами, то радіоповідомлення схоже на замітку в періодичній пресі. В основі радіоповідомлення – важлива для громадськості новина. В інформаційному радіоповідомленні йдеться:

- про нові, актуальні події;
- про події, які сталися давно, але з певних причин досі не відомі громадськості;
- про події, які ще мають відбутися;
- про оцінку події, думки про неї відомих людей, спеціалістів.

Репортер має подати факт так, щоб він зацікавив найбільшу кількість радіослухачів. Ракурс подачі матеріалу залежить від вибору журналіста. Однак радіожурналіст повинен поінформувати про новину неупереджено, об'єктивно, правдиво.

В ідеалі журналісти мають подавати соціально значущу інформацію, а не псевдо сенсаційні новини. На жаль, інформаційні радіоповідомлення бувають поверховими, уривчастими. Комерціалізація радіо, як і всіх ЗМІ, веде до спрощення подачі новин, на догоду публіці. Окремі інформаційні служби потрапляють у володіння транснаціональних корпорацій і працюють за правилами великого бізнесу, ігноруючи інтереси національного простору.

Виходячи з того, що первинним, найголовнішим завданням радіоорганізацій є повідомляти, інформувати про суспільно значущі факти, події та явища, радіожурналіст повинен постійно себе запитувати: "Що корисного дає радіослухачам те чи інше інформаційне радіоповідомлення? Які новини є першорядними?"

Для плідної роботи репортера йому слід:

- вміти збирати інформацію;

- мати навички чітко, зрозуміло й цікаво розповідати своїй аудиторії про те, що нового відбулося;
- бути інтелектуалом, постійно працювати над собою;
- добре знати жанрову природу інформаційного радіоповідомлення, його жанрові особливості, ознаки.

Найхарактерніші жанрові особливості інформаційного радіоповідомлення:

- оперативність;
- подієвість;
- актуальність;
- достовірність;
- конкретність.

Ці ознаки вимагають від журналіста професійної орієнтації в усіх сферах життєдіяльності району, області, краю, держави, а також великої мобільності.

Предмет зображення інформаційного радіоповідомлення – факти дійсності. Йдеться в основному про те, що вже трапилось (на відміну від радіорепортажу, в якому йдеться про те, що відбувається зараз, у цей момент, а журналіст є очевидцем чи учасником події). Щоб підготувати інформаційне радіоповідомлення, не обов'язково бути на місці події.

Інформація для радіоповідомлення має бути достовірною, базуватися на точних, конкретних, перевірених фактах, з посиланням на джерело й об'єктивною характеристикою події.

Готуючи інформаційне радіоповідомлення, репортер повинен уміти визначити актуальність події, її новизну в суспільно-політичному житті, а також зорієнтуватися у можливій зацікавленості (незацікавленості) аудиторії новиною.

Готуючи радіоповідомлення, радіожурналіст нічого не повинен брати на віру. Слід *застосовувати перехресний спосіб перевірки фактів*, бо й авторитетна людина, яка повідомила про подію, не застрахована від помилки.

Щоб у радіослухача склалося достовірне, правдиве уявлення про подію, то інформаційне радіоповідомлення повинно бути об'єктивним. Об'єктивність базується на точному, правдивому викладі радіоповідомлення про подію, а не на тому, як бачить або хоче її подати упереджена чи зацікавлена особа. До відображення дійсності (факту, ситуації, проблеми) радіожурналіст повинен підходити чесно, безсторонньо, неупереджено, як літописець і документаліст сучасності. А це зобов'язує його повідомляти про подію за принципом "так було" або "так є". Правда, досягнути об'єктивності досить важко. Емоції, оціночні судження репортера легко можуть проникнути у тканину інформаційного радіоповідомлення. Об'єктивність інформаційного радіоповідомлення виключає інтерпретацію події.

Важливо, щоб радіорепортер завжди знаходив суспільно значущі новини, до яких радіослухачі виявляють інтерес. Треба мати чітке уявлення, які питання є найголовнішими для району, області, краю, держави.

Для того, щоб інформаційне радіоповідомлення зацікавило слухача, репортерів потрібно добре знати "спектр його очікувань". Коли журналіст знає механізм сприйняття соціально значущого радіоповідомлення, то з великого потоку фактів він вибере найвагоміші.

Репортер повинен також вміти писати інформаційне радіоповідомлення доступною мовою, якщо можливо, то уникати незрозумілих термінів, іноземних слів, а в разі крайньої необхідності використання – пояснювати їх. Для інформаційних радіо жанрів потрібно поєднання лаконічності й точності викладу матеріалу. Не можна допускати двозначність трактування повідомлення. Сприймання радіоновин пов'язано зі слухом. Тому кожна фраза повинна бути до кінця продумана, виважена, відточена, щоб її інформаційна насиченість була максимальною.

У радіоповідомленні словам має бути тісно, а думкам – просторо.

Різновиди інформаційних радіоповідомлень.

Залежно від характеру новин, соціального, політичного, культурологічного значення факту, події, явища, ступеня їх повчальності, обсягу інформації, способу викладу матеріалу, мовностилістичних засобів розрізняють такі різновиди інформаційних радіоповідомлень: ***хронікальне, розгорнуте, коментоване, полемічне.***

Хронікальне радіоповідомлення (хроніка) є найкоротшим, воно звучить 10 – 15 секунд, характеризується лаконізмом, інформаційною насиченістю, оперативністю. Зміст повідомлення відповідає на запитання "Що відбулося? Де?" Інколи вказується також "Коли". Це своєрідний "лід". У хроніці немає подробиць, подія не деталізується.

Хронікальне радіоповідомлення дає можливість охопити велику кількість різноманітних суспільно значущих фактів. Темою хроніки може бути будь-яка за масштабами подія. Хронікальне радіоповідомлення – це "зріз з будь-яких найважливіших подій без яких-небудь оцінок і коментарів". Його цінність впливає із суспільної значущості факту, його актуальності, соціальної рельєфності, Привертаючи увагу радіослухачів до події, хронікальне радіоповідомлення втягує їх в оціночний процес. У цьому, насамперед, полягає важливість цього радіожанру.

Розгорнуте радіоповідомлення не тільки інформує про факт, подію, явище, а й розкриває його зміст, суспільно-політичне значення. Зміст кожного розгорнутого інформаційного радіоповідомлення, зазвичай, відповідає на запитання "Що? Де? Коли? Як? Чому? Хто?". Ці запитання природно виникають у радіослухача, як і у будь-якої людини під час безпосереднього щоденного спілкування. Відповідь на запитання "Що відбулося?" становить головний зміст розгорнутого радіоповідомлення.

За змістом розгорнуті інформаційні радіоповідомлення бувають:

- позитивними відгуками про важливі суспільно-політичні події (радіоповідомлення-відгук);
- пропозиціями щодо поліпшення національного життєвого середовища (радіоповідомлення-пропозиція);
- подяками за добротинство (радіоповідомлення-подяка);

Розгорнуте інформаційне радіомовлення може бути озвучене документальним записом з місця події (*озвучене радіоповідомлення*). Композиція озвученого радіоповідомлення залежить від часової послідовності події, що розгортається, або від тематично виділених суттєвих її елементів. Документальні записи в озвученому радіоповідомленні, зазвичай, виступають як моменти події, послідовність яких не залежить від волі автора, і звучання їх подібне звучанню в дійсності. Вони також можуть бути організовані радіожурналістом.

Включення документальних записів, участь у передачі журналіста (правда, не завжди обов'язкова) нерідко дає повід змішувати озвучене радіоповідомлення з радіорепортажем. Але, незважаючи на спільні, на перший погляд, риси, обидва жанри відрізняються один від одного як своїм конкретним призначенням, так і рівнем драматургічності, художності в зображенні події. Озвучене розгорнуте радіоповідомлення призначене головною чином для інформування про загально значущі факти. Тут журналіст переважно інформатор. Він звертає увагу радіослухачів на яскраві, найважливіші моменти події головним чином заради інформаційно-пізнаваного ефекту.

Коментоване радіоповідомлення – це невеликий за обсягом інформаційний матеріал (1 – 2 хв.), у якому не лише сповіщається факт, що характеризує суть події, але й міститься роз'яснення, тлумачення, елемент оцінки цієї події.

Коментоване радіоповідомлення містить у собі два елементи:

- інформацію про факт;
- чиюсь думку про цей факт: автора, коментатора, оглядача, спеціаліста, політичного діяча тощо.

Коментування дає можливість радіослухачеві довідатися, що ховається за фактом (подією) і що з цього приводу думають інші люди. Оціночні судження потрібно виносити за рамки самого радіоповідомлення.

У коментованому радіоповідомленні документальні факти є основою, опорою матеріалу, а аргументація доповнює їх. Але це не фундаментальний аналіз, не глибока оцінка, а роз'яснення, популяризація події. Такі тлумачення можуть бути не лише текстовими, а й усними. Автор коментованого радіомовлення прагне відповісти на запитання: що означає ця новина, її суть, яке її значення для людини, родини, суспільства, України? З цією метою також використовується "метод чесного репортера", тобто автор ділиться своїми думками, міркуваннями з приводу події. Таку радіожурналістику називають "особистісною", "персоніфікованою".

Коментовані радіоповідомлення є дуже потрібними, бо дають можливість одразу ж за інформацією про факт пояснити його значення, Це допомагає радіослухачеві зрозуміти суть факту, з'ясувати для себе його місце у ланцюжку інших фактів, подій, явищ. В. Миронченко називає чотири основних способи коментованої подачі радіоповідомлень:

1. Залучення до тлумачення та оцінки новин офіційної та компетентної особи.

2. Короткий огляд передісторії події, історична, біографічна довідка. Для кращого висвітлення і роз'яснення новини ці дані вміщуються відразу ж після початку радіоповідомлення, в якому її описано. Так створюється тло, на якому виникла, відбувалася й набула завершення ця новина.

3. Уміле узагальнення, за допомогою якого можна одиничне піднести до рівня особливого, загального чи типового.

4. Яскраве порівняння. Діапазон порівнянь у коментованому радіоповідомленні може бути доволі широким – від простого до розгорнутого та контрастного. Застосування їх дозволяє глибше розкрити, яскравіше змалювати зображувану новину [цит. за 9].

Полемічне радіоповідомлення. У полемічному радіоповідомленні наявні не лише оцінка факту, події, а й заперечення чиеїсь позиції, зіткнення поглядів, ідей, концепцій тощо.

Полеміка, дискусія, еkleктика і софістика, – це чотири різновиди суперечки.

Суперечка – це зіткнення думок, позицій, під час якої кожна із сторін аргументовано відстоює своє розуміння проблеми, що обговорюється, і намагається відкинути доводи іншої сторони.

Дискусія – це суперечка, що спрямована на досягнення істини, під час якої використовують тільки коректні прийоми суперечки.

Полеміка – суперечка, що спрямована на перемогу над опонентом, під час якої використовують тільки коректні прийоми.

Еkleктика – суперечка, мета якої досягнення істини, але для цього використовують і некоректні прийоми.

Софістика – суперечка, метою якої є досягнення перемоги над опонентом. Для цього використовують як коректні, так і некоректні прийоми.

Інформаційний жанр – полемічне радіоповідомлення – набуло поширення на радіо в роки незалежної України. Складність його підготовки полягає в тому, що за 1,5 – 3 хв. потрібно аргументовано заперечити опонентові, утвердити у свідомості слухачів свою думку, свою позицію. Хоч полеміка спрямована на пошук істини, наближення до неї та утвердження своєї позиції, потрібно пам'ятати, що перемога помилкової думки, яку здобуто завдяки різним маніпуляціям, – недовговічна і не здатна принести моральне задоволення. Засоби полемічного радіоповідомлення повинні бути коректними, що, на жаль, не завжди відбувається в ЗМІ.

Правила ведення полеміки:

- немає сенсу починати полеміку, коли автор не може сказати нічого нового і не готовий вислухати іншого;

- У доказах мають бути наявні логічні елементи: по-перше, теза, яка відстоюється; по-друге, аргумент, тобто істинне судження, яке не потребує додати доказів; по-третє, будь-яке полемічне радіоповідомлення – це ланцюг суджень, послідовно розвинута думка, система аргументів.

Методика підготовки інформаційного повідомлення.

З лавини подій та явищ треба безпомилково вибрати лише ті, що дійсно нові, вагомі та цікаві.

Вміння шукати інформацію, опрацьовувати її – важлива частина журналістського професіоналізму.

Існує три головні джерела інформації:

- предметно-оречевлене середовище;
- документ;
- людина.

Звідси впливають методи збирання інформації:

- метод спостереження (включене та невключене, відкрите та приховане, систематичне та несистематичне (випадкове), польове та лабораторне;

- метод вивчення документів (історичний, літературний, психологічний, юридичний, лінгвістичний, логічний, текстологічний тощо);

- метод інтерв'ю (складається з трьох етапів підготовки: загального, конкретного, психологічного);

- соціологічний метод (контент-аналіз, експеримент тощо).

Основні джерела радіоповідомлень:

1) власні кореспонденти, які акредитовані в областях України і за рубежом; редактори та кореспонденти, які працюють у штаті інформаційних радіоредакцій; позаштатні кореспонденти;

2) інформаційні агентства (державні, громадські тощо);

3) прес-центри, прес-служби;

4) газети (всеукраїнські, обласні, міські, районні);

5) Інтернет.

Підготовка радіоповідомлення включає старанну перевірку фактичного матеріалу. Щоб правдиво, точно інформувати населення, радіожурналіст повинен бути чесною, акуратною людиною. Необхідно чітко записувати прізвища, імена, по батькові людей, назви політичних партій, громадських організацій, машин, приладів, матеріалів, цифри, географічні назви тощо; не соромитись перепитати, детально з'ясувати, коли щось не зрозуміло. Уточнюють факт в офіційних органах, у кількох осіб (перехресний метод перевірки фактів). Від точності, достовірності фактів, об'єктивної їх оцінки залежить не лише авторитет радіоредакції, сила пізнавально-виховного впливу радіоповідомлень, а й моральний стан людини, колективу, про яких повідомляло радіо.

Інформаційне радіоповідомлення спирається на відповіді на запитання: "Що? Хто? Де? Коли? Чому? Як?".

"Що?" – це подія;

"Хто?" – люди, як опинилися в центрі події;

"Де?" – місце, де відбулася подія, на якій території відчуваються або будуть відчуватися наслідки цієї події;

"Коли?" – час і тривалість події, а також очікуваний ефект у часі;

"Чому?" – пояснення причин події;

"Як?" – відповідь на це запитання може бути подано в описі фактів, які стали причиною або настали за подією (науковим відкриттям, урядовою заявою, ухвалою нового закону).

Масова, публічна інформація повинна бути розрахована на певний рівень уявлень громадськості про ту іншу тему, але не бути нижче цього рівня.

Для того, щоб переданий по радіо матеріал краще сприймався слухачами, потрібно і саме радіоповідомлення будувати таким способом, який дає можливість легше засвоїти закладену в ньому інформацію. Теорія і практика журналістики виробили ряд таких способів, які застосовуються також на радіо.

Один із них: побудова повідомлення відрізками або шарами, кожний з яких містить наполовину менше інформації, ніж закладено, у попередньому. Вираженням цієї концепції є класичне правило "перевернутої піраміди", яке застосовується при підготовці новин і схематично може бути зображено так:

Найважливіше (головний елемент повідомлення).

Розвиток теми (важливе, менш важливе).

Подробиці (обставини, деталі)

Правило "перевернутої піраміди"

Головна ідея або висновки йде на початку радіоповідомлення. Ставка всього матеріалу робиться на перше речення – «лід». Якщо "лід" містить відповіді на кілька запитань, то його називають узагальнюючим. Перше речення повинно бути простим, не дуже довгим. Отже, радіослухачі з першої фрази чи двох-трьох можуть довідатися про суть радіоповідомлення. Наступні речення розташовані за знижувальним ступенем важливості. В кінці матеріалу подаються другорядні подробиці. Це найпоширеніший спосіб подання інформаційних повідомлень.

Наступний спосіб побудови інформаційного радіоповідомлення – за схемою «звичайної піраміди».

Схема «звичайної піраміди»

захоплюючі подробиці

розвиток теми

найважливіше (основний елемент повідомлення)

Таким чином на початку повідомлення журналіст зацікавлює. заінтриговує слухача – радіоповідомлення при цьому будується за принципом поступового нарощування вражень.

Структурна модель побудови радіоповідомлення за схемою "прямокутника"

Інформаційний привід, деталі і головний елемент повідомлення розподіляються серед пояснюючого, коментуючого матеріалу

Такий спосіб переважно застосовується під час підготовки радіоповідомлення на неоперативну тему.

Для всіх трьох схем (способів) побудови інформаційного радіоповідомлення характерним є поділ на основні блоки: вступ (інколи його

називають "вітриною"), головна частина (корпус), кінцівка. Надзвичайно важливим у радіоповідомленні є вступ тому, що саме він визначає, чи буде слухач сприймати радіоповідомлення взагалі. Радіожурналістська практика виробила різні види вступу. Найчастіше готують вступ, який інформує аудиторію про якусь подію, а у головній частині (корпусі) ця інформація логічно розвивається – від найважливіших фактів до менш важливих. Буває також підсумовуючий вступ, який узагальнює причини і результати події, а потім у хронологічному порядку розкривається зміст того, що відбулося. Нерідко вступ будується на цитаті, якщо мова йде про публічний виступ відомої особи (політичного, громадського діяча, вченого, письменника тощо).

Знання охарактеризованих моделей побудови інформаційних радіоповідомлень допомагає радіожурналістам, насамперед, молодим, швидше і ліпше писати свої матеріали. Зрозуміло, що формули в журналістиці – річ умовна і часто навіть безплідна, оскільки мова йде про творчість, а творчість не завжди вкладається у прокрустове ложе формулювань. Ці схеми – лише допоміжний засіб, і вони ще не дають можливості створити свій індивідуальний стиль. Такий стиль може виробитися лише на основі знань, досвіду, національно-моральних переконань, літературного та художнього смаку – словом усього того, чого вимагається для підготовки глибокого та яскравого матеріалу, який не можна написати ні за якими стандартними навчальними формулами. Але не можна написати і без їх знання. Описані вище конструкції інформаційного радіоповідомлення виникли й утвердилися у практиці роботи телеграфних агентств, преси, радіомовлення і телебачення. Приклади можна знайти в інформаційних випусках Національної радіокомпанії України, обласних телерадіокомпаній, приватних радіоорганізацій.

Висновки:

- радіоповідомлення завжди повинні спиратися на важливі, реальні, а не вигадані відомості;
- радіоповідомлення мають бути цікавими, тобто задовольняти індивідуальні інтереси слухачів;
- радіожурналіст повинен знати аудиторію, якій він адресує повідомлення.

Як швидко і правильно написати радіоповідомлення

Для того, щоб оцінити, наскільки вдало підготовлене радіоповідомлення, то треба собі відповісти на запитання:

- Яка головна думка цього радіоповідомлення?
- Що я повинен сказати радіослухачеві, щоб аргументувати або пояснити свою думку?
- Чи є в цьому повідомленні зайве, що не стосується до головної думки?
- Чи є логіка у послідовності речень, і чи допомагає така послідовність пояснити або аргументувати основну ідею?

Щоби радіослухач відчув оперативність інформації, яка звучить в ефірі, застосовують спеціальні прийоми, акцентуючи її подієвий характер:

- згадка в інформаційному повідомленні про час, коли відбулася подія;

- згадка про час, коли отримано інформацію.

Чим швидше новину передають в ефір, тим гостріше і з більшою увагою її сприймають слухачі.

Після того, як змістова підготовка матеріалу закінчена, радіожурналіст опрацьовує його стилістично. Вимоги для радіомовлення:

- будь-яку фразу слухач повинен зрозуміти;
- усі складні, незнайомі слухачам слова і вислови потрібно усунути, а якщо їх використання обов'язкове – пояснити або розшифрувати;

- фрази інформаційних повідомлень повинні бути короткими, зазвичай, містити не більше 10 – 15 слів.

- не всі фрази повинні бути однаково короткими, інакше вони прозвучать уривчасто і будуть погано сприйматися на слух;

- кожне слово кожного радіоповідомлення повинно бути необхідним і виправданим;

- динаміка інформаційного радіоповідомлення досягається, насамперед, уживанням у ньому іменників і дієслів. Якщо під час редагування інформації треба вибрати або дієслово, або дієслівний іменник, перевагу варто надати дієслову.

Наприклад, фразу "Своїм успішним виступом у Берліні капела бандуристів "Думка" завоювала у Німеччині багато шанувальників" варто подати так: "Капела бандуристів "Думка" успішно виступила в Берліні. Вона завоювала багато шанувальників у Німеччині".

- для радіо з одного складного речення ліпше зробити кілька простих, уникаючи, якщо можливо, дієприкметникових і дієприслівникових зворотів, розгорнутих підрядних речень;

- кожна наступна фраза радіоповідомлення повинна логічно продовжувати попередню, тоді інформація створить у слухача картину, яка логічно розвивається, залучить його до співучасті, співпереживання.

Радіо дає можливість використовувати документальні записи, які надають радіоповідомленню великої переконливості. Найбільш вдалим вважається використання запису в інформаційному повідомленні тоді, коли виступ є логічним продовженням попереднього тексту. Причому запис промовця повинен іти за текстом журналіста (диктора) без паузи, через такий проміжок часу, якби журналіст продовжував читати текст далі. Подібний прийом називають *звуковим документальним цитуванням*.

Сприймання радіоматеріалів носить суб'єктивний характер. Кожна людина на основі почутого малює у своїй уяві картину події, спираючись на власний життєвий досвід. Але суб'єктивне забарвлення отриманої інформації знаходиться в межах поданої інформації. Тому в радіоповідомленні, крім інформації про факт як такий, корисно інколи гранично *лаконічно намалювати картину* того, що відбулося або відбувається, тобто дати

відповідь на питання "Як?". Деяке збільшення кількості слів під час опису події дасть змогу слухачу наочніше і точніше уявити собі подію і зрозуміти повідомлення.

Використовуючи в інформаційному радіоповідомленні висловлювання державних, політичних, громадських діячів, варто, наскільки це можливо, частіше *повторювати* у тій чи іншій формі їх імена і посади. Такі повторення потрібні тому, що радіослухач, на відміну від читача газети, не бачить імен, які надруковані в газетному тексті; він потребує неодноразового нагадування про того, кому належить те чи інше висловлювання. Другою причиною, яка створює потребу частого нагадування у різних формах про героя події або про автора певного висловлювання, є велика рухливість аудиторії радіо, а також та суспільна обставина, що радіо слухають без зосередженої уваги.

Творчий процес створення озвученого повідомлення можна розділити на три етапи:

- 1) підготовку;
- 2) організацію;
- 3) запис.

Підготовка містить у собі два аспекти:

- *технічний* (журналіст повинен перевірити стан своєї апаратури, з'ясувати умови і можливості запису, щоби мати у своєму розпорядженні деякий час до початку події і встановити на місці апаратуру).

- *творчий* (журналіст має бути ознайомлений з матеріалом, який допоможе йому орієнтуватися у події).

Організація "сирого" матеріалу для радіоповідомлення

Подія (об'єкт озвученої інформації) може відбуватися досить довго, а радіоповідомлення про неї повинно бути гранично коротким. Отже, треба вміти відбирати з події найтипівіше, вузлові моменти, щоб за 2 – 3 хв. слухачі змогли отримати про неї яскраве і досить повне уявлення. Послідовність висвітлення цих моментів повинна бути найдоцільнішою, відповідати перебігу самої події. Підготовка озвученого радіоповідомлення вимагає від журналіста таких якостей, як спостережливість, фахова вправність, ерудиція.

Абревіатура в радіомовленні. Варто звернути увагу на використання у радіоповідомленнях (радіопередачах взагалі) різних скорочень. Такі скорочення, як ООН, США, СНД, відомі більшості радіослухачів. Але подібних скорочень у політичній мові мало. Значно більше таких, зміст і значення яких відомі небагатьом. Їхне тільки треба подавати повністю, але й, наскільки це можливо, розшифровувати, пояснювати. Звичайно, у кожному конкретному випадку радіожурналіст визначає потребу розшифровки, зважаючи на рівень підготовки передбачуваної аудиторії.

Цифри. З великими труднощами сприймаються на слух і запам'ятовуються цифри. Тому під час підготовки інформаційного радіоповідомлення досвідчений репортер намагається звільнити його від цифр. Він залишає у тексті найважливіші цифри, причому тільки такі, зміст

яких слухач може легко зрозуміти і засвоїти, спираючись на власний практичний досвід. Цифри корисно давати у порівнянні, особливо з тим, що добре відоме слухачеві. Щоб уникнути помилок при читанні, цифри у тексті пишуть словами.

Час. Під час підготовки до випуску інформаційне радіоповідомлення друкують на окремому аркуші паперу. Кожні 15 рядків машинописного тексту становлять приблизно одну хвилину звучання в ефірі. Виходячи з цього, журналіст (випусковий редактор) попередньо підраховує час звучання кожного радіоповідомлення і всього випуску в цілому. Маючи у своєму розпорядженні багато інформаційних радіоповідомлень, надрукованих на окремих стандартних аркушах паперу, черговий редактор має можливість легко оперувати ними, використати їх у тому чи іншому порядку, поєднанні у кількох інформаційних випусках.

На особливості підготовки радіоповідомлення впливають:

- специфічні можливості й обмеження, які створюються мікрофоном і характером комунікатора;

- особливі вимоги до інформації, що передається, з боку реципієнтів, їх можливостями сприймати радіоповідомлення.

Стиль інформаційного радіоповідомлення повинен поєднувати в собі природність, невимушеність і офіційність. "Розмовність" стилю – ідеальна якість кожного матеріалу, призначеного для радіо, але інформаційному повідомленню, в якому головний зміст складають фактичні дані, потрібна певною мірою "офіційна" тональність звучання.

Слід уникати дві крайнощі – холодну протокольність і зайвий "задушевний" побутовізм. У самій природі радіоповідомлення закладена можливість персоніфікувати навіть "найсухіші" новини. На радіо голос перетворюється у психологічний і соціальний паспорт особи, яка спілкується через мікрофон. Інформація, своєрідність мовних зворотів, слів, думок – усе це створює портрет людини, дає слухачеві досить повне уявлення про неї.

3. Радіозвіт.

Призначення і жанрові особливості радіозвіту. Радіозвіт також один з найпоширеніших інформаційних жанрів.

Об'єкт зображення радіозвітів – різного роду засідання (наради, конференції, з'їзди, сесії, зустрічі, симпозіуми).

Радіозвіт – це не протокол, не звичайне переповідання виступів, а вдумливий журналістський виклад обміну думок з метою найповнішого відображення суспільно значущої події, яка виражена словом.

Автор радіозвіту не тільки інформує, про що йшлося під час певної зустрічі, але й має можливість проаналізувати, узагальнити висловлені думки, пропозиції, критичні зауваження, передати атмосферу події, охарактеризувати поведінку її учасників.

У радіозвіті, зазвичай, подають "спресоване", найголовніше, про що говорилося на засіданні, радіослухачі довідуються про квінтесенцію події.

Цей жанр за радянських часів був одним з найнудніших, особливо у газетах. Однак, з настанням Перебудови звіт стає чи не найцікавішим,

найпопулярнішим за змістом жанром журналістики. Особливою популярністю користувалися прямі трансляції по радіо та телебаченню засідань Верховної Ради, численних багатолюдних мітингів, які в Україні називають вічами.

Вимоги до радіозвіту:

Призначення радіозвіту – максимально точно, інформаційно насичено, цікаво, повчально повідомляти про перебіг суспільно значущої події.

У радіозвіті наявне поєднання публіцистичних елементів (публіцистичні відступи радіожурналіста під час розповіді про конференцію) і короткості викладу.

Основні недоліки, які зустрічаються під час роботи з цим жанром – радіозвіт нерідко наближається до радіоповідомлення за формою і методикою відтворення фактів, тож є ризик одноманітності й монотонності, що ускладнює сприймання слухачами радіоматеріалу.

Радіослухач очікує від радіозвіту об'єктивної, "живої", або "активної", інформації про сутність того, що відбулося. Тому, обираючи подію для радіозвіту, радіожурналіст оцінює її, виявляє ставлення до неї, виконує важливу регулятивну функцію. При цьому дотримується вимоги – оперативно, правдиво, точно відтворювати подію, не допускати навіть найменших помилок.

Не менш шкідливим є згладжування у радіозвітах гострих кутів, замовчування критики, яка звучала на конференції, зборах тощо.

Безперечно, важко підготувати радіозвіт про подію, яка триває не одну годину, а час в ефірі обмежений. Радіожурналіст має уважно, продумано відокремити головне, оминаючи другорядні деталі, загальні фрази, які мало про що говорять.

Різновиди радіозвітів

Радіозвіти за формою подачі, змістовим наповненням неоднорідні. Видова характеристика радіозвітів зумовлена творчим задумом автора й особливостями відображення дійсності. Залежно від мети, яку висуває перед собою радіоорганізація, звіт може мати лише *інформаційний* або *аналітичний* характер.

Короткий хронікальний радіозвіт – найоперативніше, найлаконічніше повідомляє про подію (збори, нараду, конференцію, мітинг тощо), яка відбулася сьогодні або вчора. Він дуже схожий на розгорнуте (розширене) радіоповідомлення. Короткий хронікальний радіозвіт оперативно розкриває суть, політичну спрямованість події, але не дає повного, детального уявлення про неї. Перші речення – це повідомлення про саму подію: у живому мовленні виділяються голосом репортера (ведучого передачі). Нерідко хронікальний радіозвіт передує розгорнутому звіту, викликаючи таким чином інтерес у радіослухачів до майбутньої всебічної розповіді про подію.

Інформаційний (загальний розгорнутий) радіозвіт – подає точне й найповніше відтворення події з усіма її подробицями у відповідній часовій послідовності. У таких радіозвітах розповідається, зазвичай, про події

політичного та суспільного життя, що мають офіційний характер. Автор такого радіозвіту точно, докладно повідомляє про те, що відбулося. Хоч немає авторського коментаря, його позиція виявляється через більшу чи меншу деталізацію повідомлення, добір фактів, деталей, подробиць.

Прямі інформаційні (загальні розгорнуті) радіозвіти характеризуються послідовним, досить таки повним викладом, документальним відображенням події.

Для якісної підготовки радіозвіту автор повинен дуже добре орієнтуватися в ситуації і відібрати з великої кількості фактів найбільш значущі, принципово важливі.

У прямому інформаційному (загальному розгорнутому) радіозвіті може повністю прозвучати головна доповідь або її уривки, цілі виступи чи їх уривки або стислий переказ доповіді, виступів.

Прямі радіотрансляції (наживо) на відміну від прямого інформаційного (загального розгорнутого) радіозвіту повністю відтворюють подію.

Аналітичні звіти. У таких звітах радіожурналісти намагаються згрупувати, зіставити, оцінити, проаналізувати те, про що говорилося на засіданні, висловити своє ставлення до проблеми.

Аналітичні радіозвіти поділяють на *тематичні* та *проблемні*.

Тематичний радіозвіт: автор виділяє із великої розмови головну тему, до уваги може братися один або декілька виступів, що дає можливість вводити у матеріал власний аналіз, додаткові факти, найповніше висловити особисті враження. Практикується розгляд кількох питань, пов'язаних між собою. Висвітлення перебігу події у тематичному радіозвіті може бути неповним і не відповідати дійсному її розвитку у часі. Такий радіозвіт здебільшого суб'єктивний.

Проблемний радіозвіт – важлива форма постановки актуальних питань з різних сфер життєдіяльності України. Повідомлення про подію, виступи на зборах є лише приводом для підготовки радіозвіту. Радіожурналіст бере до уваги тільки окремі думки, пропозиції, критичні зауваження промовців, звертає увагу на деякі поведінкові елементи – настрої, тон доповіді та виступів, використовує для підготовки радіозвіту також деякі додаткові, нові факти. Хоч аналіз у проблемному радіозвіті виходить за межі основної події, проте він пов'язаний з нею, розкриває ті чи інші її риси, характер, спрямованість. Зосереджуючи увагу на питаннях важливого суспільного звучання, автор дає оцінку події, що послужила приводом для підготовки проблемного радіозвіту. Робота над таким радіозвітом вимагає від журналіста ширшої ерудиції, здатності до аналітичного мислення й відповідного авторитету.

Існує три типи радіозвіту.

У *першому* – суть доповіді, промов, документів передають без будь-яких цитат. Повідомляють про конференцію, коротко розповідають про зміст доповіді, виступів, документи, які ухвалила конференція.

У *другому* типі радіозвіту зміст доповіді, виступів, документів не лише викладають, а й цитують. У *третьому* типі – найважливіші промови

відтворюють повністю. У відтворенні цитат (авторське "виконання") виявляється специфічність радіозвіту –слухач чує не тільки те, про що говорить виступаючий, але й як він говорить. Його голос передає його ставлення до того, що обговорюють на форумі. Якщо передається повністю доповідь, виступи, то разом з ними чути реакцію залу. Це вже такий елемент, який зближує відображення дійсності з природним перебігом події, елемент, який можна назвати репортажним, але це не повинно вести до змішування цих двох жанрів. На практиці нерідко радіозвіт оголошують як радіорепортаж на тій підставі, що він записується на місці події.

Методика підготовки радіозвіту. Підготовка радіо звіту включає задум, вибір теми, створення відповідної концепції, написання твору. Однак, робота над радіозвітом має ряд особливостей.

Радіоредакція визначає, про яку подію підготувати радіозвіт. Нерідко називаються головні питання, що повинні стати основою майбутнього матеріалу. Під час попередньої підготовки уточнюється тема радіозвіту. Остаточна кристалізація її відбувається на зборах. Тут головним чином здійснюється розробка теми. Зіставляючи виступи, оцінюючи їх, порівнюючи почуте на зборах з прочитаним і почутим до зборів, автор формулює думки, виробляє позицію. У процесі вибору і розробки теми також визначають різновид радіозвіту, його композицію. Однак, є чимало прикладів, що остаточний варіант радіозвіту "народжується" в радіоредакції. Найновіші технічні засоби дають можливість радіожурналістові записувати весь перебіг зборів і водночас осмислювати, занотовувати найцікавіше, найважливіше, щоб звернути увагу на записане на магнітній стрічці під час монтажу матеріалу. Після зборів радіожурналіст обов'язково уточнює порядок денний, прізвища і посади виступаючих, цифри, факти, назви тощо. Не залишає поза увагою жодного нез'ясованого питання. Ознайомлюється з доповіддю, ухвалою зборів. Бере інтерв'ю в учасників події.

Для роботи над радіозвітом вимагається оперативність, висока літературна майстерність, морально-психологічна, інтелектуальна, професійна готовність радіожурналіста. Не кожен може бути спеціалістом у всіх жанрах, але підготувати добрий радіозвіт зобов'язаний уміти кожен радіожурналіст. Це вимагає ґрунтового знання питання, про яке йшлося на зборах, уміння виокремити головне та дохідливо про нього розповісти.

Немає єдиних вимог стосовно того, в якому обсязі варто викладати у радіозвіті зміст доповіді чи скільки хвилин давати у записі. Це залежить від політики радіоорганізації, різновиду звіту. Не применшуючи актуальності та вагомості доповіді, варто підкреслити, що нерідко саме у виступах є багато цікавих фактів, думок, корисних порад, пропозицій, критичних зауважень, спрямованих на поліпшення роботи. Підтримка радіоорганізацією виступаючого сприяє підвищенню його громадської активності.

Радіожурналіст приходять на збори (нараду, конференцію тощо) з конкретною метою –підготувати позитивний радіозвіт. Але буває й так, що збори організовані погано. Що ж робити? "Підтягнути" їх у майбутньому радіозвіті чи взагалі нічого про цю подію не говорити по радіо? Обидві

позиції неправильні. Треба розповісти про збори об'єктивно, щоб на цьому прикладі показати, як їх не варто проводити. Це може бути проблемний (критичний) радіозвіт. Безперечно, необхідно пам'ятати, будь-яке критичне зауваження на адресу зборів повинно бути доказовим і справедливим. Зрозуміло, що конкретність критики не зводиться лише до згадування тих ч: інших прізвищ. Важливо зберегти, донести до радіослухача зміст, суть критичного виступу, домогтися, щоб критика була переконливою, давала привід для роздумів. Водночас радіожурналіст зобов'язаний відрізнити критику здорову, конструктивну від критиканства, замаскованої або відкритої демагогії.

Осмислюючи побачене та почуте на зборах, радіожурналіст не має права забувати про важливий обов'язок – підтримувати все цінне, позитивне висловлене виступаючими, що стосується питання українського державного будівництва, функціонування органів влади, розвитку, утвердження національного життєвого середовища, української мови, культури, духовності. Адже збори, конференція, сесія – це кваліфіковане обговорення соціально-економічних, наукових, виробничих, культурологічних, морально-духовних проблем, втілене у пункти і параграфи ділової ухвали, рекомендацій, програму завтрашніх дій. І від радіожурналіста вимагається у проблемному чи тематичному радіозвіті глибоко, всебічно проаналізувати суть пропозицій, прийнятих рішень; відмежувати головне від другорядного, підтримувати те, що спрямоване на поліпшення умов життя населення, утвердження демократичних засад розвитку соборної України, Зробити це можна тоді, коли знаєш, про що пишеш.

На зборах (конференціях, симпозіумах тощо) виступають по-різному. Одні явища схвалюють, інші – гнівно критикують, треті – висміюють, четверті – не зауважують, залишають збоку, хоч інколи саме вони заслуговують на увагу. Щоб передати дух, настрої, цілеспрямованість розмови (дискусії, полеміки) образно і цікаво, найчастіше використовують прямий інформаційний (загальний розгорнутий) звіт.

Радіозвіти зі судових засідань подаються так, щоб викликати у радіослухачів огиду до злочинності, корупції, зловживань і вселити в них віру в те, що будь-який злочин, як би хитро він не був задуманий і здійснений, неминуче буде розкритий, а винних покарано. Не смакування сенсаційних подробиць, не мимовільне захоплення спритністю злочинця, не скрупульозний виклад його пригод, а соціально-психологічний аналіз причин спустошення душі, тягар наслідків злочину для суспільства, громади, окремих людей і особисто для злочинця, його беззастережна приреченість у всіх випадках і за будь-яких умов – ось що важливе і необхідне у **судовому радіозвіті**. Судові повідомлення по радіо не повинні займати багато часу. Необхідно, щоб кожний радіозвіт із суду (найчастіше, короткий хронікальний), окрім інформації про конкретну судову справу, злочин і покарання, пропагував основи права, виховував повагу до українського закону.

Оперативність, суворі документальність, інформаційна насиченість звіту несумісні з неохайністю, розхристаністю викладу. Навпаки, вони передбачають точність у викладі думки, вимогливість до слова, тобто високу культуру в роботі. "Змішувати факти й коментарі в тексті неприпустимо!" [цит за 9]. Для того, щоб радіослухачі мали досить повне уявлення про зміст, розвиток події, щоб передати його найважливіші моменти, радіожурналіст записує перебіг події на магнітну стрічку (повністю або вибірково). Це залежить від актуальності того, що відбувається, від осіб, які беруть участь в обговоренні проблеми. Як уже зазначалося, основна робота журналіста над радіозвітом полягає в умінні оцінити виступи ораторів.

Потрібно враховувати й особливості запису при великому скупченні людей: вибір точки, місця для встановлення мікрофона, можливість оперативної заміни касет. Досвідчені радіожурналісти не все підряд записують, а, орієнтуючись у ситуації, вмикають мікрофон у найвідповідальніші моменти. Правда, це часто загрожує втратами: "з'їданням" початку фраз, уривками висловів...

Загалом, робота журналіста над радіозвітом продиктована особливостями радіокомунікації: вміти робити багато тут, зараз же, під час запису учасників події. Із відібраних записів перевага надається найяскравішим виступам, при цьому враховується й якість запису. Потім журналіст разом з оператором монтує, збирає весь матеріал у радіостудії, записує свій текст, чергуючи його в хронологічному порядку з фрагментами документальних записів учасників події. Варто мати на увазі, що під час такого монтажу спостерігається невідповідність фону запису в залі (шум, атмосфера) із записом у радіостудії (спеціальна акустика). Тому радіожурналісти вдаються до маленьких хитрощів: "підкладають" його під свій виступ у студії, створюючи вигляд прямої трансляції.

У сучасних умовах радіожурналіст може вільно викладати зміст події, збагачуючи її додатковими фактами та урізноманітнюючи форми подачі матеріалу. В одному випадку доцільно використати хронікальний радіозвіт, в іншому потрібно підготувати прямий інформаційний (загальний розгорнутий) радіозвіт, в якому охопити весь комплекс питань, порушених на зборах, у третьому – тематичний або проблемний, у четвертому – обмежитись подачею якогось одного, особливо цікавого, виступу на зборах, у п'ятому – дати репліку з приводу того чи іншого виступу або прокоментувати його. Однак, свобода вибору зовсім не відкидає відповідальності за переданий по радіо матеріал. За всіх обставин радіожурналіст несе моральну відповідальність за сказане слово, він повинен володіти високими професійними якостями: політичною зрілістю, національною свідомістю, патріотизмом, вдумливістю, моральністю, літературною майстерністю тощо. Тільки за таких умов інтелектуальна, теоретична підготовка вказує правильний шлях у лабіринті фактів і творчому процесі. Адже "правда не проаналізованого і не осмисленого факту ще не здатна дати повного і глибокого уявлення про правду життєвого, суспільного явища, яке за цим фактом стоїть".

КОМПЛЕКС КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ (ККР) ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗАЛИШКОВИХ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ, ЗАВДАНЬ ДЛЯ ЗМІСТОВНО-МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Модульна контрольна робота №1 із дисципліни «Основи теле- та радіожурналістики»

1. Регулярне радіомовлення в Україні було започатковано:
 - А. 21 грудня 1934 року
 - Б. 20 вересня 1924 року
 - В. 17 жовтня 1926 року
 - Г. 16 листопада 1924 року
2. Юридично визнана територія держави, яка є сувереном щодо поширення на цій території сукупності текстової, звукової, аудіовізуальної та ілюстрованої інформації через канали засобів масової комунікації – це:
 - А. інформаційний простір
 - Б. інформаційне джерело
 - В. інформаційні технології
 - Г. інформаційне суспільство
3. Розрізняють такі типи слухання радіо:
 - А. пошукове, вибіркоче, фонове, селективне
 - Б. пошукове, селективне, фонове, зосереджене
 - В. вибіркоче, фонове, зосереджене
 - Г. селективне, пошукове, фонове
4. Функція радіомовлення, яка спрямована на виявлення загальних для аудиторії цінностей, обговорення шляхів вирішення загальних проблем, протидія небезпечним для суспільства тенденціям називається:
 - А. естетичною функцією
 - Б. виховною функцією
 - В. просвітницькою функцією
 - Г. інтегруючою функцією
5. Найоперативніший і найпростіший радіожанр, за допомогою якого інформують про різноманітні суспільно важливі та цікаві новини з метою задоволення пізнавальних потреб радіослухачів – це:
 - А. радіоповідомлення
 - Б. радіозвіт
 - В. радіовиступ
 - Г. радіоогляд
6. Інформаційне радіоповідомлення має відповідати таким вимогам:
 - А. свіжість, точність, доказовість, об'єктивність
 - Б. лаконічність, експресивність, образність
 - В. логічність, доказовість, аргументація
 - Г. точність, узагальненість, однозначність
7. Вид радіоповідомлення, який звучить 10-15 секунд і характеризується лаконізмом, інформаційною насиченістю та оперативністю називається:
 - А. хронікальне радіоповідомлення

- Б. розгорнуте радіоповідомлення
 - В. коментоване радіоповідомлення
 - Г. полемічне радіоповідомлення
8. Динаміка інформаційного радіоповідомлення досягається:
- А. за рахунок використання дієслів
 - Б. за рахунок використання прикметників, емоційно-оцінних слів
 - В. за рахунок використання особових та присвійних займенників
 - Г. за рахунок використання іменників
9. Жанр радіомовлення, що не лише повідомляє, але й аналізує, оцінює важливі суспільно-політичні події, для яких характерна дія, виражена у слові.
- А. радіозвіт
 - Б. радіоповідомлення
 - В. радіоогляд
 - Г. радіоповідомлення
10. Визначте, які з наведених ознак характерні для радіоінтерв'ю:
- А. є результатом праці журналіста і співбесідника, має діалогічний характер;
 - Б. є лаконічним, інформаційно насиченим, за тривалістю не перебільшує 1-2 хвилин
 - В. інформує про факт, подію, розкриває її суспільно-політичне значення
 - Г. розтлумачує факт або подію, заперечує чийсь позицію, погляди тощо
11. Наявність звукової документальної картини події, шумів, які передають атмосферу, обставини події характерні для:
- А. радіовиступу
 - Б. радіозвіту
 - В. радіорепортажу
 - Г. радіоогляду
12. Тривалість радіовиступу складає:
- А. 2-4 хв.
 - Б. 6-7 хв.
 - В. 7-10 хв.
 - Г. 10-12 хв.
13. Сила звуку, висота тону, тембр голосу, інтонація впливають на:
- А. розуміння інформації
 - Б. запам'ятовування інформації
 - В. сприймання інформації
 - Г. привернення уваги
14. Найбільшим потужним засобом масової інформації, основою діяльності якого є активне сприяння реалізації державної політики в усіх сферах соціально-економічного, культурного та міжнародного життя незалежної Української держави є:
- А. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення
 - Б. Національна радіокомпанія України
 - В. Всесвітня служба радіомовлення України
 - Г. Національне радіомовлення України

15. За змістом Українське радіо надає перевагу програмам:
- А. аналітичного характеру
 - Б. політичного характеру
 - В. освітньо-пізнавального характеру
 - Г. національного характеру
16. Усталений тип твору, який склався історично і відзначається особливим способом освоєння життєвого матеріалу, характеризується чіткими ознаками структури – це:
- А. композиція
 - Б. жанр
 - В. нарис
 - Г. звіт
17. Думка компетентної людини, журналіста або фахівця, про подію, явище, факт – це:
- А. висловлення
 - Б. зауваження
 - В. замітка
 - Г. коментар
18. До якої групи радіожанрів належать *замітка, огляд преси, радіозвіт, радіоінтерв'ю* :
- А. інформаційні
 - Б. аналітичні
 - В. художньо-публіцистичні
 - Г. діалогічні
19. До якої групи радіожанрів належать *радіонарис, радіофейлетон, радіокомпозиція, радіофільм*:
- А. інформаційні
 - Б. аналітичні
 - В. художньо-публіцистичні
 - Г. діалогічні
20. Визначте до якого жанрового різновиду радіомовлення належить наведений фрагмент тексту: *«Чотириста сімдесят однієї гривні в Україні може досягнути рівень прожиткового мінімуму у наступному році. "Факти" зазначають, що проект закону про бюджет 2006 практично готовий і в ньому уже вказано відповідну суму для прожиткового мінімуму, розрахованому на основі показників інфляції, яка наступного року, за даними Міністерства економіки, може скласти трохи більше 9 відсотків».*
- А. радіоповідомлення
 - Б. радіозвіт
 - В. радіовиступ
 - Г. радіоогляд

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА №2

Рівень I

1. Перший абзац голосового репортажу має назву:
новинний мікс

підводка
резервний матеріал
заголовок

2. Візуальне особисте звернення репортера до глядацької аудиторії називають:

виступом
діалогом
стендапом
лінійним зверненням

3. Як ще називають інтерв'ю матеріалі?

синхрон
перебивка
лінія зйомки
зворотній план

4. Бесіда, вибудована за певним планом через безпосередній контакт з респондентом з обов'язковою фіксацією відповідей – це:

інтерв'ю
розмова
бесіда
~презентація

5. Новини, щоз'являються перед очима:

екстрені
надзвичайні
новобудови
вокс-поп

Рівень II

1. Назвіть та коротко опишіть основні етапи створення новин для телефіру.

2. Які вимоги (назвіть чітко) висуваються до телеведучих?

3. Назвіть основні жанри телефіру.

Рівень III

Яку форму презентації Ви би обрали для телепроекту «Я студент МНУ». Обґрунтуйте.

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ, ПРАКТИЧНИХ І ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

ТЕМА: ЖУРНАЛІСТИКА – ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

ПЛАН:

1. Історія становлення журналістського жанру у світі та в Україні.
2. Роль журналістики в духовному, політичному, економічному, культурному та естетичному житті суспільства.
3. Форми журналістської діяльності: загальний огляд. Система ЗМІ.
4. Інформація та специфіка її подачі в журналістиці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Корконосенко С.Г. Основы журналистики: Учебник для ВУЗов. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 308с.
2. Кривошея Г. Печать, радио, телевидение. В понятиях и категориях. – Львів, 1992. –321с.
3. Михайлин І.Л. Основы журналистики: Підручник. Вид. 3-е доп. і поліпш. – К., 2002. – 284 с.

Завдання:

1. Визначте та обґрунтуйте основні тенденції розвитку журналістики в Україні.
2. Спробуйте виокремити позитивні та негативні риси сучасної української журналістики. Проілюструйте Ваші припущення прикладами (фактами).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2

ТЕМА: СПЕЦИФІКА РАДІО ЯК ЗАСОБУ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

ПЛАН:

1. Особливості радіокомунікації.
2. Специфіка і виражальні засоби радіомовлення.
3. Типи слухання радіо: пошукове, зосереджене, вибіркоче, фонове.
4. Історія радіо жанру в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Багиров Э., Ружников В. Основы радиожурналистики: учебник / Э. Багиров, В. Ружников. – М., 1984. – 348 с.

2. Безчотнікова С. В. Технології сучасного комерційного радіомовлення: функціональний тип, формат, контент / С. В. Безчотнікова // [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/is/2011_13/Bezchotn.pdf

3. Гоян О. Я. Основи радіожурналістики і радіоменеджменту: підручник / О. Я. Гоян. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. – 190 с.

4. Качкан В. А., Лизанчук В. В. Особливості підготовки матеріалів для радіо і телебачення : навч. посібн. / В. А. Качкан, В. В. Лизанчук. – Львів : Редакційно-видавнича група ун-та, 1987. – 68 с.

5. Лизанчук В. В. Радіожурналістика: засади функціонування : підручник / В. В. Лизанчук – Львів: ПАІС, 2000. – 366 с.

6. Лизанчук В. Основи радіожурналістики : підручник / В. В. Лизанчук. – К.: Знання, 2006. – 689 с.

7. Омеляненко Ю. І. Телерадіомовлення України: шляхи становлення і розвитку / Ю. І. Омеляненко. – К., 1997. – 198 с.

Завдання:

1. У вигляді схеми, таблиці тощо проілюструйте найхарактерніші особливості функціонування радіомовлення.

2. Законспектувати статтю Віктора Набрusco “Українське радіомовлення в електронному просторі України: штрихи до трансформації суспільних відносин”.

3. Опишіть «інформаційний вибух» в історії радіо? Чому він співпав із творчим застоєм у сімдесяті?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3

ТЕМА: СТРУКТУРА СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО РАДІОМОВЛЕННЯ. ФУНКЦІЇ РАДІОМОВЛЕННЯ.

План:

1. Поліфункціональність радіо. Структура радіомовлення в Україні (радіомовлення за формою власності, громадське радіомовлення, Інтернет-радіо).

2. Класифікація функцій радіомовлення.

3. Система інформаційних функцій радіомовлення:

а. власне інформаційна,

б. рекламна.

4. Функції забезпечення соціального управління суспільством:

а. інтегративна,

б. функція вираження і формування громадської думки,

- в. комунікаційна,
- г. виховна,
- д. агітаційно-пропагандистська,
- е. організаторська.

5. Способи і форми їх реалізації, трансформація в системі сучасного радіомовлення.

- ❖ Культурно-просвітницькі функції:
 - а. естетична,
 - б. просвітницька,
 - в. розважальна,
 - г. рекреативна.
- ❖ Вплив функцій на побудову мережі мовлення, форматування структури і змісту програм радіомовлення.
- ❖ Функції радіомовлення та законодавство у сфері ЗМІ.

Завдання:

Проілюструвати реалізацію кожної функції радіо прикладами конкретних радіопрограм (5 різних передач).

Виписати із Закону України "Про телебачення і радіомовлення" статті, що регламентують виконання аналізованих функцій радіо

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гоян О. Я. Основи радіожурналістики і радіоменеджменту: підручник / О. Я. Гоян. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. – 190 с.
2. Лизанчук В. В. Радіожурналістика: засади функціонування : підручник / В. В. Лизанчук – Львів: ПАІС, 2000. – 366 с.
3. Миронченко В. Основи інформаційного радіомовлення : підручник / В. Миронченко. – К., 1996. – 400 с.
4. Музыря А. А. Искусство слышать мир / А. А. Музыря. – М. , 1989. – 234 с.
5. Радиожурналистика : учебник /Под ред. А. Шереля. – М.: Изд-во Московського ун-та, 2000. – 400 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4-5

ТЕМА: ЖАНРИ ТА ФОРМИ РАДІОЖУРНАЛІСТИКИ

Мета: розглянути основні принципи поділу на жанри в радіожурналістиці, вивчити основні ознаки інформаційних жанрів та

звернути увагу на ознаки кожного жанру окремо, дослідити специфіку вироблення передач визначених жанрів.

Ключові слова: інформаційний жанр, радіозвіт, радіо-інтерв'ю, радіорепортаж, радіовиступ, радіоогляд преси.

ПЛАН:

1. Жанр як певний тип журналістського твору.
2. Диференціація понять “жанр” і “форма”.
3. Різновиди жанрів (інформаційні та аналітичні).
4. Інформаційні радіожанри. Радіоповідомлення.
5. Радіозвіт. Радіо-інтерв'ю.
6. Радіорепортаж. Радіовиступ.
7. Радіоогляд преси.
8. Аналітичні жанри. Загальна характеристика.
9. Радіокореспонденція.
10. Радіокоментар.
11. Радіобесіда.
12. Радіоогляд.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Багиров Э., Ружников В. Основы радиожурналистики: учебник / Э. Багиров, В. Ружников. – М., 1984. – 348 с.
2. Бараневич Ю. Жанры радиовещания: проблемы становления, формирования, развития / Ю. Д. Бараневич. – К.: Высшая школа, 1978. – 194 с.
3. Здоровега В. Теорія і практика журналістської творчості: підручник / В. Й. Здоровега. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Львів : ПАІС, 2005. – 268 с.
4. Миронченко В. Основи інформаційного радіомовлення : підручник / В. Миронченко. – К., 1996. – 400 с.
5. Смирнов В. Формы вещания: Функции, типология, структура радиопрограмм: учеб. пособие / В. Смирнов. – М. : Аспект-Пресс, 2002. – 234 с.

ЗАВДАННЯ:

1. За поданим планом (Додаток 1) проаналізувати інформаційний випуск на державному і приватному радіо (для аналізу необхідно записати випуск).
2. Прослухати 2-3 різноманітні програми по радіо. Охарактеризувати їх жанрову приналежність.

3. Проаналізувати інформаційну та аналітичну радіопередачі (наприклад, використовуючи записи) довести їх приналежність до цієї жанрової групи.

4. Написати власний приклад однієї з розглянутих видів радіопередач. Записати її на диктофон (робота в групах).

ДОДАТОК 1
ЯКІСНИЙ АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЙНОГО
ПОВІДОМЛЕННЯ
НА РАДІО _____

ові-	І	ві-	С	Ф	Д	А	ока-	начи-	З	Т
дом-	ип	ж	ор	жер	налі-	ока-	ока-	начи-	агаль-	рива-
ення	нови	новин	новин	жерел	т	іза-	іза-	ість	н	ість
тема)	н	ість		о	ич-	ія			вражен	
					ість				-	
									н	
									я	

Зміст таблиці:

Повідомлення (тема) + персона

Тип новини: подія (); реакції; оцінки (); заяви; плани; наміри; анонси; тематичний репортаж; нове знання.

Свіжість: пряме включення; нове (ексклюзив); учорашнє; уже сьогодні повідомлялося; давно мусується.

Формат новини: дикторський; коментар експерта; інтерв'ю; репортаж з місця події.

Джерело: офіційна інформація; інформгентства; прес-конференція; брифінг; власна інформація; мережна інформація; хроніка, документ; інший ЗМІ; Інтернет; інформація з організацій, корпорацій; джерело не зазначене.

Аналітичність: коментар; аргументи і оцінка; причини і зміст; прогнози; без аналізу.

Локалізація: з центру; з регіону (...); з країн минулого СРСР (...); закордонна (...).

Значимість: соціальна; політична; культурна; змістовна; економічна; локальна; екзистенціальна; правова; ціннісна; історична; комунікативна; інтерактивна; незначна.

Загальне враження: позитивне (+); нейтральне (0); негативне (-).

Тривалість сюжету: (у хвиликах).

ТЕМА: СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РАДІО МАТЕРІАЛІВ

ПЛАН:

1. Виразальні засоби журналістики – усне слово, природні шуми, музика.
2. Монолог як усна форма спілкування, його специфіка в радіомовленні
 - а. безпосередньо-контактний та посередньо- контактний;
 - б. дикторський і авторський;
 - в. монолог як вид розповіді, зверненої до самого оповідача,
 - г. монолог повідомляючий та монолог переконуючий.
3. Діалог як тип організації усного мовлення.
 - а. діалог з домінантою висловлення,
 - б. діалог-переконання,
 - в. діалог-взаємодоповнення,
 - г. діалог-диспут,
 - д. сократівський діалог,
 - е. катехізисний діалог.
4. Представлення дійових осіб та зверненість до аудиторії.
5. Особливості викладу новин на радіо: від подачі основної суті повідомлення до деталей та подробиць.
6. Найсильніші, точні та зайві слова, доцільний порядок слів у реченні, промовисті деталі в радіоповідомленні.
7. Часові категорії.
8. Використання займенників, цитат, посилань, цифрових даних, аббревіатур і скорочень у радіоматеріалах.

ЗАВДАННЯ:

1. Проілюструвати різні типи монологів та діалогів прикладами з радіопередач
2. Охарактеризувати виразальні засоби радіо на матеріалі конкретної передачі (М. Жулинський), відзначити роль шумів, музики, особливості використання цитат, а також порядку слів, часових категорій, займенників.
3. Написати сценарій радіопередачі, діалогічної за типом організації усного мовлення, використовуючи займенники, цитати, аббревіатури. Записати його виконання (робота в парах).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонова О. Комунікативна роль і функції мемуарних елементів у циклі радіопередач Миколи Жулинського „Українська література: вчора і

сьогодні” / О. В. Антонова // Теле- та радіожурналістика. – 2010. – № 9. Ч. 1. – С. 128 – 134.

2. Гоян О. Я. Основи радіожурналістики і радіоменеджменту: підручник / О. Я. Гоян. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. – 190 с.

3. Дворянин П. Звукова атмосфера у радіотворчості // Теле- та радіожурналістика. – 2009. – № 8. – С 145 – 150.

4. Лизанчук В. В. Радіожурналістика: засади функціонування : підручник / В. В. Лизанчук – Львів: ПАІС, 2000. – 366 с.

5. Радіожурналістика : учебник /Под ред. А. Шереля. – М.: Изд-во Московського ун-та, 2000. – 400 с.

6. Смирнов В. Формывещания: Функции, типология, структура радиопрограмм: учеб. пособие / В. Смирнов. – М. : Аспект-Пресс, 2002. – 234 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7

ТЕМА: ЖАНРИ ТЕЛЕВІЗІЙНОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ

ПЛАН:

1. Принципи визначення жанрів. Інформаційні, аналітичні, художні жанри. Нові жанри сучасного телебачення.
2. Синкретизм тележанрів:причина та наслідки.
3. Види інформації в контексті телемовлення.
4. Вимоги до новин наТБ. Джерела інформації.
5. Репортаж як ключовий жанр телемовлення.
6. Новинний блок та особливості роботи над ним.
7. Група аналітичнихжанрів.
8. Художньо-документальні жанри.
9. Ігрові жанри сучасного телебачення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Багиров Э. Очерки теории телевидения. – М.: Искусство, 1978.
2. Буданцев Ю. Теория и практика журналистики и массовых информационных процессов. – М., 1993.
3. Голядкин Н. Творческая телереклама. Из американского опыта. – М., 1998.
4. Егоров В. Терминологический словарь телевидения: Основные понятия и комментарии. – М., 1997.
5. Ильин Р. Основы телевидения. – М.: ВГИК, 1976.
6. Канюка С., Ілляшенко М. Тележурналістика: документальний фільм. – К., 1992.

7. Кузнецов Г. Так работают журналисты ТВ: Учеб. пособие. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2000.
8. Сучасна українська журналістика: Поняттєвий апарат / За ред. А. З. Москаленка. – К., 1997.
9. Телевизионная журналистика: Учебник. – 2-е изд. – М.: Изд-во МГУ, 1998.
10. Цвик В. Телевидение: системные характеристики. – М., 1998.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №8-9

ТЕМА: ТЕЛЕЖУРНАЛІСТИКА У СИСТЕМІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

ПЛАН:

1. Телебачення в системі ЗМІ (Телевізійна журналістика і масова інформація. Специфіка телебачення як різновиду засобів масової комунікації. Особливості технічного постачання телевізійного сигналу (ефірне телебачення, кабельні мережі, супутникові телеканали). Програмна політика телеканалів. Розвиток громадського телемовлення. Телебачення як об'єкт культурології та соціології.).

2. Функції телебачення (Функції засобів масової інформації. Специфіка функціональної сфери телебачення в системі ЗМК. Типологія функцій телебачення. Інформаційні функції телебачення. Соціальна група функцій: інтегративна, комунікаційна, організаторська, виховна, формування громадської думки. Культурно-просвітницькі функції: естетична, просвітницька, розважальна, рекреативна.).

3. Історія розвитку телемовлення (Основні етапи розвитку телевізійних технологій у світі. Відкриття радіо і кіно та їх вплив на появу телебачення. Історія тележурналістики (проблема періодизації). Становлення державного телемовлення в Україні .Телебачення як процес поширення інформації).

4. Вимоги до новин наТБ. Джерела інформації. Новинний блок та особливості роботи над ним.

5. Репортаж як ключовий жанр телемовлення.

6. Майстерність диктора і ведучого. Особливості роботи ведучого прямого ефіру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Багиров Э. Очерки теории телевидения. – М.: Искусство, 1978.
2. Буданцев Ю. Теория и практика журналистики и массовых информационных процессов. – М., 1993.

3. Голядкин Н. Творческая телереклама. Из американского опыта. – М., 1998.
4. Егоров В. Терминологический словарь телевидения: Основные понятия и комментарии. – М., 1997.
5. Ильин Р. Основы телевидения. – М.: ВГИК, 1976.
6. Канюка С., Ілляшенко М. Тележурналістика: документальний фільм. – К., 1992.
7. Кузнецов Г. Так работают журналисты ТВ: Учеб. пособие. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2000.
8. Сучасна українська журналістика: Поняттєвий апарат / За ред. А. З. Москаленка. – К., 1997.
9. Телевизионная журналистика: Учебник. – 2-е изд. – М.: Изд-во МГУ, 1998.
10. Цвик В. Телевидение: системные характеристики. – М., 1998.

Завдання:

1. Проаналізуйте представленість жанрів телемовлення на каналіх Інтер, «1+1», ICTV. Яких програм більше? У який час? Чому? Результати аналізу подайте у вигляді таблиці:

Канал	Інформаційні жанри / форма %	Аналітичні жанри %	Розважальні жанри %	
«1+1»	Новини (20% ефірного часу)			
ІНТЕР	Новини (32% ефірного часу)			
ICTV				

Примітка: кількість жанрів визначаємо згідно класифікації А. З. Москаленка (Сучасна українська журналістика: Поняттєвий апарат / За ред. А. З. Москаленка. – К., 1997.).

2. Проаналізуйте мовлення телеведучої Наталії Мосейчук (канал «1+1») на предмет відповідності усім вимогам мовлення телеведучого.

***** Завдання виконуємо у письмовій формі!**

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №10

ТЕМА: ЖУРНАЛІСТСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ НА ТЕЛЕБАЧЕННІ

ПЛАН:

1. Сценарна майстерність. Загальне поняття про сценарій. Телевізійний сценарій. Основні функції.
2. Види телевізійних сценаріїв. Сценарій у різних типах телевізійних програм. Робота сценариста до та після знімання.
3. Основи телевізійної режисури та операторської майстерності. (Значення операторської роботи на телебаченні. Технічна складова операторської роботи. Відеокамера: функціональне призначення елементів управління).
4. Вимоги до відеоряду. Головні правила відео знімання (основи композиції телевізійного кадру: план, ракурс, перспектива).
5. **Основи телемонтажу** (телевізійний монтаж як важлива складова роботи сучасного теле бачення. Основні принципи і вимоги до телемонтажу. Телемонтаж у різних жанрах тележурналістики).
6. Види телевізійного монтажу (внутрішньокадровий монтаж. Панорама, рух камери. Монтажна фраза. Телемонтаж. Основи нелінійного монтажу. Монтажний план сюжету. Типи монтажу відеоряду. Запис кадрового тексту. Програма для телемонтажу. Спеціальні інструменти монтажу).

ЛІТЕРАТУРА

1. Буданцев Ю. Теория и практика журналистики и массовых информационных процессов. – М., 1993.
2. Голядкин Н. Творческая телереклама. Из американского опыта. – М., 1998.
3. Егоров В. Терминологический словарь телевидения: Основные понятия и комментарии. – М., 1997.
4. Канюка С., Ілляшенко М. Тележурналістика: документальний фільм. – К., 1992.
5. Кузнецов Г. Так работают журналисты ТВ: Учеб. пособие. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2000.
6. Сучасна українська журналістика: Поняттєвий апарат / За ред. А. З. Москаленка. – К., 1997.
7. Телевизионная журналистика: Учебник. – 2-е изд. – М.: Изд-во МГУ, 1998.
8. Цвик В. Телевидение: системные характеристики. – М., 1998.

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ САМОСТІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТІВ

САМОСТІЙНА РОБОТА №1

1. Поясніть:

1. Пояснити особливості тлумачення і вживання термінів «засоби масової інформації», «засоби масової комунікації» та «мас-медіа».
2. Пояснити особливості становлення й розвитку журналістики в Україні.
3. Пояснити, як присутність чи відсутність засобів масової інформації впливає на суспільство.

2. Зробіть записи у робочий зошит, вичерпно давши відповіді на запитання:

1. Тлумачення функцій журналістики українськими й зарубіжними журналістикознавцями (В. Гагеман, Ф. Бонд, В. Владимиров, В. Ворошилов, С. Корконосенко, І. Михайлин, А. Москаленко, Є. Прохоров).
2. Схарактеризувати пражурналістські явища епохи Античності та Середньовіччя.
3. Обґрунтувати причини виникнення власне журналістики.
4. Простежити, як змінилися газети та журнали від часу своєї появи до сучасності.

3. Завдання творчого характеру:

1. Конкретний газетний текст проаналізувати за функціями, які він виконує.
2. Довести чи спростувати тезу про те, що сучасний журналіст повинен бути психологом, соціологом, педагогом, актором і режисером.
3. Проаналізувати конкретний журналістський матеріал на предмет наявності в ньому вказівок на особисті якості журналіста-автора: вік, тип темпераменту, гендерні особливості тощо.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ №1

Пам'ятайте:

Журналістика як соціальний інститут, який забезпечує суспільну діяльність зі збирання, обробки, періодичного розповсюдження масової інформації через канали масової комунікації на масову аудиторію. Журналістика як сукупність професій, необхідних для забезпечення цієї діяльності (журналіст, редактор, коректор, телережисер, радіоведучий, оператор тощо). Журналістика як система журналістських творів. Журналістика як комплекс каналів передачі масової інформації: преса, радіо, телебачення, інтернет-видання.

Журналістика як різновид бізнесу, головним товаром якого є інформація.

Журналістика як форма пропаганди – ідейного впливу на широкі маси. **Маніпуляція** як вид психологічного впливу, за якого майстерність маніпулятора використовується для прихованого впровадження в психіку адресата цілей, бажань та намірів або установок, які не збігаються з тими, які є в адресата. Журналістика як спосіб маніпулювання масовою свідомістю. **Найважливіші прийоми маніпулювання**: псевдооб'єктивність, інформаційне блокування, єдність інтерпретацій, вилучення з контексту (вибіркове опитування), створення інформаційної хвилі, "розвінчування образів", "альтернативний голос" та інші.

Журналістика як різновид комунікації. **Комунікація** – зумовлений ситуацією й соціально-психологічними особливостями учасників процес встановлення й підтримання контактів між членами певної соціальної групи або суспільства в цілому під час актів мовлення, сприймання та розуміння, пов'язаних із процесами збору фактів, їх зберігання, аналізу, переробки та поширення з використанням знакових систем, звуків, засобів передачі інформації (газети, журнали, телебачення тощо) і результатом якої є конкретна інтелектуально-мисленнева поведінка співрозмовників.

Основні функції журналістики – інформаційна (збирання, обробка й поширення інформації) та **формування громадської думки** (в демократичному суспільстві журналістика на своїх сторінках організовує обговорення важливих соціальних проблем, дає можливість виступу для всіх зацікавлених громадян тощо).

Спеціальні функції – організаційна, ідеологічна, культурна, рекламна, розважальна, виховна, функція соціальної критики та інші.

Формування і становлення журналістики. Інформаційне спілкування первісного суспільства. **Система пражурналістських явищ**: театр як явище духовної культури стародавньої Греції (поезія Феспіда, трагедія "Взяття Мілета" Фрініха, трагедія "Перси" Есхіла, трагедія "Андромаха" Еврипіда), ораторська проза як пражурналістика ("софісти", логографи, Ісократ, Демосфен, Марк Тулій Цицерон), стародавні газети ("Acta senatus" та "Acta diurna publica populi Romani").

Історіографічні праці Геродота як пражурналістські явища.

Патристика та масово-комунікаційні процеси (Григорій Нісський, Іоанн Златоуст, Августин Блаженний, Еразм Роттердамський).

Умови виникнення власне журналістики: технічні (винайдення та удосконалення друкарства – Л. Костер, І. Гутенберг), релігійні (реформація як джерело журналістики), політичні (три типи європейських держав –

монархії, республіки, децентралізовані держави), економічні (розвиток підприємництва, перетворення ремесла в мануфактуру), культурні (поява суб'єкта і об'єкта масово-інформаційної діяльності, поширення освіти, формування розвиненої читацької аудиторії).

Особисті якості журналіста як аспект журналістського текстотворення: вік, гендерні особливості, тип темпераменту, орієнтація на зовнішній чи внутрішній світ, інтелектуальні, комунікативні, літературні, дослідницькі, артистичні здібності, освіта.

САМОСТІЙНА РОБОТА №2

ТЕМА: СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ РАДІОЖУРНАЛІСТИКИ

I. Дайте відповіді на питання:

1. Для якого засобу масової комунікації характерні такі риси: оперативність, доступність, не вимагає абсолютної уваги, дає можливість паралельно займатися іншими справами?

2. Які властивості радіо дозволяють йому успішно існувати серед інших ЗМІ?

3. Які типи слухання радіо вам відомі?

4. Специфічні виражальні засоби радіо – це...

5. Продовжить думку. Творчий процес створення багатьох радіопередач складається з двох принципово важливих етапів...

6. Радіо інформує, повідомляє новини, постачає певні судження слухачеві про новини. Це функція...

7. Функція радіомовлення, яка полягає в дохідливому роз'ясненні теоретичних та практичних проблем держави – це...

8. Функція радіомовлення, яка полягає в інформуванні про соціально важливі, цікаві факти, події, явища і в такий спосіб відбувається спонукання слухачів осмислювати свій спосіб життя, ситуації, в яких вони бувають, і відповідно реагувати, діяти – це...

9. Несучи не заангажовані ідеологією знання з історії, літератури, мистецтва, науки, радіо виконує функцію ...

10. На які групи поділяються просвітницько-педагогічні радіопередачі?

11. Функція радіомовлення, яка полягає у впливі на почуття та інтелект людини, доведенні до її свідомості інформації, змістом якої є соціальна дійсність, прагнення, щоб ця інформація стала порадником у її ділах і вчинках – це...

12. Функція привернення уваги слухача у поєднанні з емоційним задоволенням, підсилення ефекту співпереживання, причетності до події, явища, фактів, про які мовиться в ефірі – це ...

13. За допомогою радіо здійснюється безпосереднє й опосередковане спілкування між людьми – це реалізація функції...

14. Радіомовлення дає громадянам відчуття єдності, патріотизму, консолідує суспільство – це прояв функції...

15. Сукупність технічних пристроїв і апаратури для передавання та приймання інформації за допомогою радіохвиль – це...

16. За формою власності радіостанції бувають...

17. За способом поширення радіосигналу радіостанції поділяються на ...

18. За типом і форматом мовлення радіостанції можуть бути...

19. За способом трансляції програмного продукту радіостанції поділяються на ...

20. За територіальним мовленням радіостанції бувають...

21. Особливості радіостанції, які відрізняють її від власне поняття радіомовлення?

22. За сферами діяльності всі програми радіоорганізацій України можна поділити на три групи.

23. До якого різновиду радіомовлення відносяться випуски новин?

24. Радіопередачі, які показують різні аспекти національно-духовного розвитку особи, нації, які спрямовані на формування духовності людини, показують історію і традиції народу – це...

25. Основна тема таких передач – реформи в економіці України, соціально-побутові аспекти життя людей. До якого різновиду належать такі передачі?

26. Висвітлення інформації про Україну в світі, її минуле, сучасне, природу, екологію – це ознака передач...

27. В основі радіожанрів лежать три основних способи відображення дійсності...

28. Радіожанр, що несе у собі новину: інформує, повідомляє радіослухачів про суттєву, соціально значущу зміну в реальній дійсності, тобто задовольняє людську потребу – знати, що важливого і цікавого відбувається у світі, в Україні, у своїй області, місті чи районі.

29. Різновиди інформаційних радіоповідомлень.

30. Як називається схема побудови повідомлення, за якої головну ідею або висновки пишуть на початку радіоповідомлення, ставка всього матеріалу робиться на перше речення, або, як його ще називають, "лід" Інформаційний привід, деталі і головний елемент повідомлення розподіляються серед пояснюючого, коментуючого матеріалу.

31. Аналітичний радіожанр, який за допомогою достовірних, об'єднаних спільністю теми фактів, публіцистичних засобів відображає певну сторону сучасної дійсності, обмежену місцем і часом.

32. Різновиди радіокоментаря за метою і характером матеріалу.

33. Жанр, в якому розглядають, аналізують, оцінюють найхарактерніші, найтиповіші факти, події, явища реальної дійсності, які об'єднують однією темою, часом (тиждень, місяць, рік, п'ятиліття) або географічним місцем (територією) з метою дати радіослухачам об'єктивну і цілісну картину, панораму тієї чи іншої сфери життєдіяльності людей.

34. Назвіть три основні жанрові різновиди радіонарису, які виділяють з огляду на мету та завдання жанру.

35. Радіожанр, визначальними рисами якого є поєднання художнього і документального матеріалу; використання літературних матеріалів, пісень, віршів, музики, документальних записів для розкриття обраної теми конкретного або узагальнюючого змісту.

36. Поєднайте пари слів:

а) інформаційний	1) радіонарис
б) аналітичний	2) радіозвіт
в) художньо-публіцистичний	3) радіоінтер'ю

II Складіть робочі записи із зазначених проблем:

1. Специфіка аналітичних радіожанрів.
2. Радіокореспонденція: функції, особливості.
3. Радіокоментар – принципи побудови.
4. Радіобесіда – мета, перспективи.
5. Радіоогляд в системі радо журналістики.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ЗАВДАННЯ № 2:

Зверніть увагу!!!

1. Специфіка аналітичних радіожанрів.

Аналіз (гр. розкладання, розчленування) – процес мисленнєвого (можливо, і реального) розчленування предмета, явища зокрема й відношення між предметами на частини, з метою ліпшого, детальнішого їх розгляду.

В основі аналітичних радіожанрів – оцінювання фактів, подій, явищ.

Основні ознаки аналітичних радіожанрів:

- пояснення причин і наслідків події чи явища (чому так сталося, що треба чекати і чого бажано уникнути у тому чи іншому процесі тощо);

- радіожурналіст має глибоко й компетентно проникнути в суть події, явища, критично осмислити зміст, спрогнозувати наслідки;
- аналітичні радіожанри за хронометражем триваліші в ефірі, ніж інформаційні;
- вживання публіцистичного стилю, що дозволяє інтерпретувати актуальні повідомлення на суспільно-політичну, соціально-економічну, науково-культурну, спортивну тематику тощо.
- поєднання об'єктивності, правдивості з авторськими оцінками (за допомогою інтонації, прямого звернення до думок і почуттів слухачів).

2. Радіокореспонденція.

Радіокореспонденція – аналітичний радіожанр, який за допомогою достовірних, об'єднаних спільністю теми фактів, публіцистичних засобів відображає певну сторону сучасної дійсності, обмежену місцем і часом.

Жанрові ознаки:

- хронометраж радіокомпозиції – 2 – 4 хвилини;
- поєднання розповіді й аналізу та оцінки фактів;
- за формою викладу матеріалу і часом звучання в ефірі радіокореспонденція близька до радіовиступу, але радіокореспонденцію, зазвичай, оприлюднює радіожурналіст, і це посилює емоційний вплив на аудиторію: слухачам розповідає безпосередній очевидець чи учасник, і це збільшує їхню довіру до радіоматеріалу.

Вимоги до радіокореспонденції:

1) Із великої кількості відомих журналісту фактів потрібно відібрати, осмислити, узагальнити такі, які би у взаємозв'язку правдиво, всебічно розкривали "шматок життя", викликати зацікавленість, спонукати слухачів до вироблення активної громадянської позиції;

2) природність спілкування, розмовний стиль викладу матеріалу (ніби журналіст розмовляє із добрим знайомим);

3) стислість, компактність викладу, що забезпечує інформаційну насиченість. Розповідь повинна бути гранично зрозумілою і доступною.

Різновиди радіокореспонденції:

1. Інформаційна радіокореспонденція – це повідомлення про тематично згруповані факти без ґрунтовної їх оцінки. Її основна мета – привернути увагу радіослухачів до суспільно важливих подій, явищ, наштовхнути їх на роздуми. У такій радіокореспонденції переважає констатація події, явища, процесу, розповідь містить пояснення позитивних або негативних фактів. Характерною особливістю є інформаційна новизна, наведення свіжих прикладів, зіставлення фактів, використання лаконічних екскурсів у минуле;

2..Аналітична радіокореспонденція. Головна особливість – аналіз фактів, подій, явищ. В аналітичних радіокореспонденціях порушують актуальні, важливі питання трансформації суспільства в усіх сферах життєдіяльності, розкривають їх внутрішню суть. Встановивши причинно-наслідкові зв'язки між фактами й явищами, осмисливши і проаналізувавши можливість впливу конкретного чинника на конкретну ситуацію, радіожурналіст нерідко висуває на розгляд громадськості насущну проблему, яка потребує розв'язання, тобто спрямовує радіослухачів до активної діяльності.

Методика підготовки радіокореспонденції:

1. Вибір теми (стрижень, головний предмет оповіді, коло життєвих явищ і пов'язаних з ним проблем);
2. Розробка теми (аналіз, систематизація, осмислення фактів);
3. Спосіб викладу (використання мовностилістичних засобів);
4. Робота в студії (монтаж, запис);
5. Проходження передачі в ефір.

3. Радіокоментар.

Радіокоментар – це думка компетентної людини (журналіста або спеціаліста) про явище, подію, факт.

Коментатор (від лат. *commentator*) – винахідник, вигадник-особа, що пояснює соціально-політичні та інші події й явища, закони, тексти з деякими оцінками їх; укладач, автор коментаря.

Радіокоментар – це роздум, тлумачення, аргументоване осмислення факту, події, явища з метою впливу на свідомість слухачів, створення громадської думки.

Завдання радіокоментатора – за допомогою вмілого, об'єктивного добору і зіставлення фактів створити у слухачів певну думку про стан справ, правильно зорієнтувати їх в оцінці подій.

Особливості жанру:

- завжди має подієвий привід (не обов'язково прив'язаний до останніх подій);
- радіокоментатору не обов'язково бути на місці події – бути її учасником або очевидцем, але він повинен знати все детально про цю чи аналогічну подію;
- характеризується оперативністю, злободенністю, аргументованістю.

Вимоги до радіокоментаря:

- кожне твердження коментатора повинно бути обґрунтованим, тактовно, без нав'язливості висловленим;

- радіокоментатор повинен володіти даром слова, журналістським і літературним чуттям, приємним тембром голосу, говорити повільно і розбірливо, розповідати образно, захоплено, переконливо.

Різновиди радіокоментаря:

1. За тематичним спрямуванням:

- *зовнішньополітичні* (якщо відбулася важлива політична подія, зміст якої не може бути зрозумілим із інформаційного радіоповідомлення);

- *внутрішньополітичні* (коментування важливих фактів, подій, суспільно-політичних документів, які є актуальними і викликають громадський інтерес).

2. За способом використання радіокоментарів у програмі мовлення:

- *розширений радіокоментар* як самостійна передача або закінчена структурна частина програми;

- *короткий радіокоментар*, що є складовою частиною (елементом) тієї чи іншої складної передачі (випуск новин, спортивний щоденник, радіоогляд, у якому підсумовують найважливіші події дня, тижня, місяця).

3. За метою, характером матеріалу:

- *оперативні*

- *конкретно-подієві* (у таких радіокоментарях відбувається розтлумачення, оцінка найактуальніших подій дня);

- *проблемні* (призначений, щоб розглянути важливу соціально-політичну проблему, яка зачіпає інтереси великої кількості людей, дослідити, розтлумачити широку панораму суспільних подій, діяльності партій, уряду, визначних осіб. В основі-події не нинішні, а типові факти, події, явища, що відображають певні тенденції тощо. Час звучання від 5 до 10 хв.

Модифікації радіокоментаря:

1. *коментар-довідка* (притаманний оцінно-констатуючий характер);

2. *коментар-репліка* (завжди присвячена найважливішим, найгострішим життєвим питанням, досить експресивна, насичена гумором, іронією, сарказмом, нерідко в'їдлива. звучить в ефірі 1,5 – хв.).

4. Радіобесіда.

Радіобесіда – це жанр, в якому розглядаються, роз'яснюються гуманістичні засади української національної ідеї, актуальні проблеми у політичній, соціальній, економічній, науковій, освітній, культурній та інших сферах життєдіяльності суспільства і держави.

Радіобесіда є важливою формою пропаганди, популяризації історичних, духовних, культурних, мистецьких, наукових, економічних та інших цінностей українців. Це спокійна, довірлива розмова зі слухачами.

Головне у радіобесіді – широке теоретичне і практичне узагальнення на основі популярного, чітко визначеного роздумування, розмишлення, співвідношення певних фактів, явищ, поглядів про ту чи іншу проблему, насамперед, цим радіобесіда відрізняється від радіокоментаря.

Особливості жанру:

1. Використовується тільки один виражальний засіб радіо – слово (усна мова);
2. Співбесідники фізично не присутні в одному місці, а відділені один від одного простором;
3. Автор залучає слухачів до участі в аналізі свого матеріалу;
4. Радіобесіда звучить в один і той же відведений час, день, протягом 15 – 20, а то й 25 хв. Вона не може бути складовою частиною іншої радіопередачі.

Різновиди радіобесіди:

- громадсько-політичні,
- соціально-економічні,
- історико-культурологічні,
- науково-освітні,
- міжнародного життя.

Типи радіобесід:

- монологічна (риси, як у радіокоментаря);
- діалогічна (дружня розмови зацікавлених людей).

Вимоги до радіобесіди:

- зрозумілість (тема повинна бути чітко визначена, конкретна, коли автор викладає свої думки від простого до складного, від відомого до невідомого);
- послідовний логічний розвиток однієї головної ідеї;
- створення ефекту присутності (безпосереднє звертання до слухача, подібне зверненню до співбесідника);
- всебічне розкриття теми (потрібно запрошувати до мікрофона авторитетних, компетентних людей, які здатні вільно висловлювати свої думки, займають патріотично-громадянську позицію, щиро вболівають за долю Української держави).

5. Радіоогляд.

Радіоогляд – це жанр, в якому розглядають, аналізують, оцінюють найхарактерніші, найтипівіші факти, події, явища реальної дійсності, які об'єднують однією темою, часом (тиждень, місяць, рік, п'ятиліття) або

географічним місцем (територією) з метою дати радіослухачам об'єктивну і цілісну картину, панораму тієї чи іншої сфери життєдіяльності людей.

Особливості жанру радіоогляд:

- Радіооглядач, на основі аналізу фактів, подій, явищ, створює радіослухачам можливість ширше, панорамніше побачити, відчувати, збагнути сучасні тенденції розвитку політичного, економічного, соціального, культурного, мистецького, спортивного та інших сфер життя в Україні і за кордоном;

- Кожний факт у радіоогляді розглядають не окремо, а лише в системі взаємозв'язків;

- Можуть бути використані компоненти різних жанрів: радіоповідомлення, радіоінтерв'ю, радіорепортажу, радіонарису, а також документальні записи художніх творів (все об'єднує коментар журналіста);

- В радіооглядах побутують публіцистичні, ліричні відступи, портретні характеристики, зарисовки, пейзажні описи, акустичні засоби.

Вимоги до радіоогляду:

- радіоогляд повинен бути емоційно багатим, інформаційно насиченим, ідейно цілеспрямованим;

- важливим є не коментування окремих фактів і подій, а виявлення тенденцій і закономірностей їх розвитку і створення на цій основі об'єктивної картини реальної дійсності у тій чи іншій сфері життєдіяльності протягом певного періоду;

- обираючи тему, автор насамперед повинен оцінити її суспільно-політичне значення на цьому часовому етапі та аналізувати явища, події, факти у контексті українських національних інтересів.

Різновиди радіоогляду:

- ***загальні*** (розглядається сукупність проблем у певному регіоні за певний проміжок часу);

- ***тематичні*** (належать радіоогляди на політичні, економічні, наукові, освітні, соціальні, культурні, мистецькі, спортивні та інші теми).

Методика підготовки радіоогляду:

- визначити цікаву і важливу тему ;

- збір фактичного матеріалу, створення власного архіву (текстового й аудіоархіву);

- пошук оптимальних композиційних прийомів радіоогляду, виявлення і вибудування у радіотексті логічних зв'язків, що з'єднують факти історії із сучасністю, колективні прагнення із самовираженням тієї чи іншої особистості, часткові події із характерними загальними тенденціями.

III Оберіть та висвітліть тему реферату:

1. Радіомовлення в епоху телебачення.
2. Сучасні тенденції розвитку української радіожурналістики .
3. Концептуальні засади функціонування радіомовлення України.
4. Організація радіомовлення України.
5. Програми Національної радіокомпанії України.
6. Всесвітня служба радіомовлення України.
7. Особливості роботи обласного радіо.
8. Правові основи функціонування радіомовлення.
9. Напрямки діяльності Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення.
10. Державні радіоорганізації України.
11. Особливості розвитку приватного радіомовлення України.
12. Основні засади творчої діяльності українського радіожурналіста.
13. Авторські програми на хвилях українського радіо.
14. Ведучий на українському радіо: сучасні вимоги та реалії.
15. Радіомовлення в контексті українського державотворення.
16. Українське радіо в системі ЗМІ.
17. Вплив радіо на слухачів.
18. Культура мови радіожурналістів: реалії та перспективи.
19. Радіоформати на українському аудіоринку.
20. Українські інформаційні радіожанри.
21. Аналітичні радіожанри в українському ефірі.
22. Художньо-публіцистичні жанри на українському радіо.
23. Інтерв'ю у роботі радіожурналіста.
24. Радіодрама: специфіка, функції.
25. Радіофільм як специфічний жанр.
26. Стандарти радіожурналістської праці.
27. Радіопубліцистика в системі сучасних знань про мову.
28. Репортаж на хвилях українського радіо.

Вимоги до рефератів

Реферат (10 – 15 сторінок рукописного тексту) максимально може бути оцінений у 10 балів.

8 – 10 балів ставиться за реферат, який охайно оформлений, написаний на основі опрацювання 10 і більше наукових джерел, чітко структурований за складеним планом, із яскраво вираженою інтерпретативно-оцінною позицією автора, прикладами сучасних видань, дотриманням правил цитування та

оформленням бібліографії, без орфографічних, пунктуаційних і стилістичних помилок.

5 – 7 балів ставиться за охайно оформлений реферат, написаний на основі опрацювання 5 – 8 наукових джерел, структурований за складеним планом, проте такий, де позиція автора виявлена нечітко, мало прикладів сучасних видань, при цитуванні та оформленні бібліографії зустрічаються недоліки, є незначна кількість орфографічних, пунктуаційних і стилістичних помилок.

1 – 5 балів виставляється за реферат, механічно скопійований із 2 – 4 наукових джерел, без цитування, з неправильно оформленою бібліографією, такий, що виявляє неглибоке розуміння студентом поставленої проблеми.

НЕ ОЦІНЮЄТЬСЯ РЕФЕРАТИВНА РОБОТА, СКОПІЙОВАНА ІЗ ІНТЕРНЕТУ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Багиров Э., Ружников В. Основы радиожурналистики: учебник / Э. Багиров, В. Ружников. – М., 1984. – 348 с.
2. Бараневич Ю. Жанры радиовещания: проблемы становления, формирования, развития / Ю. Д. Бараневич. – К.: Высшая школа, 1978. – 194 с.
3. Гоян О. Я. Основы радиожурналистики и радиоменеджменту: підручник / О. Я. Гоян. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. – 190 с.
4. Здоровега В. Теорія і практика журналістської творчості: підручник / В. Й. Здоровега. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Львів : ПАІС, 2005. – 268 с.
5. Качкан В. А., Лизанчук В. В. Особливості підготовки матеріалів для радіо і телебачення : навч. посібн. / В. А. Качкан, В. В. Лизанчук. – Львів : Редакційно-видавнича група ун-та, 1987. – 68 с.
6. Кузнецова О. Аналітичні методи в журналістиці : підручник / О. Кузнецова. – 2-ге вид., доп. – Львів, 1997. – 189 с.
7. Лизанчук В. В. Радіожурналистика: засади функціонування : підручник / В. В. Лизанчук – Львів: ПАІС, 2000. – 366 с.
8. Омеляненко Ю. І. Телерадіомовлення України: шляхи становлення і розвитку / Ю. І. Омеляненко. – К., 1997. – 198 с.
9. Радиожурналистика : учебник /Под ред. А. Шереля. – М.: Изд-во Московського ун-та, 2000. – 400 с.
10. Хоменко І. А. Оригінальна радіодрама : навч. посібн. / За ред. В. Я. Миронченка. – К. : Вища шк., 2002. – 200 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА №3

Завдання можна виконувати у двох формах: 1 презентація (редактор Paig Point). 2. відеоряд (з прикладами), будь-який самостійно виготовлений наочний матеріал (схема, таблиця).

ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ТЕЛЕ- І РАДІОЖУРНАЛІСТИКИ»

1. Ефірне мовлення у світлі науково-практичної проблеми. Роль і стан ефірного мовлення в Україні.
2. Історія становлення та розвитку теле- та радіомовлення в Україні.
3. Теле- та радіомовлення в системі засобів масової інформації, їх характерні особливості.
4. Функції теле- та радіомовлення: інформування, вираження і формування громадської думки, пропагандистська, агітаційно-організаторська, просвітницько-педагогічна, виховна, естетична, розважальна, спілкування, інтегруюча.
5. Різновиди теле- та радіомовлення, їх загальна характеристика.
6. Інформаційні жанри ефірного : повідомлення, звіт, інтерв'ю – спільне та відмінне.
7. Репортаж, виступ, огляд преси – види роботи в ефірі.
8. Критерії побудови ефірного мовлення сучасних ЗМІ.
9. Мовна ситуація в телеефірі.
10. Журналістські професії на телебаченні та радіо.
11. Обґрунтуйте поліпрофесійність телерадіожурналістики.
12. Технічні, виробничі та творчі стандарти сучасного телерадіомовлення (на прикладах сучасних ТРК.
13. Найбільш поширені типи та формати телерадіомовлення. Дайте визначення «типу» та «формату» і наведіть приклади.
14. Жанрова структура сучасного телерадіомовлення. Вітчизняні ефірні проекти з точки зору жанрової різноманітності.
15. Репортаж, поширені види репортажу. Засади створення репортажу.
16. Етапи підготовки та проведення репортажу. Які з них є обов'язковими?
17. Прямий репортаж (пряме включення): ефективність та ефектність матеріалу.
18. Етапи написання журналістського тексту для телевізійної та радіопроеграми.
19. Що необхідно знати журналістові про монтаж?

20. Аудіовізуальність репортажу: дайте вичерпну характеристику поняття і наведіть приклади.
21. Інтерв'ю, організація інтерв'ю, засади успішного інтерв'ю.
22. Випуск новин – основні етапи підготовки.
23. Механіка читання новин – швидкість, дихання, висота голосу, техніка роботи з мікрофоном.